ནེ་ལྷ་ཁྱི་ལོ་རྒྱུས་མདོར་བསྡུས།

ས་དམ་རྒྱས་ཚེ་དབང་པཎ་གར་དབང་རོ་རྗེ།

ཨཨ། །ནེ་ལྷ་ལ་གྱི་ལོ་རྒྱུས་མདོར་བསྡུས་
བཞུགས་སོ།།

ཞུ་སྒྲིག་པ། བསྟན་འཛིན་ལྷུན་གྲུབ། མཁན་པོ་ཀརྨ་ཟླ་བ། སྨོན་དཔོན་ཀརྨ་ཚེ་རིང་། སྨོན་དཔོན་བློ་གྲོས་ཤེས་རབ།།

མཐའ་མའི་ཞུ་དག་པ། སྨོན་དཔོན་ཀརྨ་ཚེ་རིང་།

མདུན་ཤོག་མཇོས་རིས་པ། བསྟན་འཛིན་ལྷུན་གྲུབ།

མདུན་ཤོག་རི་མོ་བ། སྲས་པོ་ལྷིན་ལས་རྒྱ་མཚོ།

པར་ཁྱེངས། དང་པོ། ༢༠༢༥

འགྲེམས་སྒྲིལ། བོ་རྒྱུས་ཞིབ་འཛུག་པོ་ཚུ་ཚོགས་པ།

© 2025 Tsum Research Group

Ebook by dharmaebooks.org

དམ་ཆོས་འཕྲིན་དེད་དམ་ཆོས་བང་མཛོད་ཆོགས་པའི་ལས་འཚར་ཞིག་དང་། དེ་ཡང་དཔལ་ལྡན་དབང་ཀརྨ་པ་སྐུ་ཕྲེང་བཅུ་བདུན་པ་ཆེན་པོ་ཡོ་རྒྱན་ལྷིན་ལས་རོ་རྗེ་མཆོག་གི་བཀའ་འཁོལ་ལམ་སྟོན་འོག་བཀོལ་སྤྱོད་ནུས་པ་ཡིན། །

正 法 寶 藏

Tsum Research Group

རྒྱ་གར། |བོ་རྒྱུས་ཞིབ་འཛུག་པོ་ཚུ་ཚོགས་པ།

tsumresearchgroup@gmail.com

Publisher’s acknowledgement

The publisher gratefully acknowledges the generous contributions from all individuals and institutions in compiling of this book. No portion of this book may be reproduced by any means without prior written permission from the copyright holder.

D.A.O 50/053/054 M.D.C. 106

Ref No:- 368

NAMO BUDDHA BUDDHIST MEDITATION & EDUCATIONAL CENTRE

༄༅། །གྲྭ་འགུ་བཀྲིས་ཆོས་གླིང་དགོན། Thrangu Tashi Choling Monastery

2053

༄༅། །སྒྲོན་མཁན་དབང་རྣམས་ཀྱིས་མཛད་པའི་ནེ་གླལ་གྱི་ལོ་རྒྱུས་ནི་བལ་པོ་དང་དབྱིན་རྡིའི་སྐད་ཡིག་སོགས་སུ་མང་པོ་ཞིག་མཛལ་དུ་ཡོད་ཀྱང། བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་ཏུ་ནང་པའི་གནས་ཡིག་སོགས་འགལ་ཞིག་མ་གཏོགས་རྒྱལ་རབས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་དང་ཏེ་མ་ལ་ཡའི་མི་རིགས་ཀྱི་བཤད་པ་སོགས་དེ་ཙམ་མཛལ་དུ་མེད་པས། ལོ་རྒྱུས་འདི་ལྟ་བུ་ཞིག་རང་རེ་རྣམས་ལ་ཉེ་བར་མཁོ་བར་གཟིགས་ཏེ་འགྲོ་མགོན་བཀའ་བཀྲྀད་པའི་བསྟན་པའི་གསལ་བྱེད་དམ་པ་[illegible]སྒྲབས་རྡེ་ཡོངས་འཛིན་མཁན་ཚེན་ཁ་འགུ་རིན་པོ་ཆེ་མཆོག་ནས་བཀའ་སྩོལ་ནན་ཁན་བསྡུལ་བ་ལྟར། ང་ལམ་ལོ་རྒྱུས་ཞིབ་འདྲུག་ལོ་ཐུ་ཚོགས་པའི་ལས་སྦྱི་འཛིན་པ་མཁན་པོ་བསྟན་འཛིན་ལྷུན་ཐུབ་ནས་(ནེ་གླལ་གྱི་ལོ་རྒྱུས་མདོར་བསྡུས་)ཞེས་བྱ་བ་སྔོན་བྱོན་མཁས་པ་རྣམས་ཀྱི་དགྱེ་ཚོམ་དང། ལོ་རྒྱུས་དེབ་ཐེར། གཤད་ཁྲབ་ཚོགས་མཛོད། ཀཁ་རྒྱུན་ཡིག་བཀོད་ལོ་རྒྱུས་སོགས་ལ་ཁྱངས་བཅོལ་ནས་ནེ་གླལ་གྱི་རྒྱལ་རབས་སོགས་དང། གནས་དང་ཏེན་གྱི་ལོ་རྒྱུས་དང། ཏེ་མ་ལ་ཡའི་མི་རིགས་ཀྱི་བཤད་པ་བཅས་དོན་ཚན་བརྒྱད་ཀྱི་སྒོ་ནས་ཐུས་པ་འདི་ནི་སྒྲོན་ནང་པ་མངམ་རྒྱས་པ་སྟེ་དང། ལྷག་པར་དུ་བལ་ཡུལ་ཏེ་མ་ལ་ཡའི་མི་རིགས་རྣམས་ལ་ཕན་ཏུ་དགོས་མཁོ་ཆེ་བའི་རིན་ཐང་ཅན་ཀྱི་ཤེས་རིག་གི་ནོར་བུ་རྩ་ཆེན་ཞིག་ཡིན་པས། རྩོམ་པ་པོ་དང་ལོ་རྒྱུས་ཞིབ་འདྲུག་ལོ་ཐུ་ཚོགས་པར་རྡེས་ཐུ་ཡི་རང་དང་བཀའ་དོན་བླ་མེད་བུ་ཆེ་ཞུ་བ་དང་ཆབས་ཅིག་ཏུ་རྩོམ་པ་པོས་ཐུགས་འདུན་གནང་བ་ལྟར་མ་འོངས་པར་དེའི་སྐོར་ཞིབ་ཐ་རྒྱས་པ་ཞིག་འབྲི་ཐུབ་པའི་རེ་བ་དང། དཔེ་རིན་འདི་ཉིད་ཀྱིས་རྒྱ་ཆེ་བློ་ཕྲོག་པ་པོ་རྣམས་ལ་པན་ཆུ་ཕན་ཆེ་བར་ཡོང་བའི་སྨོན་འདུན་བཅས་བལ་ཡུལ་མཚོང་ཁྱེན་བྱ་རྒྱང་ཁ་ཤོར་ཀྱི་ཉེ་འདབས་ཁ་འགུ་བཀའ་ཤིས་ཆོས་གླིང་དགོན་དུ་བསྐྱལ་མ་བྱུང་བ་ལྟར། ཐན་ཆོས་རྡེ་བློ་མའི་མིང་འཛིང་བ་དབང་ཕྱུག་སྟོབས་ལྷན་ནས།

སྒྲོ་ལོ་༢༠༥༣ ཟླ་༣ ཚེས་༢༩ ཉིན་བྱིས་ཀྱི་ཕུལ།།

Wangchuk Topden

WANGCHUK TOPDEN
CHAIRMAN
NBBMEC

P.O. Box: 1287, Boudha-6, Kathmandu, Bagmati Province, Nepal. • Tel.: 01-4470763, 01-4915028
Email: nbbmec@gmail.com • Website: www.rinpoche.com • www.namobuddha.org

དཀར་ཆག

གླེང་བརྗོད།

གདོད་མའི་བལ་ཡུལ།

ཀི་རཏ་རྒྱལ་རབས།

སོ་མ་རྒྱལ་རབས།

ལི་ཙ་བྱི་རྒྱལ་རབས།

དམངས་རིགས་རྒྱལ་རབས།

མཎྜ་རྒྱལ་རབས།

སཏྭ་རྒྱལ་རབས།

ནེ་པྲ་ལིའི་གནས་དང་རྟེན་གྱི་ལོ་རྒྱུས།

ཏེ་མ་ལའི་མི་རིགས་སྐོར་བཤད་པ།

ཁྱང་གཏུགས་ཡིག་ཆའི་དགེ་ཐོ།

ནེ་པྲལ་ལོ་རྒྱུས་དང་འབྲེལ་བའི་འདྲ་བར་འགལ།

གླེང་བརྗོད།

སྒྲིན་ནི་གླ་གྱི་ལྷ་རབས་ལོ་རྒྱུས་ནི་གཙོ་བོ་གདུང་རབས་ལོ་རྒྱུས་རྣམས་དང་རྗེ་བཟོས་དཀར་ཆག་རྣམས་ལ་ཁྱེད་བཅོལ་ནས་བྱིས་ཡོད། སྔོན་བྱང་ཚོས་དེབ་མང་པོའི་དཀར་ཆག་དང། རྒྱལ་རབས་ཁག་གི་ཡིག་ཆ་དང། ཕྱི་ཡུལ་འབྲེལ་བསྟོད་པ་རྣམས་ཀྱི་ཐོ་ཡིག་དག་གི་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་སྟོང་ཆ་དག་ཁ་སྐོང་བྱས། དེ་བཞིན་ཕྱི་རྒྱལ་བ་མང་པོའི་དབྱད་རྩོམ་དང། ནེ་གླ་རང་གི་ལོ་རྒྱུས་མཁས་དབང་རྣམས་ཀྱིས་མཛད་པའི་དེབ་ཐེར་གང་མང་ཡོད་པས་དེ་དག་ལས་ནེ་གླ་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་རྩོགས་ཐུབ། འོན་ཀྱང་ཡིག་ཆ་དེ་དག་ལས་ས་གཡོ། ནེ་ཕ་རའི་སྐད། ནེ་གླ་ཀྱི་སྐད། དབྱིན་སྐད་ནང་དུ་བཞུགས་ཤིང། བོད་སྐད་དུ་ནང་པའི་གནས་ཡིག་དང་བློ་མ་རྣམས་ཀྱི་རྣམ་ཐར་འབྲེལ་བའི་ལམ་ཡིག་ཅམ་ལས་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་དེབ་ཐེར་ནི་མཛལ་རྒྱ་ཆེས་དཀོན་པ་ཡོད། དེའི་ཕྱིར་དེབ་འདིར་བཟོད་བྱ་གཙོ་བོ་ནི་གླ་གྱི་ལོ་རྒྱུས་དང། དེ་བཞིན་ནང་པའི་གནས་བཤད་བོད་ལ་མ་གྲགས་པ་གཉིས་ནི་གླ་རང་གི་ལོ་རྒྱུས་ནང་གསལ་བའི་དོན་གནད་ཆེ་བ་རྣམས་བསྡུས་ནས་བྱིས་ཡོད།

ཁོ་བོར་ནི་གླ་གྱི་ལོ་རྒྱུས་འདི་ལྟ་བུ་བྱིས་པའི་ཀུས་ཤུགས་སྒྲོས་པ་སོགས་གང་ཡང་མེད་ནའང། སྐྱེས་རྗེ་རྒྱལ་བའི་ཡོངས་འཛིན་མཁན་ཆེན་ཁྲ་འགུ་རིན་པོ་ཆེ་མཆོག་གི་བཀའ་ནན་ཟབ་མོ་དང་ཐུགས་རྗེའི་བྱིན་རླབས་ལ་བརྟེན་ནས་ལས་དོན་གང་འཚམས་སྣུབ་ཐུབ་པ་བྱུང་ཡོད། རང་ཉིད་ལོ་རྒྱུས་རིག་པ་ལ་སྐྱེས་སྦྱང་གི་ཤེས་རབ་གང་ཡང་མེད་ཅིང་ཉམས་ཞིག་ཀྱི་རྒྱོང་ཚོར་ཡང་ཞན་པས་ནི་གླ་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་དམིགས་བསལ་ཁྱད་འཕགས་ཤིག་འབྲི་བར་དཀའ་ནའང། སྔོན་བྱོན་མཁས་པ་

རྣམས་ཀྱི་དབྱངས་རྩོམ། ལོ་རྒྱུས་དེབ་ཐེར། གདུང་རབས་ལོ་རྒྱུས། ཀུན་ཁྱབ་ཚོགས་མཛོད། ངག་རྒྱུན་ཡིག་བཀོད་ལོ་རྒྱུས་སོགས་ལ་ཁྱངས་བཅོལ་ནས། གང་ཐུབ་ཁྱངས་གཏུགས་ཡིག་ཆ་ཇི་བཞིན་བཀོད་ཐབས་དང་བསྒྲུར་ཐབས་ལ་འབད་རྩོལ་བྱས་ཡོད། ལོ་རྒྱུས་འདིའི་ནང་དུ་བཤད་སྒྲོར་དང་ཚོགས་འགྱུར་སོགས་གང་ཅིའི་ཐད་ནས་མཁས་པ་མགུ་བའི་བསྟན་བཅོས་སུ་མ་འགྱུར་ཡང། ཌ་མའི་བཀའ་བསྒྲབ་པ་དང་བོད་ཡིག་གློག་པ་ཕོའམ་བོད་དང་ཏྲི་མུ་ལ་ཡའི་སྒྲ་ཚོགས་སུ་ནི་གླ་ལ་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ལ་གོ་ཏྲོགས་ཀྱི་སྒོ་མོ་ཆེ་ཕྱི་བའི་ཤུགས་རྒྱན་བུ་རེ་ཐེབས་པའི་རེ་སྒྲོན་ཡིན། བདག་གིས་གཙོ་བོ་དུས་ཚོད་གཏོང་མ་ཐུབ་པའི་རྒྱན་གྱིས་ཞིབ་ཐ་དཔྱད་ཞིབ་བྱས་ནས་རྒྱས་པ་འབྲི་མ་ཐུབ་པས་བསྡུས་པ་ཞིག་འབྲི་ཁུལ་བྱས་ཡོད་ཅིང། མ་འོངས་པར་དེའི་སྐོར་ཞིབ་ཐ་རྒྱས་པ་ཞིག་བསྒྲུབ་ཐུབ་ན་སྙམ་པའི་རེ་འདུན་ཡོད།

ལོ་རྒྱུས་འདི་ནི་གཙོ་བོ་ནི་སྤྲ་ཡི་ཀ་བུ་པ་གདུང་རབས་ नेपालिक भूपवंशावली དང་། གོ་པལ་རྒྱལ་པོའི་ གདུང་རབས་ गोपालराजवंशावली དང་། ཏེ་ནི་ཡལ་ར་ཨེཏ་ Daniel Wright གིས་མཛད་པ་བལ་ཡུལ་རྒྱལ་རབས་ “History of Nepal: an introductory sketch of the country and people of Nepal” དང་། དེལ་ལི་ར་མན་རེགཱ་མི་ Dilli Raman Regmi དང་བ་བུ་རམ་ཨ་ཙཱརྱ་ Babu Ram Acharya གཉིས་ཀྱི་བལ་ཡུལ་རྒྱལ་རབས་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་ཡིག་ཆ་རྣམས་ལ་གཙོ་བོར་ཁྱངས་བཅོལ་ནས་བྱིས། གཞན་ཡང་ཅི་མ་ལའི་མི་རིགས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་དེབ་ཐེར་ལ་སོགས་པ་ཡིག་ཆ་མང་བར་ཡོད་པས། དེ་དག་གི་ཐོ་ནི་འོག་ཏུ་འགོད་པའི་དཔེ་ཐོ་ལས་རྗོགས་པར་བྱའོ། །ཁྱངས་གཏུགས་ཡིག་ཆ་དེ་དག་ལས་སྟེང་བསྡུས་ཀྱི་ཚུལ་དུ་གང་ཐུབ་སྣུར་ཁྱལ་བྱས་ནས་ཕྱོགས་སྒྲིག་བྱེད་པ་ལས་རང་བཟོའི་བསྟེ་བསླད་མ་ཐེབས་པར་འབད་བརྩོན་ཆེན་པོ་བྱེད་ཡོད།

འོག་གི་ལོ་རྒྱུས་ནང་ཁྱངས་གཏུགས་ཡིག་ཆ་རྣམས་ལ་ལོ་ཚེགས་མི་འདྲ་བ་འགའ་ཞིག་བཀོད་སྟོལ་འདུག་པས། དེ་དག་གི་ངོ་སྤྲོད་བསྡུས་པ་རེ་ཡོད་ན་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་གོ་བརྗོགས་ལ་ཕན་རྒྱབས་ཆེན་པོ་ཡོང་བར་རེས་པས། སྤྱིར་ནི་གླ་ལིའི་ལོ་རྒྱུས་ནང་དུ་ལོ་ཚེགས་མི་འདྲ་མང་བར་ཡོད་ནའང་འདིར་གྲགས་ཅན་འགའ་ཡི་ངོ་སྤྲོད་བསྡུས་པ་ཞིག་བྱེད་ན།

དང་པོ་གུ་གླང་ཟླ་བྱ་བྱར་འོས་པའི་ལོ་ཐོའམ་ནི་གླ་ལ་གྱི་ལོ་ཐོ་ནི། ཕྱི་ལོ་ ༡༥༩ ཟླ་བ་ ༧༠ ཚེས་ ༢༠ (वि.सं ९३६ कार्तिक २६) ལོར་དམངས་རིགས་རྒྱལ་རྒྱུད་གས་པ་རྒྱལ་པོ་ར་གབ་དེ་བ་ (राघवदेव) གྱི་ལོ་ཐོ་གསར་བཏོད་བྱས་པ་ལ་གུ་གླང་ཟླ་བྱ་བྱར་འོས་པའི་ (पशुपति भट्टारक संवत्) ཞེས་པར་གྲགས། ལོ་ཐོ་དེར་དེང་སང་ནི་བ་རི་དེ་ལོ་ཐོའམ་ (नेवारी संवत्) ནི་གླ་ལ་གྱི་ལོ་ཐོ་ (नेपाल संवत्) རྡུ་གྲགས། ཕྱི་ས་ལོ་ཐོ་འདི་སང་ཁ་དར་ (शंङ्खधर) དང་འབྲེལ་འཐུད་བྱས་ནས་བཟོད་ཚུལ་ཡང་ཡོད། དེ་ཡང་གཏམ་རྒྱུད་ནང་དུ། ཅིས་པས་གཏན་ལ་ཕབ་པའི་དུས་ཚེགས་ལ་གཙང་ཆུ་ནས་བྱེ་མ་བཏོན་པ་གསེར་དུ་བསྡུར་ནས་རྒྱལ་ཁབ་མི་དམངས་ཀུན་གྱི་བུ་ལོན་འཛིན། རྒྱལ་ཡོངས་བུ་ལོན་མེད་པར་བྱེད་པའི་དུས་ངན་བཟུང་ཕྱིར་ལོ་ཚེགས་ཀྱི་ལོ་ཐོ་གསར་པ་གསར་བཏོད་བྱས་པ་རེད་ཅེས་བཟོད་སྟོལ་ཡོད།

གཞིས་པ་བོད་ཀྱི་ས་བཏ་ལོ་ཐོ་ནི། ཀ་ལ་ཀ་ཅ་ཙཏ་ཀ་ཐ་ན་ཀ་ Kalakacharya Kathanaka ཞེས་པའི་བསྟན་བཅོས་ནང་དུ་ཐུ་སྟེགས་གཅིར་བུ་པའི་བཙུན་པ་མ་ཏེ་ས་ར་སུ་རི་ Maheshsarasuri ལྟར་ན། གནོ་རྒྱབ་ས་ན་ཞེས་པ་ཞུ་རྡེན་ Ujjain གྱི་རྒྱལ་པོས་གཅིར་བུ་པའི་བཙུན་མ་ས་ར་སོ་ཏི་ Sarasvati བཙན་འཕྲིད་བྱས་པར་གཅིན་བཙུན་པ་ཀ་ལ་ཀ་ཅ་ཙཏ་ Kalakacharya ཁྲོས་ནས་ས་ཀ་རྒྱལ་པོ་ས་ཏི་ King Shahi གྲོགས་སུ་བཅོལ་ནས་དམག་དྲངས། དམག་གི་སྟོབས་ཤུགས་ཆུང་བ་སོགས་མཐུན་རྐྱེན་མ་འཛོམས་ཡང་ཡ་མཚན་གྱི་སྒོ་ནས་རྒྱལ་ཁ་ཐོབ། ཆུན་དར་བ་ས་ན་ཕམ་

པས་བཅོན་བཟུང་བྱེད། བཙུན་མ་ས་ར་སོ་ཏེ་རང་ཡུལ་དུ་ལོག ཆུལ་པོ་ལྷན་དར་བ་སེ་ན་ཡང་རྟེས་སུ་གློང་གཏོང་བྱས་ནས་ནགས་སུ་གནས་གཡོལ་ལ་ཕེབས་པ་ན་སྟག་གིས་སྲོག་སྲོག་ནས་འདས། ཁོང་གི་སྲས་བི་ཀྲ་མ་ཛ་དིཏྱ Vikramaditya ཡིས་ཞུ་རྟེན་ Ujjain ལ་བཅོན་འཛུལ་བྱས་ནས་ས་ཀ་རྨས་གནས་དབྱུང་བཏང། ཆུལ་པོ་བི་ཀ་མ་ཛ་དིཏྱ་ཡིས་སྤྱི་ལོའི་སྟོན་ལོ་ ༥༨ ལ་ཞུ་རྟེན་ཆུལ་ཁབ་ས་ཀ་རྨས་ནས་ཚུར་ཟློང་པའི་དུས་ཚོད་དུས་དན་སྲུང་བཙི་བྱེད་ཕྱིར་བི་ཀ་མའི་དུས་ཀྱི་ལོ་ཐོའི་འགོ་ཐོག་མ་བཙུགས་པ་ཡིན། ལོ་ཐོ་དེར་བིཀྲཾ་ས་བཏ་ཞེས་འབོད། ལོ་ཐོ་འདི་ནི་སྤྱི་ལོ་ལས་ལོ་ལྷ་བཅུ་ང་དྲུག་དང་ཟླ་བ་བདུན་ཀྱི་སྟོན་ནས་འབྱུང་བར་འདོད།

དོལ་པུར་ Dholpur ས་གནས་ནས་བིཀྲཾ་ས་བཏ་ ༡༩༡ ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩ ལས་བའི་ཅའུ་ཏན་ཆུལ་པོ་ Chauhan King ཅན་ད་མ་ཧ་ས་ན་ Chandamahasena ཡི་བཀོས་ཡིག་ཆེད་པ་ལས་ལོ་ཐོ་འདི་ལ་བིཀྲཾ་ལོ་ཐོ་ཞེས་ཐོག་མར་བཀོད། དེ་ནི་སྟོན་ས་བཏ་ཅམ་འགོད་པ་ལས་ཆུལ་པོ་བིཀྲཾ་ཡི་མིང་སྲུང་སྲོལ་མེད་པར་འདོད།

གཞན་ཡང་ཆུལ་པོ་ཅཎ্ཌ་གུপ্ত་གཉིས་པ་ Chandra Gupta II མཆོག་གིས་བིཀྲཾ་ཛ་དིཏྱ་ཞེས་པའི་མཚན་གནས་བཞེས་པ་དང། དུས་རབས་ལའང་བིཀྲཾ་ཡི་དུས་རབས་ཞེས་མིང་བཏགས་ནས་བིཀྲཾ་ལོ་ཐོ་རྒྱ་གྲགས་པར་སི་མིཏ་ V.A. Smith དང་གླིན་ཏར་ཀར་ D.R. Bhandarkar གཉིས་ཀྱིས་གསུངས།

གསུམ་པ་ས་ཀའི་ལོ་ཐོ་ནི། ས་ཀ་ལོ་ཐོ་ཆེད་པ་དེ་སྤྱི་ལོའི་སྟོན་ལོ་སྟོང་གི་དུས་ཡུན་ནང་བྱུང་བར་འདོད་ནའང་ད་ལྟ་ལོ་ཚོད་ནི་དཔག་མི་ཐུབ། དེའང་ནང་པ་དང་གཅིར་བུ་བའི་བསྟན་བཅོས་མང་པོའི་ནང་ས་ཀའི་ལོ་དུས་ཐུངས་ཡོད་ཞེས་མཁས་པ་རྣམས་བཤད། ད་ལྟ་ཡོངས་གྲགས་ཀྱི་ས་ཀའི་ལོ་ཐོ་ནི། ཆུ

གར་ནུབ་ཕྱོགས་སྒྲི་ཁྲབ་སྲིད་དགོན་གྱི་ཁྲིར་རྒྱལ་པོ་ཆ་ས་ཏ་ན་ King Chashtana 78 CE ཝེབས་པའི་ལོ་དུས་དེ་ནས་བཟུང་ས་ཀ་ལོ་ཐོ་གསར་པ་དེ་འགོ་བཙུགས་པར་འདུག། འགའ་ཞིག་གིས་རྒྱལ་པོ་ཀ་ནི་སྐ་ Kaniska ཁྲིར་ཝེབས་པ་ནས་འགོ་བཙུགས་པར་འདུག་ནའང་དེང་དུས་རྒྱལ་པོ་ཀ་ནི་སྐ་ ༧༨༥ ལོར་ཁྲིར་ཝེབས་པ་གཏན་འབེབ་བྱས་པས་འདུག་པ་འདི་མི་འཐད། ལོ་རྒྱུས་འདིའི་ནང་སྒྲི་ལོ་ཁ་ཕྱི་ལོ་ཀ་མང་ཙམ་བེད་སྤྱོད་བཏང་ཡོད་ནའང་འདི་སྐོར་མང་དག་ལ་རྒྱུས་མངའ་ཡོད་པ་དང་། དེའི་སྐོར་གྱི་ཡིག་ཆ་ཡང་མོད་པོ་ཡོད་པས་འདིར་མ་བྲིས།

དེབ་འདིའི་ནང་དུ་བལ་ཡུལ་ལ་ནི་གླལ་ཞེས་པའི་ཚོགས་གིས་འགོད་ཡོད་པ་ནི། སྒྲིར་ནི་པར། ནི་པལ། ནི་གླལ་བཅས་ཀྱི་མིང་ནི་འདོད་མ་ནས་དར་ཡོད་པ་དང་དེ་སྐོར་འདོགས་ཚུལ་གྱི་བཤད་པ་མང་བར་ཡོད་ནའང་ཁྱབས་ཐུབ་འགའ་འགྱོ་དུ་བཀོད་ཡོད། མིང་འདི་ནི་འདོད་མ་ནས་དུས་ད་ལྟའི་བར་ཕྱོགས་ཀུན་དུ་དར་ཡོད་པ་དང་། བལ་ཡུལ་རང་སྐད་དུའང་དེ་ལྟར་འགོད་པས་བལ་ཡུལ་ལས་ནི་གླལ་རང་བེད་སྤྱོད་བཏང་ཡོད།

ལོ་རྒྱུས་འདིའི་ནང་དུ་ནོར་བ་དང་ཆད་ལྟག་སོགས་མི་ཉུང་ཡོད་དེས་ཡིན་པས་གློག་པ་པོ་རྣམས་ལ་མཐོལ་བཤགས་དང་། ནོར་བ་ཡོ་སང་གི་བཀའ་སློན་ལས་སྟོན་ལྟག་པོར་ཡོང་བ་ཞུ་བཅས་སངས་རྒྱས་ཚེ་དབང་པཎ་གར་དབང་རྡོ་རྗེས་སྒྲི་ལོ་ ༢༠༢༥ ཟླ་བ་ ༠༧ ཚེས་ ༢༢ བཟང་པོར་བྲིས།

གངོངས་མའི་བལ་ཡུལ།

༧། གངོངས་མའི་ནི་གླ་ལ།

སྒྲོ་འཛིའི་སྔོན་ཀྱི་ལོ་ ༤༠༠༠ (4000 BCE) ཙམ་ན་པར་ཤི་ཡ་ (পর্সিয়) བྱང་ཕྱོགས་སུ་བསྡད་མཁན་མི་རྒྱུད་ལ་ཨ་ཀཱཊ (অকাদ বংশ) དང་ལྷོ་ཕྱོགས་སུ་བསྡད་མཁན་ལ་སོ་མར་རམ་མོ་ཏྲ་ལ་ (সৌমর বংশ মঙ্গোল বংশ) ཞེར་ཀྱི་ཡོད། དེ་གཉིས་ལས་སོ་མར་མི་རིགས་འགའ་ཞིག་ཤར་ཕྱོགས་སུ་ཡོང་ནས་རྒྱ་ནག་རྒྱལ་ཁབ་དབུ་བརྩེས། འགའ་ཞིག་ཀ་བུལ་ (Kabul) དང་པན་ཛབ་ (Punjab) བརྒྱུད་ཆུ་མོ་གཏྲའི་འགྲམ་དུ་གནས། དེ་རྣམས་ལ་ཨཱུས་སུ་ཨརྱན་ (Aryan) རྣམས་ཀྱིས་ཀི་རཏ་ (Kirat) ཞེས་སྨྲ་བའི་འགོ་བཙུགས་པ་རེད་བཅས་མ་དྲན་བ་ (মহাভারত) ལས་ཤེས་ཐུབ་པར། ཀི་རཏ་ལོ་རྒྱུས་པ་གྲགས་ཅན་ཨི་མཏ་སིཾ་ཅེམ་ཇོང་ (ইমানসিংহ চেম্জোঙ) ཡིས་བྲིས་པའི་ཀི་རཏ་ལོ་རྒྱུས་ (কিরাত ইতিহাস) ནང་དུ་གསུངས།

སྒྲོ་འཛིའི་སྔོན་ལོ་ ༣༥༠༠ ཙམ་ན་ཨརྱན་རྣམས་ཀྱིས་སིན্ধু་གཙང་ཆུའི་འགྲམ་དུ་སྒྲིད་པའི་དཔལ་ཡོན་དང་རིག་གཞུང་དང་སྦྱོལ་བྱས་པ་དང། དུས་འདི་དང་མཉམ་དུ་རྒྱ་ནག་དུ་ཧུ་ཨང་ཧོ་ (Hwang Ho) དང། ཡང་ཙེ་ཀྱང་ (Yangtse) ཞེས་གཙང་ཆུ་གཉིས་ཀྱི་འགྲམ་དུ་མཱོན্ཧལ་མི་རིགས་མི་འདྲ་བ་འགའ་ཞིག་གིས་ཀྱང་དཔལ་ཡོན་དང་རིག་གཞུང་དང་སྦྱོལ་བྱེད་པའི་འགོ་བཙམ། དེའི་སྐབས་སུ་ནི་གླ་

དུལང་ཀེ་རཏ་མི་རིགས་ཀྱི་བྱེ་བྲག་ནི་བར་རམ་ནི་ལྷར་མི་རིགས་རྣམས་ཁ་ཐོར་ནས་འཚོ་གནས་བྱ་བཞིན་ཡོད།

ནེ་སྤལ་ (नेपाल) ཞེས་པའི་ཚོགས་དེ་ཐོག་མར་ཨ་ཙཏུ་ཀཽ་ཊི་ལྱ་ (आचर्य कौटिल्यय) ཡིས་མཛད་པའི་དཔལ་འབྱོར་བསྟན་བཅོས་ (अर्थशास्त्र) ཞེས་པའི་ནང་དུ་བཀོད་ཡོད། ཨ་ཙཏུ་ཀཽ་ཊི་ལྱ་ཁོང་ནི་པན་ཏན་ཀྱི་མི་རིགས་ཡིན་ཡང་སྤྱི་ལོ་སྟོན་གྱི་ལོ་ས་ཁྲ་ (300 BCE) ཙམ་ན་ཡུལ་མ་ག་ཌྷའི་ (मगध) རྒྱལ་ས་པ་ཏ་ལི་བུ་ཏ་ (पाटलीपुत्र) རུ་བསྟན་བཅོས་འདི་བཙུམས་གནང་བ་རེད། སྤྱི་ར་ཨ་ག་ཌྷའི་རང་བཞིན་སྐད་དུ་ར་ཞེས་པའི་ཡིག་ཚབ་ཏུ་ལ་ས། པའི་ལུགས་སྲོལ་ཡོད་པ་ལ་བརྟེན། ཨ་ཙཏུ་ཀཽ་ཊི་ལྱ་ཡིས་བསྟན་བཅོས་དེ་ཉིད་ཀྱི་ནང་དུལང་ནེ་པར་ (नेपार) ཞེས་པ་དེ་ལ་ནེ་པལ་ (नेपाल) ཞེས་བཀོད། དེ་ཡང་མ་ག་ཌྷའི་ཡུལ་མི་རྣམས་ནས་མིང་འདི་ལྟར་ཐོས་པས་དེ་ལྟར་དུ་བྱིས་པ་ཡིན་ཞེས་བ་བུ་རམ་ཨ་ཙཏུ་ (बाबुराम आचार्य) ཡིས་གསུངས།

ཨ་ཙཏུ་ཀཽ་ཊི་ལྱ་ (आचर्य कौतिल्य) ཡིས་མཛད་པའི་དཔལ་འབྱོར་བསྟན་བཅོས་ (अर्थशास्त्र) ནང་དུ་ནེ་སྤལ་ནས་རྒྱ་གར་གྱི་ཡུལ་ལྷོར་རྣམས་སུ་ཚོང་ཐོག་བལ་གྱི་སྦྱམ་བུ་འཛམ་པོ། སོག་སོག། ཡང་པོ། མཚོན་ཁ་ཅན། དེ་མོ་ཅན་འདྲ་མིན་སྦ་ཚོགས་ཀྱི་ཚོང་བརྒྱབ་ཀྱི་ཡོད་པར་བཤད། སྟོན་པ་སངས་རྒྱས་ཞལ་བཞུགས་སྐབས་སུ་བལ་དང་སྦན་སྦ་ཙམ་གྱི་ཚོང་བྱེད་ཀྱང་ཨ་ཙཏུ་ཀཽ་ཊི་ལྱའི་དུས་སྐབས་ཙམ་ལ་ནེ་སྤལ་གྱི་ཚོང་ལས་ལ་ཡར་རྒྱས་ཆེན་པོ་སོང་ཡོད་པ་གསལ་པོར་ཤེས་ཐུབ་ཅེས་ནེ་སྤལ་ལོ་རྒྱུས་མདོར་བསྡུས་ལས་གསུངས་སོ། ।

ནེ་སྤལ་དུ་ཨཏྲན་ (Aryan) གྱི་རིགས་གཞུང་དར་ཁྱབ་བྱུང་བ་ནི་སྤྱི་ལོའི་སྟོན་གྱི་ལོ་དྲུག་བརྒྱ་ལྔ་བཅུའི་ (650 BC) ཉེ་འཁོར་དུ་འབྱུང་བར་ཚོད་དཔག་བྱེད། ནེ་པར་རམ་ནེ་ལྷར་རྣམས་རྒྱ་གར་གྱི་ཚོང་པ་

རྒྱས་ལས་དགེ་ཟླངས་ནས་རྒྱ་གར་དུ་ཚོང་ལ་ཕྱིན། རྒྱ་གར་ཏིར་ཧུཏ་ (तिरहुत) མ་ག་ཌ་ (मगध) ཀོ་ས་ལ་ (कोसल) ཀཱ་ཤི་ (काशी) བཅས་ཀྱི་བར་དུ་ཕར་སོང་ཚུར་འོང་བྱེད་པ་དང་། ལྷག་ས་རིགས་ཀྱི་བེད་སྤྱོད་གཏོང་ཐབས་ཡང་བསྟན།

ཀོ་རཱ་རྒྱས་ཀྱིས་ནི་བློ་རྒྱལ་སའི་མིང་ཀོ་ལི་ (कोली) ཞེས་ཞིང་མིང་རོན་ནི་རྒྱས་མེད་པས་ཀོ་རཱ་ར་ང་སྐད་ཡིན་པར་འདོད། ཕྱིས་སུ་ལི་ཅ་བྱེ་རྒྱས་ཀྱིས་ཀོ་ལི་གྲྭ་ (कोलीग्राम) ཞེས་བཏགས་ཤིང་ཕྱིས་སུ་ལྷོ་ཀོ་ལི་གྲྭ་ (दक्षिण कोलीग्राम) ཡི་རྒྱལ་ས་གྲགས་ཅན་དུ་ཆགས། དེ་སྐབས་ཀྱི་ནི་བློ་མི་རིགས་རྒྱས་ལ་ཏང་གལ་ (डँगवल) ལམ་ཏང་ཚོལ་ (डङ्गोल) ཞེས་འདོད།

ཆེན་པོ་ཐང་གུར་དུས་ཀྱི་རྒྱ་གར་ཞིང་གི་བཀོད་པའི་དཀར་ཆག་ཞེས་པ་ཐང་ཟན་ཙང་དང་པེན་ཅིས་བཙུམས་པ་བོད་སྐད་དུ་གུང་མཚོན་པོ་སྒྲུབས་ཀྱིས་བསྒྱུར་བའི་ནང་དུ་ནཱ་པ་ལའི་ཡུལ་ཞེས་པའི་སྒོར་བཤད་པའི་སྐབས། མིའི་རང་བཞིན་རྩལ་པོད་ཆེ་ཞིང་ཐུང་རྒྱུབ་པ། ནམ་དབྱུགས་ངོ་ཡང་ཐུང་བསིལ་བ་བློ་ཡང་ལ་བཟོ་རིགས་ལ་མཁས་པ། བྱད་གཟུགས་ངན་ཤས་ཆེ་བ། ཕྱི་པ་ནང་པ་གཉིས་ཀར་དད་མོས་སྟོམས་པ། གཙུག་ལག་ཁང་དང་ཕྱི་པའི་ལྷ་ཁང་ཕན་ཚུན་དུ་འབྲེལ་མར་གནས་སོ། །དགེ་འདུན་ཁྲོན་ཕྲོམ་ཉིས་སྟོང་ལྷག་པ་ཕེག་པ་ཆེ་ཆུང་གཉིས་ལ་མཉམ་པར་སྤྱོད་པ། ཕྱི་པ་དང་ཐ་སྙད་རིག་པའི་གྲངས་ཞིབ་ཏུ་མ་ཏེས་སོ། །ཞེས་གསལ་ཡོད།

དན་བཏྲ་བཏྲ་ཅཏྟ་ ধনবজ্র বজ্রাচার্য ཝཆོག་གིས་བཙུམས་པའི་བསྟན་བཅོས་ལྟ་ཅ་ཞིའི་ལོ་རྒྱུས་སུ་ཀོ་རཱ་དུས་སྐབས་ཀྱི་འགྱུར་རྒྱུན་ Licchavi kalko इतिहासमा किरात कालको प्रभाव ཞེས་པ་ལས། སྟེགས་དུས་ཏེ་མ་ལ་ཡ་ཡི་བང་དུ་ཤིང་ནགས་ཀྱི་ཡུལ་ལ་བ་ཇི་ཞིའི་མི་རིགས་རྒྱས་གནས། དེ་རྒྱས་ལས་བ་ཇི་ཞི་རྒྱལ་པོ་ (Gopala kings) བརྒྱད་ཀྱིས་རྒྱལ་སྲིད་སྤྱོངས་པ་དང་། དེ་ནས་མ་ཏེའི་ཇི

པོ་རྣམས་ཀྱིས་རྒྱལ་སྲིད་ཕྱོགས་ནས་རྒྱལ་པོ་གསུམ་གྱིས་རྒྱལ་སྲིད་བཟུང་། མ་ཧེ་ཥ་པཱ་ལའི་རྒྱལ་པོ་ (Mahisapala kings) ལས་གྲི་རཏ་རྣམས་ཀྱིས་རྒྱལ་སྲིད་ཕྱོགས། ཀྲི་རཏ་རྒྱལ་པོ་སོ་གཉིས་ཀྱིས་རྒྱལ་སྲིད་བཟུང་། ཀྲི་རཏ་རྣམས་ནས་ཝི་ཙ་ཎྜ་རྣམས་ཀྱིས་རྒྱལ་སྲིད་ཕྱོགས། ཝི་ཙ་ཎྜའི་རྒྱལ་པོ་ཞེ་གཅིག་ཙམ་གྱིས་རྒྱལ་སྲིད་བཟུང་ཞེས་གསུངས། དེའི་རྗེས་སུ་ཝི་ཙ་ཎྜའི་རྒྱལ་རྒྱུད་རྣམས་ལས་དམངས་རིགས་རྒྱལ་རྒྱུད་རྣམས་ཀྱིས་རྒྱལ་སྲིད་ཕྱོགས། དམངས་རིགས་རྒྱལ་པོ་ཉིར་བཞི་ཙམ་གྱིས་རྒྱལ་སྲིད་བཟུང་། དམངས་རིགས་རྒྱལ་རྒྱུད་རྣམས་ནས་མཎྜ་རྣམས་ཀྱིས་རྒྱལ་སྲིད་ཕྱོགས། མཎྜ་རྒྱལ་པོ་བཅུ་བདུན་ཙམ་གྱིས་ནི་ཤྲཱ་ལ་དབང་བསྒྱུར་བྱས་ཤིང་། ཕྱིས་སུ་མཎྜ་རྒྱལ་རྒྱུད་སིལ་བུར་ཐོར་ནས་ཀན་ཏི་པུར། ལ་ལིཏ་པུར། བཀྲ་པུར་བཅས་རྒྱལ་ཕན་གསུམ་དུ་གྱིས། ཀན་ཏི་པུར་ལ་རྒྱལ་པོ་བཅུ་དགུ་ཙམ་དང་། ལ་ལིཏ་པུར་ལ་རྒྱལ་པོ་ཉི་ཤུ་ཙམ་དང་། བཀྲ་པུར་ལ་རྒྱལ་པོ་བཅོ་ལྔ་ཙམ་གྱིས་རྒྱལ་སྲིད་བཟུང་། མཎྜ་རྒྱལ་པོ་རྣམས་ལས་ས་ཏྲ་རྒྱལ་པོའམ་གོང་ཁ་རྒྱལ་པོ་རྣམས་ཀྱིས་རྒྱལ་སྲིད་ཕྱོགས། ས་ཏྲ་རྒྱལ་པོ་བཅུ་གསུམ་གྱིས་ནི་བྲལ་ཡོངས་ཕྱོགས་ལ་དབང་བསྒྱུར་བྱས་ནས་རྒྱལ་སྲིད་བཟུང་།

ཀི་རཏ་རྒྱལ་རབས།

༢༦ ཀི་རཏ་རྒྱལ་རབས།

སྒྲོར་ཀི་རཏ་སྨོར་ནི་གདོད་མའི་ཚིགས་ཤེས་དགེ་ལྡེར་རིག་བྱེད་དང་། (वेद) ངེས་པར་གྱས་པ། (उपनिषद) དྲན་པ། (स्मृति) མ་ཧཱ་ཐཱ་རཏ། (महाभारत) ཐ་མ་ཉའི་ཏྲོགས་བརྗོད་ (रामायण) ཐུམས་དང་། དེ་བཞིན་གཅེར་བུ་བའི་དགེ་ལྡེར་སོ་ནེཏ་ཏམ་བར། (स्वेताम्बर) ནང་པའི་མདོ་རྒྱ་ཆེར་རོལ་པ་ (ललितविस्तर) དང་། ཁ་ཆེའི་དགེ་ལྡེར་ཇིན་ཐ་ཨ་བེ་ས་ཐ་ར་ནི་ར་ཕ། (जिन्द अविस्ता अरबी राफना) ཡེ་ཤུ་པའི་ དགེ་ལྡེར་དེ་བུཀ་ཡོས་ས་མ་ཡལ་ (दि बुक अव् स्यामुयल) སོགས་ཀྱི་ནང་དུ་བྲེས་ཡོད་ཅེས་ཀི་རཏ་ (किरात) ཡི་ལོ་རྒྱུས་ནང་དུ་ཐཱ་ཀུ་མར་ར་ཡི་ (Rajkumar Rai) མཚོག་གིས་གསུངས། འོ་ནའང་ བདག་གིས་རེ་རེ་བཞིན་ཞིབ་དཔྱད་ནི་བྱེད་མ་ཐུབ།

ནེ་ཤ་ལའི་ལོ་རྒྱུས་གྲགས་ཅན་ཏེན་དུའི་སྟོབ་དཔོན་ཤ་བན་ན་ཙཏ་ལྦར་ན། དུས་རབས་དང་པོའི་ནང་ དུ་བྱུང་བའི་གླེ་རི་ས་ཡི་ (Greek) བསྟན་བཅོས་ "Periplus of the Erythraean Sea" ཞེས་ པ་དེའི་ནང་དུ་ཀི་རཏ་ (Kirat) ཀྱི་མི་རིགས་ཀྱི་སྨོར་བྲེས་ཡོད། བསྟན་བཅོས་དེའི་ནང་དུ་ཀི་རཏ་ཡི་ མི་རིགས་ནི་ཐ་ལེབ། གསེར་ལྡ་བུའི་ལུས་པོ་མཛེས་པ། ཤེང་ནགས་མང་པོའི་གནས་སུ་སྡོད་མཁན་ ལ་ངོས་འཛིན་གནང་ཡོད། རྒྱ་གར་གྱི་ཐ་ན་དགེ་མཁན་ནགས་མོ་ཁོལ་ (Kalidas 380-413) མཚོག་

གྲོས་རི་དང་གངས་རི་དང་ཤེང་ནགས་རྣམས་སུ་བསྡད་མཁན་རྣམས་ལ་ཀྱི་རྒྱ་ བཟློད་པར་རེ་གི་ སིཏ་ (J.P. Singh 1990) ནས་ལྷུང་འདྲེན་གནང་།

སི་ཏ་རམ་རྟ་མང་ (सीताराम तामाङ) གྲོས་ཀྱི་རྒྱ་རྣམས་ནི་སོག་རིགས་ཡིན། དེའང་གཙང་ཆུ་སེར་པོ་ཁང་ཏོ་ (हवाङ्हो) ཡི་འགྲམ་ནས་ནི་གླ་ལ་དུ་ཡོད་བར་འདོད། རྒྱ་སྐད་ཀྱི་ཁང་ཏོ་ཞེས་པའི་ངོས་ནི་ཁང་སེར་པོ་དང་ཏོ་གཙང་པོ་ཡིན་པ་རྒྱ་ནག་དང་སོག་པོའི་རིག་གཞུང་ལ་གཙང་ཆུ་སེར་པོའི་རིག་གཞུང་ཡང་ཟེར། ཁང་ཏོའི་རིག་གཞུང་ནས་ནི་གླ་ཡོད་བས་ནི་གླ་གྱི་ཀྱི་རྒྱ་ཁོངས་ར་ཕེ་ (राई) དང་ལིམ་བུ་ (लिम्बु) རྣམས་ལ་ཁང་ (हाङ) ཟེར་བ་ཡོད་པའང་དེའི་རྒྱུ་མཚན་གྱི་ཡིན་ཞེས་བཤད།

ཨར་ཇན་ཨོ་ནན་ (अरजन्ज ओनन) ཡིས་བཀྲམས་པ་ Secret History of Mongols: The Life and Times of Gengis Khan ཞེས་པའི་བསྟན་བཅོས་ནང་དུ་མོང་གོལ་ཞེས་པའི་ཚོགས་འདི་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༤ ཙམ་ལ་ཐོག་མར་བེད་སྤྱོད་བཏང་ཡོད་པར་བཤད། མོང་གོལ་ (मङ्गोल) ཞེས་པའང་སུ་གལ་ (मुगल) ཞེས་པ་སྒྲ་ཟུར་ཚགས་པ་ལས་བྱུང་། སུ་གལ་ཡང་ཐོག་མར་རྗེན་གྲིས་ཁྲན་ (चंगेज खाँ) ཡིས་བེད་སྤྱོད་གཏོང་བར་འདོད། ཀྱི་རྒྱ་རྣམས་མོང་གོ་ལོའི་ཀ་མི་རིགས་ (मङ्गोलाइड प्रजाति) ཡིན་ཡང་མོང་གོལ་ (मङ्गोल) ལམ་སོག་པོའི་ཡུལ་ནས་ཡོང་བའི་མི་རིགས་མིན་པར་མཁས་དབང་མང་ཚེ་བའི་འདོད།

ཨི་མན་སིཏ་ཅེམ་ཇོང་ (इमानसिंह चेम्जोङ) གྲོས་ཀྱི་རྒྱ་མི་རིགས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་དང་རིག་གཞུང་ (History and Culture of Kirat People) ཞེས་པའི་དགེ་རིས་ནང་དུ་ཀྱི་རྒྱ་རྣམས་ཀྱི་ཆོས་དེབ་སྒྲུན་དུམ་ (धर्मग्रन्थ मुन्धुम) ཞེས་པའི་ནང་དུ་སྒྲ་ན་ཞེན་ཁང་མིང་ཅན་གྱི་རྒྱལ་པོ་དེ་རྒྱ་ནག་སི་ཏུ་

ཨན་ནས་པོད་བརྒྱད་ནི་སྣལ་དུ་ཡོང་བ་ཡིན་ཞེས་འཁོད་ཡོད་པས་ཀྱེ་རྡོ་རྣམས་ནི་སྣལ་ཡོང་ཚུལ་ལ་འདོད་ཚུལ་མི་མཐུན་མང་བར་ཡོད།

ཀྱེ་རྡོ་རྒྱལ་པོ་རིམ་བྱོན་ནི། རྒྱལ་པོ་ཐོག་མ་ ༡ ཡ་ལམ་བར། yalambar ༢ བ་བི། pabi ༣ ས་ཀན་ད་ར། skandhara ༤ བ་ལམ་བ། balamva ༥ ཧུ་ཏི། hutti ༦ གུ་མ་ཏི། humati ༧ ཇི་ཏེ་དཔྱི། jitedasti ༨ ག་ལི། gali ༩ པུཥྨ། puṣkar ༱ ས་པཪྨ། supurma ༱༡ པཪྻ། parv ༱༢ བུངྐ། vunk ༱༣ ས་བ་ནན্দ། svanand ༱༤ ས་ཐུངྐོ། sthunko ༱༥ ཛ་ཁྲི། jabri ༱༦ ན་ནེ། nane ༱༧ ལུ་ཀ luk ༱༨ ཐོ་ར། thor ༱༩ ཐོ་ཀོ། thoko ༢༠ བཪྨ། barm ༢༡ ཀུ་ཛ། guj ༢༢ པུཥྨ། puṣkar ༢༣ ཀེ་སུ། kesu ༢༤ སུ་ག sug ༢༥ ས་ན་ས། sans ༢༦ ཀུ་ནན། gunan ༢༧ ཁིམ་བུ། khimbu ༢༨ ཕ་ཏུ་ཀ patuk ༢༩ ཀཱསྟི། gasti ༣༠ ཤི་ཇེ། sije ༣༡ ཁུ་ར་ཇ། khurāj ༣༢ ཁི་བུ་ཀ khibuk ༣༣ ཡོ་ཀ་ཏྲ་ཏྲ། yokra hrad བཅས་ཡིན།

ཀྱེ་རྡོ་རྒྱལ་པོ་རྣམས་ཀྱི་རྣམ་གྲངས་དང་མིང་གི་ཆེ་ཚུལ་མི་འདྲ་བ་མང་བར་ཡོད་ཀྱང་འདིར་ཐུན་མོངས་མང་བའི་རྟེས་སུ་དྲངས་ནས་བཀོད་ཡོད། དེ་འང་ ༡ དབེ་ལི་ཡམ་ཀཱཥ་ཐུཏྲི་ཀ viliyam kerkpyatrik ༢ ཏེ་ནི་ཡལ་ར་ཨེཏ། ḍeniyal rāiṭ ༣ ཤེལ་བ་ལེ་བི། silbhāṁ lebhī ༤ ཀ་ཤི་པྲ་ས་ད་ཇེ་ས་བལ། kāshīprasād jayasvāl ༥ ལིམ་བུ་དང་ཏྲང་གེལ། limbū r ḍuṅgel ༦ གོ་པལ་རྒྱལ་པོའི་གདུང་རབས། gopālrājvaṁśāvalī ༧ བགা་བན་ལལ་ཀྱི་གདུང་རབས་ bhāgvān lālko vaṁśāvalī བཅས་ཀྱིས་ཀྱེ་རྡོ་རྒྱལ་པོའི་རྣམ་གྲངས་མི་འདྲ་བ་དང་མིང་མི་མཐུན་པ་ཤོ་ཤོར་དྲངས་ཡོད། ལེ་བི་ཡིས་ཀྱེ་རྡོ་རྒྱལ་པོ་ཉིར་བྱུག་དང་། ཀཱཥ་ཐུཏྲི་ཡིས་ཉིར་བདུན་དང་། བགা་བན་ལལ་ཀྱི་གདུང་རབས་ལས་ཉིར་བརྒྱད་དང་། ར་ཨེཏ་དང་ཇ་ཡེ་ས་བལ་གཉིས་ཀྱིས་ཉིར་དགུ་དང་། གོ་པལ་རྒྱལ་པོའི་གདུང་རབས་ལས་ཤོ་གཅིག་དང་། ལིམ་བུ་དང་ཏྲང་གེལ་གཉིས་ཀྱིས་ཤོ་གསུམ་ཀྱི་མིང་དྲངས་ཡོད།

གཀ་རྒྱལ་རབས་བདུན་པ་ཇི་ཏེ་དགེ་ (जितेदास्ती) རྒྱལ་སྲིད་སྐྱོང་སྐབས་བདག་ཅག་གི་སྟོན་པ་ཤཱཀྱ་ཐུབ་པ་ནི་གླལ་ལ་ཕེབས་ནས་རང་བྱུང་མཆོད་རྟེན་དང་འཇམ་དབྱངས་མཆོད་རྟེན་ལ་བསྐོར་བ་གནང་ཞིང། འཕགས་ཤིང་ནུབ་ཕྱོགས་ལ་བློ་ཆུ་གླུ་མཆོད་རྟེན་ (पुच्छाग्र चैत्य) ལ་བཞུགས་ཞེས་ Daniel Wright མཆོག་གིས་མཛད་པའི་ "History of Nepal: An Introductory Sketch of the Country and People of Nepal" ནང་དུ་འགོད། དེ་བཞིན་དུ་བླ་ད་གཉ་ཤོ་བཀྲ་ཐུར་ཀ་ཤཱར་ཕྱོགས་སུ་ཡོད་པའི་ན་མོ་བུདྷཱ་ཡི་ཏོར་ཕེབས། དེར་མཆོད་རྟེན་ཆེད་ནས་མཆོད་རྟེན་འོག་གི་རྒྱན་རྣམས་འགོར་ལ་བསྡན། འདི་ནི་བདག་སྟོན་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་སྙིང་རྗེ་ཆེན་པོར་སྐྱེས་སྐབས་སྡུག་མོ་ལ་ལུས་སྦྱིན་དུས་སྦས་པ་ཡིན་ཞེས་གསུང། རྒྱན་རྣམས་སྨར་ཡང་གཏེར་དུ་སྦས་ནས་མཆོད་རྟེན་གྱི་བཟོ་བཅོས་གནང་ཞེས་གསུངས།

གཀ་རྒྱལ་རབས་བཅུ་བཞི་པ་རྒྱལ་པོ་སྡུན་ཀོ་ (स्थुन्को) མཆོག་གིས་ནི་སྐལ་རྒྱལ་སྲིད་བཟུང་སྐབས་མཿཏ་རྒྱལ་པོ་ཨཤོ་ཀ་ (मौर्य सम्राट अशोक) རང་གི་བློ་མ་དགེ་སློང་ཨུ་པ་ཏཱུཥ། (उपगुप्त) རྒྱལ་པོ་སྐྱེ་འཕོར་དང་བཅས་པ་ནི་གླལ་དུ་ཕེབས། འཕགས་ཤིང་རང་བྱུང་མཆོད་རྟེན། ཕག་མོའི་མདལ་ཆུ་སོགས་གནས་བརྒྱད་མཇལ་ཞིང་རྒྱལ་བའི་རིང་སྲེལ་ཅན་གྱི་མཆོད་རྟེན་ཁག་བཞེངས་ཞེས་ནི་གླལ་གྱི་ཀཀ་འོ་ཆུས་ནང་དུ་གསལ། དེང་སང་པ་ཅན་རྒྱལ་སའི་ཕྱོགས་བཞི་ལ་ཡོད་པའི་མཆོད་རྟེན་རྣམས་ནི། ༡ ལུམ་ཅོག་གི་མཆོད་རྟེན། ༢ ཨི་བ་འཁའི་མཆོད་རྟེན། ༣ ཨི་མ་ཏོལ་གྱི་མཆོད་རྟེན། ༤ ལ་ལྷན་ཁེལ་གྱི་མཆོད་རྟེན་བཅས་བཞི་པོ་ཆོས་རྒྱལ་མྱ་ངན་མེད་ཀྱིས་བཞེངས་པར་ངོས་འཛིན་གནང་བཞིན་ཡོད།

རྒྱལ་པོ་དེའི་སྲས་མོ་ཅ་རু་མ་ཏྲི་མནལ་ལམ་དུ་ལྷགས་ཀྱི་མདའ་རྡོ་ལ་སྲུལ་བར་གཟིགས་པས་གནས་འདིར་ལྷའི་འཕྲིན་ལས་ཁྱེད་འཕགས་འབྱུང་བའི་གནས་སུ་ངོས་འཛིན་ནས་འདིར་བཞུགས་

རྒྱུར་ཐག་གཅོད། ཡབ་རྒྱལ་པོས་ཀྱང་དེའི་བལ་ (देवपाल) ཞེས་པའི་རྒྱལ་རིགས་མཁན་དུ་གཉེན་སྒྲིག་བྱེད་ནས་ཁོང་ཐག་མོ་མངལ་ཆུར་ (गुहेयश्वरी) བཞུགས། སྐུ་མདའ་དེའི་བལ་གྱི་ཆེད་དུ་དེའི་པ་ཏན་ (देवपाटन) དང་བཙུན་མོ་ཅ་རུ་མ་ཏིའི་ (चारुमती) ཆེད་དུ་ཅ་རུ་མ་ཏིའི་གཙུག་ལག་ཁང་ (चारुमती विहार) བཞེངས། ཀཱི་རཏ་རྒྱལ་པོ་རྣམས་ཀྱི་ལྷེ་གནས་ནི་གོ་ཀརྞ་ཡི་ཤེས་ཞིང་ནགས་སུ་ཡོད་པ་དང་། རྒྱལ་ཁང་པ་ཏ་ཀ་ (पटुक गोकर्ण दरबार) ཡི་ཆགས་ཤུལ་ད་ལྟའང་ཡོད། ཡུལ་སྐད་དུ་ད་ལྟ་པ་ཏ་ཀོ་ཏོ་ (पटुको डों) ཞེར་བ་ཡོད་ཅེས་བ་བུ་རམ་ཙ་ཙཏྟ་ཡིས་གསུངས།

སོ་མ་རྒྱལ་རབས།

༣༦ སོ་མ་རྒྱལ་རབས།

སོ་མ་རྒྱལ་རབས་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་རིམ་བྱོན་ནི། ༡ རྒྱལ་པོ་ནི་མི་ས་བླར་མ། King Nimistakar Varma ༢ རྒྱལ་པོ་མ་ཏྲཱ། King Mataksa ༣ རྒྱལ་པོ་ཀ་ཀ་བླར་མ། King Kakavarma ༤ རྒྱལ་པོ་པ་སུ་པྲེ་ས་དེ་བ། King Pasupresadeva ༥ རྒྱལ་པོ་ཕྱག་ར་བླར་མ། King Bhaskaravarma བཅས་གྲངས་སུ་ཡོད།

ནེ་པྲ་ལི་ཀ་བུ་པ་གདུང་རབས་ नेपालिकभूपवंशावली ལྷར་ན་ཀི་རཏ་རྒྱལ་པོ་གསྱ་ Gasti ལས་སོ་མ་རྒྱལ་རྒྱུད་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་ནི་མི་ས་ King Nimisa ཡིས་དབང་དུ་འདུས། བུ་ལོ་ཚ་རི་ Phullocca ཡི་འགྲམ་ལྷོ་ཕྱ་བ་རི་ Godavari རུ་རྒྱལ་ཁང་བཞེངས་ནས་རྒྱལ་ཁམས་བདེ་བར་བསྐྱངས། དེ་སྐབས་གྲུབ་ཐོབ་ཞིག་ཡོང་ནས་ལྷོ་ཐྱོགས་ལྷོ་ཕྱ་བ་རིའི་རྩྭས་ཀྱིས་ཁྱེར་བའི་རང་གི་ཕྱེང་བ། འཁར་རྒྱུ་ བོ་ཆས། གོ་ཐལ་རྗོག་གོ། ཀུ་བའི་སྟོད་བང་སྨྱ་ལྷགས་རྣམས་གནས་དེར་རྟེད་པས་ལྷོ་ཕྱ་བ་རི་བདོས་ཡིན་པར་ངོས་འཛིན་བྱས། དུས་དེ་ནས་བཟུང་གནས་དེར་ལོ་བཅུ་གཉིས་ཀྱི་དུས་དྲན་སྲུང་རྩིས་བྱེད་སོལ་བྱུང།

སོ་མ་རྒྱལ་རྒྱུད་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་བཞི་པ་པ་སུ་ཕྲེ་ས་དེ་བ། King Pasupresadeva མཚོག་གིས་ཀུ་ཕྱང་དབང་ཕྱུག་ལྷ་ཁང་གི་ཞིག་གསོས་གནང་། ལྷ་ཁང་ཐོག་རྩེག་ལྷ་ཅན་ལ་གསེར་གྱི་ཐོག་ལེགས་

དང་གཉིས་ར་ཕུལ། རྒྱལ་པོ་ལྷ་པ་ཆུམ་ར་བར་མ་ King Bhaskaravarma ཡིས་གུ་གླང་དབང་ཕྱུག་ལྷ་ཁང་གི་མཚོད་པའི་བྱིན་རླབས་ཉིན་ལྷར་བཞེས། རྒྱལ་པོ་དེས་དམག་ཆེ་བ་དྲངས་ནས་ར་མེ་ཥར་བར་སྟེབས། རྒྱལ་ཁབ་མང་པོ་ནས་གསེར་སོགས་རིན་ཆེན་མང་བར་གཏན་དྲངས་ནས་གུ་གླང་དབང་ཕྱུག་ལ་ཕུལ། གུ་གླང་དབང་ཕྱུག་དང་ཉེ་བའི་ཡུལ་དེབ་པ་ཏན་ (देवपाटन) ཡར་རྒྱས་བཏང་ཞིང་རྒྱལ་པོས་ཡང་ས་ཆེ་བར་བླངས། དེར་བཞུགས་གནས་སུ་མཛད་ནས་མཚན་དུ་གསེར་ཀྱི་གླིང་ Suvarnapuri དུ་གསོལ། ཁོང་གིས་གུ་གླང་དབང་ཕྱུག་ལ་རྒྱུན་ཀྱི་མཚོད་པ་བཅུགས་ནས་ནང་པའི་ནང་མི་རིགས་ལ་ཆོས་དགོན་དང་ཁང་གཉེར་དུ་བསྐོས།

ཁོང་གིས་གསེར་ཀྱི་གླིང་ Suvarnapuri གུ་གླང་དབང་ཕྱུག་གི་ལྷ་ཁང་ལ་ཕུལ་ནས་འཛིན་སྐྱོང་གི་སྒྲིག་འཛུགས་བཟོས། རྒྱལ་པོ་དེས་ཁྲིམས་གཞི་ཆུམས་ཟབས་ཤོག་ཏུ་བཀོད་ནས་ཅ་ཏུ་མ་ཏིའི་གཙུག་ལག་ཁང་ (चारुमती विहार) གི་བཙུན་པ་ལ་ཕུལ་ནས་དེར་འཛོག་དགོས་པར་ཞུས། ཁོང་གི་ཐུགས་ལ་ཁྲིམས་གཞིའི་ཟབས་ཤོག་ནི་ས་གནས་དགུས་མར་འཛོག་ན་རྒྱལ་པོ་ཆུམས་ཀྱིས་ཁྲིམས་འགལ་བྱེད་པར་དོགས་ནས་དགེ་སྦྱོང་གི་ལག་ཏུ་འཛོག་དགོས་པར་དགོངས་པས་ཅ་ཏུ་མ་ཏིའི་གཙུག་ལག་ཁང་ (चारुमती विहार) གི་བཙུན་པ་ལ་ཕུལ་པ་ཡིན།

རྒྱལ་པོ་དེ་ལ་གུ་གླང་དབང་ཕྱུག་གིས་རྒྱལ་རྒྱུད་མི་བྱུང་བར་ལུང་བསྟན་པས་ཁོང་གི་རྒྱལ་སྲིད་ཉི་མའི་རྒྱལ་རྒྱུད་བློ་མི་བླར་མ་ Bhumivarma ལ་གནང་། རྒྱལ་པོ་དེས་རྒྱལ་ཁང་ལྷོ་ཆུ་བ་རི་ནས་བ་ནེ་ཥ་ར་ Banesvara ལ་གནས་སྟོས་བྱེད།

ལི་ཙ་བྱི་རྒྱལ་རབས།

༢༦ ལི་ཙ་བྱི་རྒྱལ་རབས།

ལི་ཙ་བྱི་ནི་སྡོན་རྒྱ་གར་གྱི་ཁྱང་སྟེའི་སྲིད་གཞུང་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ (महाजनपद) བཅུ་དྲུག་ཡོད་པ་ལས་བཅོ་ཟླེའི་རྒྱལ་ཁབ་ (वृज्जि) གྱི་རྒྱལ་ས་ཡངས་པ་ཅན་ (लिच्छवि जनपदको राजधानी वैशाली) ནས་ནི་གླལ་དུ་ཡོང་ནས་ཆགས་པ་ཞིག་རེད། དེའང་ཀུ་ཥཱན་རྒྱལ་ཁམས་ (Kushan Empire 03AD - 350AD) གྱི་རྒྱལ་པོ་བིམ་ཀད་ཕི་ས་ (सम्राट बिम कदफिसस 113AD - 127AD) དང་དེའི་རྒྱལ་ཚབ་ཀ་ནི་ཥྐ་ (सम्राट कनिष्क 127AD - 151AD) ཡིས་རྒྱ་གར་ནུབ་ཕྱོགས་རྒྱལ་ཕན་མང་པོར་དམག་དྲངས་ཤིང་རྒྱལ་ཁ་ཐོབ་པས། རྒྱ་གར་ཡངས་པ་ཅན་པ་རྣམས་ཀྱང་སྒྲག་ནས་བཅན་བྱོལ་དུ་ཕྱིན། དེ་དག་ལུས་འཕགས་ (विदेह अर्थात् मिथिला) གྱི་ལམ་བརྒྱུད་ཀ་མ་ལའི་གཙང་ཆུའི་ (कमला नदी) འགྲམ་ནས་བྱང་ཕྱོགས་རི་པོ་མཏྷ་བ་རཏ་ (महाभारत पर्वत) སོགས་བརྒལ་ནས་ནི་གླལ་དུ་སྟེབས། དེ་རྣམས་ནི་གླལ་ནི་ཕར་གྱི་ཡུལ་རྣམས་སུ་མཉམ་དུ་འཛེས་ནས་གནས། འགའ་ཞིག་གིས་རྒྱལ་པོ་མ་སྒྲེས་དགྲས་ (अज्ञातशात्रु 492-460 BCE) ལུས་འཕགས་གྱི་ཡུལ་བཅོམ་པས་ལི་ཙ་བྱི་རྣམས་འབྲོས་ནས་ནི་གླལ་ཕྱོགས་སུ་ཡོང་བར་འདོད་པཡིན་ཡོད།

ལི་ཙ་བྱི་འི་རྒྱལ་རྒྱུད་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་རྣམས་ནི། ༡ ཇ་ཡ་དེ་ཝ་དང་པོ། जयदेव(प्रथम) ༢ བེའི་ཤ་དེ་ཝ། वृषदेव ༣ ས་ཏྲ་ང་དེ་ཝ། शंकरदेव ༤ ཆོས་དེ་ཝ། धर्मदेव ༥ མན་དེ་ཝ་དང་པོ། मानदेव(प्रथम) ༦ མ་ཧི་དེ་ཝ།

महीदेव ། བ་སཆ་ཏྲ་བ། बसन्तदेव ། བ་ལྦན་ཏྲ་བ། बमानदेव ། རྣམ་ཏྲ་བ། रामदेव ། གན་ཏྲ་བ། गणदेव ། གང་ཏྲ་བ། गङ्गादेव ། མན་ཏྲ་གཞིས་པ། मानदेव(द्वितीय) ། ཤིས་ཏྲ་ངང་པོ། शिवदेव(प्रथम) ། ཨཾ་ཤུ་བརྨ། अंशुवर्मा ། ཨུ་ཏ་ཏྲ་བ། उदयदेव ། ཏྲུ་བ་ཏྲ་བ། ध्रुबदेव ། བྷི་མ་ཨར་জུ་ན་ཏྲ་བ། भीमार्जुनदेव ། ན་རེ་ནྲ་ཏྲ་བ། नरेन्द्रदेव ། ཤིས་ཏྲ་གཞིས་པ། शिवदेव(द्वितीय) ། ཇ་ཡ་ཏྲ་གཞིས་པ། जयदेव(द्वितीय) ། བི་ཇ་ཡེ་ཏྲ་བ། विजयदेव ། མན་ཏྲ་གསུམ་པ། मानदेव (तेस्रो) བཅས་གྲངས་སྒོལ་ཡོད་པ་ལས་མན་ཏྲ་གསུམ་པ་ནི་མཐུན་མོང་དུ་གྲངས་སྒོལ་མེད་ནའང་མཁས་པ་འགའ་ཡིས་ཡོད་པར་ཚོད་དཔག་གནང་།

དེའང་གིཾ་ ། ། (वि.सं ९३४) ལོའི་ཡིག་བྲིས་ས་ཏོ་ཏར་ཏཱ་ (सहोत्तर तन्त्र) ཞེས་པ་ཕྱི་རོལ་པའི་རྒྱུད་ཞིག་རྟེད་ཡོད་པ་དེའི་ནང་དུ་རྒྱལ་པོ་མན་ཏྲ་ (मानदेव) མཚོག་གི་རྒྱུ་རིང་དུ་ཡི་གེར་བྲིས་ཞེས་འཁོད་ཡོད་པས་རྒྱལ་པོ་མན་ཏྲ་གསུམ་པ་ཞིག་ཡོད་པ་མིན་ནམ་ཞེས་འོ་རྒྱས་པ་རྣམས་དཔྱིས་པར་མཛད་ཅེས་གསུངས་ཡོད།

ལི་ཙ་བྲི་འི་རྒྱལ་རྒྱུད་ཐོག་མ་ཇ་ཡ་ཏྲ་ (जयदेव) ཞེས་པའི་རྒྱལ་པོ་དེ་ཡིན་པར་གུ་གླང་ལྷ་ཁང་གི་ཁྱམས་རའི་རྩོ་བཤོས་ (पशुपति मन्दिरको प्रङ्गणमा रहेको शिलालेख वि.सं ७९०) ཡིག་རྟེད་གྲགས་ཅན་དུ་གསལ། རྒྱལ་པོ་དེ་ནི་མི་དམངས་ཀྱིས་འདེམས་བཞུག་པ་ཞིག་ཡིན། ཁོང་གི་རྗེས་སུ་ལི་ཙ་བྲི་མི་རིགས་རང་ནས་རྒྱལ་པོ་འོས་འདེམས་གནང་སྒོལ་ཚགས་པ་དང་། རྒྱལ་པོ་ཇ་ཡ་ཏྲ་ནས་རྒྱལ་པོ་བཅུ་གཉིས་ཀྱི་རྗེས་སུ་རྒྱལ་པོ་བཅུ་བཞི་པ་བོཙོ་ཤ་ཏྲ་ (वृषदेव) རྒྱལ་པོར་མངའ་གསོལ། ཁོང་ཡང་མི་དམངས་ཀྱིས་འོས་འདེམས་གནང་། ཁོང་ནི་ནང་པ་སངས་རྒྱས་ཀྱི་རྗེས་འཇུག་པཱའང་ཡིན། ཁོང་གི་བར་དུ་རྒྱལ་པོ་རྣམས་མི་སེར་ཀྱིས་འོས་འདེམས་གནང་བས་མི་སེར་རྒྱལ་ཁམས་ཡིན།

དེ་སྐབས་རྒྱ་གར་གྱི་གུপ্ত་རྒྱལ་པོ་སྟོབས་ཆེན་རྣམས་ནི་མི་སེར་རྒྱལ་ཁབ་དང་ནང་པ་སངས་རྒྱས་པའི་ངོ་རྒྱོལ་བ་ཡིན། དེ་རྣམས་ཀྱི་རིང་ལུགས་ཀྱི་ནུས་ལྡན་གས་ནི་ལྷལ་གྱི་ལི་ཙ་བྷི་རྒྱལ་པོ་ (वृषदेव) ཡང་རང་གིས་མི་སེར་རྒྱལ་ཁབ་ནས་རྒྱལ་ཁམས་རིང་ལུགས་སུ་བསྒྱུར། ཕྱིས་སུ་རང་གི་སྲོལ་རྒྱུན་གྱི་ནང་ཚོས་དོར་ནས་རྒྱལ་སྲས་ལྷ་དབང་ (राजकुमार शङ्करदेव) ཞེས་ཕྱི་པའི་ཚོས་བསྟན་ཏུ་བཏང་ནས་རྒྱལ་སྲས་སུ་བསྐོས། སྲས་ལྷ་དབང་ཞེས་པ་ནི་ནི་ལྷལ་ལི་ཙ་བྷི་རྒྱལ་པོའི་རིང་ལུགས་ཀྱི་ཕྱི་པ་ཁ་ཅིན་རྒྱ། ། རྒྱལ་པོ་ཐོག་མ་ཡང་ཆགས། ཁོང་གི་རྟེས་སུ་ནི་ལྷལ་དུ་ཅིན་རྒྱའི་ཚོས་ལུགས་རྒྱལ་པོའི་ཚོས་ལུགས་སུ་འགྱུར་ནས་ཅིན་རྒྱ་དར་ཁྱབ་ཏུ་སོང་བ་ཡིན་ཞེས་བ་བུ་རམ་ཨ་ཙཏྲ་ཡིས་གསུངས།

འདི་སྐབས་ནི་ལྷལ་རྒྱལ་ཁབ་ཤར་ཕྱོགས་སུ་གཙང་ཆུ་སྒྲན་ཀོ་ཤི་ (सुनकोशी) དང་ནུབ་ཕྱོགས་སུ་གཙང་ཆུ་གཎ་ཏ་ཀི་ (गण्डकी) ཡི་ཕར་ཕྱོགས་སུ་མལ্ল་བུ་རི་ ཁྲིང་སང་ན་བལ་པ་ར་སི་ ། (मल्लपुरी, अहिलेको नवलपरासी) བར་དབང་བསྒྱུར་བྱས་ཡོད།

རྒྱ་གར་དུ་གུপ্ত་རྒྱལ་ཁམས་སུ་ཌཱུ་ (हुण) རྣམས་ཀྱིས་དམག་དྲངས་པས་དེ་སྐབས་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་ཀུ་མར་གུপ্ত (कुमार गुप्त) དམག་ལ་འདས་གྲོངས་སུ་ཕྱིན། དེའི་སྲས་སྐན་ད་གུপ্ত (स्कन्द गुप्त) རང་གི་ནུས་ལྡན་ཡོངས་སུ་སྐྱེལ་ནས་དམག་ལས་རྒྱལ་བར་བྱས་ཀྱང་། ཌཱུ་རྣམས་ཀྱི་དམག་གི་བཙན་དབང་ཆེ་རུ་སོང་ནས་གུপ্ত་རྒྱལ་ཁམས་ལ་ཕམ་ཉེས་ཆེ་བར་བྱུང་། དེ་ལ་བརྟེན་རྒྱ་གར་ནས་མཁས་དབང་། ཇོམ་པ་པོ། ལག་ཤེས་མཁས་པ་མང་ཙམ་ཞིག་ནི་ལྷལ་དུ་སྐྱེས་བཅོལ་དུ་ཡོང་། དེ་དག་ལས་ནི་ལྷལ་དུ་ལེགས་སྦྱར་ (ས་ཕྱོག) ཀྱི་སྐད་རིགས་དང་། དེ་ནས་བཟུང་རྒྱལ་པོ་མན་དྲེབ་དང་པོས་ཇོ་བཅོས་རྣམས་ཀྱང་ལེགས་སྦྱར་སྐད་དུ་འབྲི་འགོ་བཙུགས་པ་རེད་ཞེས་བ་བུ་རམ་ཨ་ཙཏྲ་ཡིས་གསུངས།

ཨ་གིར་འགོ་ཁྲིད་རྩ་གི་གུপ্ত (अभिर नेता रवि गुप्त) ཞེས་པ་དེ་ནི་གླལ་རྒྱལ་ཁབ་ཏུ་དབང་བཙན་པར་བྱས་ཞིང་ཝི་ཙ་བྷི་ཡི་རྒྱལ་པོ་དྲུག་པ་མ་ཏེ་དེའོ། महीदेव ཞེས་པའི་རྒྱལ་པོ་རྒྱལ་ཁྲི་ནས་མར་ཕབ་ནས་དེའི་སྲས་བ་སཱན্ཏ་དེའོ། बसन्तदेव ཞེས་པ་རྒྱལ་པོར་མངའ་གསོལ། བ་སཱན্ཏ་དེའོ། बसन्तदेव ཞེས་པ་རྒྱལ་པོར་མངའ་གསོལ་ཡང་སྐུ་ན་གཞོན་པས་རྒྱལ་སྲིད་ཕལ་ཆེར་ཨ་གིར་འགོ་ཁྲིད་རྩ་གི་གུপ্ত་རང་གིས་འཛིན་སྐྱོང་གནང། ཨ་གིར་རྣམས་ནི་རྒྱ་གར་གུপ্ত་རྒྱལ་ཁམས་སུ་ཉམས་རྒྱད་ཆེན་པོ་བྱུང་ནས་ནི་གླལ་དུ་ཡོད་བ་ཡིན། རྒྱལ་པོ་མན་དྲེབ་བཞུགས་རིང་ཨ་གིར་རྣམས་ཀྱིས་གང་ཡང་བྱེད་མ་ནུས་ཀྱང་ཁོང་འདས་གྲོང་སོང་རྗེས་བཙན་དབང་ཆེ་རུ་སོང་བ་ཞིག་ཡིན།

དེ་སྐབས་ཀྱི་དར་ཁྱབ་རིང་ལུགས་ལྟར་ན་ཨ་གིར་ཞེས་པ་དམངས་རིགས་ཆེ་བཅམ་དམངས་རིགས་བཟང་བ་ (महाशुद्र असल जातका शुद्र) ལ་གོ་བ་དང། དམངས་རིགས་རྣམས་ལ་ནི་རྒྱལ་པོའི་ཅོད་པཎ་ནམ་རྒྱལ་སྲིད་མངའ་གསོལ་བའི་ལུགས་སྲོལ་མེད་པས་ཨ་གིར་རྣམས་ཀྱིས་ཝི་ཙ་བྷི་རྒྱལ་སྲས་རྣམས་རྒྱལ་པོའི་ཁྲིར་བསྐོས་ཤིང་རྒྱལ་ཁམས་འཛིན་སྐྱོང་ནི་ཨ་གིར་རྣམས་རང་གིས་གནང། རྒྱལ་པོ་ཤིབ་དྲེབ་དང་པོ་ (शिवदेव प्रथम) ཡི་སྐུ་ཚེ་སྟོད་དུ་ཨ་གིར་སྲིད་བློན་བོམ་གུপ্ত་དེ་ (भौम गुप्त) དམག་རྒྱ་གར་མོ་ཁ་རིའི་ (मौखरी) དམག་ལས་ཕམ་ཡང་ཨཏ্ভ་བརླ་ (अंशुवर्मा) ཡི་དམག་གིས་རྒྱལ་ཁ་ཐོབ་ནས་མོ་ཁ་རིའི་དམག་ས་མཚམས་འབྲུད་པར་བྱེད། དེས་ཨཏ্ভ་བརླ་ (अंशुवर्मा) ལ་བློན་པོའི་གོ་གནས་ཐོབ།

བི་ཀྲཱ་ལོ་དུས་ ༦༦২ (विक्रम संवत् ६६२) ལོའི་ཟླ་མ་ཏིའི་རྩོ་བཀོས་ (बुङ्गतीको शिलालेख) ནང་དུ་ས་ཀ་ལོ་དུས་མ་བཀོད་པར། ལོ་དུས་གསར་པ་ལོ་དུས་ ২৫ ཞེས་པ་བོད་སྦྱོང་བཏང་བ་གསལ་བས་ལོ་དུས་དེ་རྒྱལ་པོ་ཨཏ্ভ་བརླས་གསར་དུ་བཏོད་པ་ཞིག་ཡིན་པར་ཚོད་དཔག་བྱེད། དེ་ཡང་སྒྲ་ལོ་ ৭৩৬

ཟླ་བ་ ༡༠ ཚེས་ ༡ (वि.सं ६६३ कार्तिक १६) ལ་ནི་གླལ་རང་དབང་གི་རྒྱལ་ཡོངས་ལོ་ཚེགས་ཞིག་ཀྱང་ཡོད་པ་གསལ།

རྒྱལ་པོ་ཨན্�་བརླ་ཨ་ཤུ་ཝ་ཡི་ ༡༥ རྗེས་སུ་ནི་གླལ་དུ་འབྱོར་བ་རྒྱ་ནག་གི་བཙུན་པ་ཞོན་ཙང་ངམ་ཐང་ཟན་ཙང་ལྟར་ན། ནི་གླལ་ལ་ཉེ་ཆར་རྒྱལ་པོ་ཨན্ཏ་བརླ་ཨ་ཤུ་ཝ་ཡི་ཞེས་པའི་རྒྱལ་པོ་ཞིག་བྱུང་བ་དེའི་མཚན་སྟན་རྒྱལ་ཕྱི་ནང་ཀུན་ཏུ་ཁྱབ་པ་དང་། ཁོང་མཁས་དབང་ཆེན་པོ་དང་མཁས་པར་གྱུས་པ་ཀུར་ཆེན་པོ་ཡོད་པ་མ་ཚད་ཁོང་གིས་ཆོག་མཛོད་ཞིག་ཀྱང་བཙུམ་ཡོད་པ་འདུག་ཞེས་ཐང་ཟན་གྱི་རྒྱ་གར་ཞིང་གི་བཀོད་པའི་དཀར་ཆག་ (चिनियाँ तीर्थयात्री युवान च्वाङको यात्रा वृत्तान्त) ནང་དུ་འཁོད་ཅེས་ནི་གླལ་ལོ་རྒྱས་པས་བཀོད་ཀྱང་ཆོག་མཛོད་བཙུམ་པ་བོད་སྐད་ཀྱི་འགྱུར་དུ་མི་གསལ། དེ་སྐབས་སྐྱིད་གྲོང་བརྒྱད་ཐོན་མི་ (थोन मी) ནི་གླལ་རྒྱལ་ས་ཡུལ་གློ་ཞེས་དེང་དུས་ཀྱི་པ་ཏན་ (युपग्राम व्रतमान पाटन सहर) ལ་ཕེབས་ཡོད།

ཞ་གིང་བློན་ཆེན་བོམ་གུপ্তའི་ཚ་བོ་ཏེ་ཐ্ভু་གুপ্তའི་བུ་གིཐ্ভু་গুপ্ত (भौम गुप्तको नाति विष्णु गुप्तको छोरा जिष्णु गुप्त) ཞེས་པ་དེས་རྒྱལ་པོ་ཨ্ུভ্ভ্ভ্ভ (उदयदेव) རྒྱལ་སྲིད་ལས་པའ་ཅིང་དུར་ঘ্ভ্ভ্ভ(उदयदेव) ཡོར་བསྐོས། རྒྱལ་པོ་ঘ্ভ্ভ্ভ (उदयदेव) རྒྱལ་སྲིད་ཥོར་ནས་བོད་ལ་བཙན་ཕྱོལ་དུ་ཕེབས་ཞེས་ནི་གླལ་ལོ་རྒྱས་མཛད་བསྡུས་ནང་དུ་གསལ། ནི་གླལ་ལོ་རྒྱས་མཛད་པ་པོ་རྣམས་ཀྱིས་རྒྱལ་པོ་དེ་རྒྱ་གར་ཕྱོགས་སུ་མ་ཕེབས་པར་བོད་ལ་ཕེབས་དགོས་དོན་གང་ཡིན་ནམ་ཞེས་དྲྭགས་སྟོང་བྱས་ཡོད་ཀྱང་དོགས་སེལ་བྱེད་པ་ནི་མ་མཐོང་།

བལ་བཟའ་ཁྲི་བཙུན་གྱི་སྐོར་ནི་གླལ་རྒྱལ་རབས་ནང་དུ་ཁ་གསལ་མེད་པར་རྒྱལ་རབས་ལོ་རྒྱས་པ་རྣམས་ཀྱིས་གསུངས། བོད་ཀྱི་རྒྱལ་རབས་ལས་ཚུར་ལྷང་ཏྲངས་སྲོལ་ཡོད་ཀྱང་བལ་ཡུལ་ལོ་རྒྱས་

པ་རྣམས་ཀྱིས་བལ་བཟའ་ཁྱེ་བཙུན་རྒྱལ་པོ་ཨཏྷ་བརྩ་ (अंशुवर्मा) ཡི་བུ་མོ་ཡིན་པ་དང་། རྒྱལ་པོ་སྲོང་བཙན་སྒམ་པོའི་བཙུན་མོ་ཡིན་པ་མི་འཕད་པའི་རྒྱ་མཚན་འགའ་ཞིག་འགོད་འདུག་པས་དེ་རྣམས་འདིར་འགོད་ན།

སྲོང་བཙན་སྒམ་པོ་དང་ཨཏྷ་བརྩ་དུས་མཉམ་ཡིན་པས་དེའི་སྲས་མོ་ཡིན་དགོས་པ་འདུག་ཀྱང་རྒྱལ་པོ་ཨཏྷ་བརྩ་ནི་ལྷ་ཆེན་དབང་ཕྱུག་གི་ཚོས་ལུགས་ལ་མོས་པ་ཞིག་ཡིན་པས་བལ་བཟའ་ནང་པ་དང་ནང་རྟེན་གཙན་ཏྲངས་པར་དོགས་པ་མཛད་། རྒྱན་གོས། འཚོ་ཐབས། ཟ་འཐུང་། གཏམ་བཤད་སོགས་མི་འདྲ་བའི་ལུང་པར་རང་གི་སྲས་མོ་བཀའ་མར་གཏོང་མི་པོད། རྒྱལ་པོ་ཨུདྲ་དེ་ཝ་ (उदयदेव) ཀྱི་བུ་མོ་ཧམ་སྲིང་མོ་གང་རྩང་ཞིག་རྒྱལ་པོ་སྲོང་བཙན་སྒམ་པོའི་བཙུན་མོར་བསྟས་པ་ཡིན་སྲིད་པར་ཁས་ལེན་འོས་པར་མཐོང་ཞེས་བཀོད་འདུག་མོད། འོན་ཀྱང་ཐང་ཟན་ཙང་གི་རྒྱ་གར་ཞིང་གི་བཀོད་པའི་དཀར་ཆག་ནང་དུ་ནི་རྒྱལ་པོ་ནི་རྒྱལ་རིགས་རི་ཟླ་བའི་གདུང་རྒྱུད་ཡིན་པ་མཁྱེན་པ་རྒྱ་ཆེ་བ་མིང་ལ་ཡང་ཡུ་ལྷརྩ་ཞེས་བྱ་སྟེ་འོད་ཟེར་གོ་ཆ་ཟེར། དཀོན་མཆོག་ལ་དད་པ་ཆེ་ཞིང་རིག་གནས་ཐམས་ཅད་ལ་མཁས་སོ་ཞེས་འགོད་ཡོད་པས་ནང་པ་སངས་རྒྱས་པ་ཡིན་པ་གསལ་པོར་ཤེས་ཐུབ།

རྒྱ་ནག་རྒྱལ་པོ་ཏུ་ཡི་ཇོང་ (ताई जोङ ६८३ ७०६) སྐབས་རྒྱ་གར་བྱང་ཕྱོགས་རྒྱལ་པོ་ཏཀྐ་བར་དན་ (हर्षवर्द्धन) དང་རྒྱ་གར་ལྷོ་ཕྱོགས་རྒྱལ་པོ་བུལ་ཀེ་ཤེན་ (पुलकेसिन) བར་སྲིད་དབང་ལ་མ་འཚམས་པས་ལྷོ་ཕྱོགས་རྒྱ་གར་ལ་དབང་འགྱུར་བ་ཕྱིར་རྒྱལ་པོ་ཏཀྐ་བར་དན་གྱིས་དམག་དྲངས་ཀྱང་ཕམ་ཉེས་ཆེན་པོ་བྱུང་། དེ་ནས་ཕྱོགས་གཉིས་ཀས་རྒྱལ་ཁབ་གཞན་དུ་རྒྱབ་སྐྱོར་རོགས་རམ་ཆེད་སྐུ་ཚབ་འཐུས་མི་གཏོང་འགོ་ཚུགས་པ་རེད།

དུས་འདི་དང་མཉམ་བར་ཨི་རན་གྱི་རྒྱལ་པོ་སཁྲ་ཁུས་གཉིས་པ་ (ইরানকা সম্রাট শাহ খুসরু দ্বিতীয়) དང་རོ་མཁ་རྒྱལ་པོ་ཧེ་རཻ་ཀེ་ལི་ཡས་ (রোমন সম্রাট হিরৈক্লিয়স) གཉིས་བར་ཡང་སྒྲིད་དབང་མ་འཚམས་པའི་གནས་ཚུལ་དུ་ཚགས། རོ་མཁ་རྒྱལ་པོ་ཧེ་རཻ་ཀེ་ལི་ཡས་ཡིས་འཕྲས་མི་རྒྱ་གར་ལྷོ་ཕྱོགས་སུ་བཏང་ཡོད་པས་བྱང་ཕྱོགས་རྒྱལ་པོ་ཏན་བར་དན་གྱིས་འཕྲས་མི་རྒྱ་ནག་རྒྱལ་པོ་ཏུ་ཡི་ཧོང་གི་སྦྱན་ལྡར་བཏང། དེ་སྐབས་རྒྱ་གར་བྱང་ཕྱོགས་ཀྱི་འཕྲས་མི་རྣམས་ལམ་ཆེང་ཐག་རིང་བསྐོར་ནས་སོང་ཡོད་པ་དང། ཕྱིས་སུ་ལོག་སྐབས་རྒྱ་ནག་རྒྱལ་པོས་ཡང་ལི་ཡ་པའོ་ (লী য পাও) ཡི་མཁོ་འཇེན་པའི་སྐུ་ཚབ་འཕྲས་མི་བཏང་ཡོད་པ་རྣམས་བོད་བརྒྱུད་ལམ་གསར་ནས་ལྷལ་ཕྱོགས་སུ་ཡོང་ཡང་ནས་ལྷལ་དུ་ཡོང་ཆོག་པའི་ལམ་ཡིག་མ་སྟེར། རྒྱ་མཚན་ཡང་ནས་ལྷལ་རྒྱལ་པོ་ཨུདྱ་དེའི་ (উদয়দেব) བོད་དུ་སྐྱེས་བཅོལ་བཞུགས་གནས་ཕྱལ་ཡོད་པས་ནས་ལྷལ་རྒྱལ་བློན་རྣམས་བོད་ལ་ཐུགས་མི་བདེ་བས་ཡིན། རྒྱ་གར་དང་རྒྱ་ནག་འཕྲས་མི་རྣམས་ས་མཚམས་སུ་ལུས་པར་རྒྱ་གར་རྒྱལ་པོ་ཏན་དང་བོད་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་སྲོང་བཙན་གཉིས་ཀར་ནས་ལྷལ་རྒྱལ་བློན་རྣམས་ལ་ཁྲོས་པར་འགྱུར།

དེ་སྐབས་རྒྱལ་པོ་ཨུདྱ་དེའི་འདས་ཚར་ཡང་ཁོང་གི་སྲས་ན་རེན্ད্রদেব ནরেন্দ্রদেব གཞོན་ནུ་དང་ལ་འབབ་པ་ཡོད་པས་ཕར་ཕོར་བའི་རྒྱལ་ཁབ་བློངས་བའི་གོ་སྐབས་ལེགས་པར་གཟིགས་ནས་སྟོབས་ཅན་གྱི་དམག་གིས་བྱས། རྒྱ་དཀར་ནག་གི་འཕྲས་མི་དང་ལྷན་དུ་ནས་ལྷལ་དུ་འགྲོར། ནུས་ཕུགས་ཀྱིས་སྒྲིད་དབང་ལ་འཕབ་ཅོད་ཆེན་པོའི་ཇེས་སུ་ནས་ལྷལ་རྒྱལ་པོ་བློ་མ་ཨརྫུན་དེའི་ ভীমার্জুনদেব རང་གི་རྒྱལ་པོའི་དབུ་ཞྭ་རྒྱལ་པོ་ན་རེན্দ্রདེའི་ལ་ཕུལ་ནས་རྒྱལ་པོར་མངའ་གསོལ། དེ་ནས་ཨ་བིར་བློན་པོའི་སྒྲིད་དབང་ཡང་ཕོར་ནས་རྒྱལ་པོ་ན་རེན্দ্রདེའི་ལྷལ་ཡོངས་ཀྱི་རྒྱལ་པོར་འགྱུར། ཁོང་གིས་རྒྱ་དཀར་ནག་གི་འཕྲས་མི་རྣམས་རྒྱ་གར་བར་བསྐྱེལ་མི་བཏང་ནས་རྒྱལ་པོ་ཏན་ཆེའི་ཁབ་ཏུ་བསྐྱལ། རྒྱ

ནག་གི་སྒྲ་ཚབ་རྣམས་བོད་ཡོང་སྐབས་ནི་གླལ་བརྒྱུད་ཡོང་བས་རྒྱལ་པོ་ན་རེན্ད্ར་རང་གི་སྲས་དང་བཅས་པའི་འཕྲས་མི་རྒྱ་ནག་ཏུ་བཏང་།

བོ་གཉིས་ཀྱི་རྟེས་སུ་རྒྱ་ནག་གི་གནས་བསྟོར་བ་དབང་ཏུན་ཅེ་ (ཝང་ཡུআন ཚे) འཁོར་འཕྲས་མི་སྡོམ་མི་སུམ་ཅུ་སོ་གཉིས་དང་བཅས་པ་བོད་ལམ་བརྒྱུད་རྒྱ་གར་དུ་འགྲོ་ཚེད་ནི་གླལ་དུ་འགྲོར། ཁོང་གི་གསུང་བ་ལྟར་ན་ནི་གླལ་ནི་བོད་ཀྱི་ལྷོ་ནུབ་ཕྱོགས་དང་། མི་རྣམས་ནི་མགོའི་སྐྲ་ས་ལ་ཐུག་གི་བར་འཇོག་གི་ཡོད། རྣ་མཆོག་འབུག་ཞིང་སྐུ་མཉམ་སེམས་ཅན་གྱི་རૂའི་རྣ་རྒྱན་འདོགས་པའི་ལུགས་དང་། དེ་རྣམས་ཀྱིས་སྟོད་ཚས་ཀུན་ཟངས་ལས་སྐྱེས་པ་དང་། ཡུལ་དེར་ཇི་ཀ་རྣམས་ཀྱང་ཟངས་ལས་བཟོས་ཤིང་། ཇི་ཀའི་ཕྱོགས་གཅིག་ཏུ་མི་དང་གཞན་དུ་རྟའམ་གླང་གི་རི་མོ་བཀོས་འདུག ལས་ནི་ཞིང་ལས་གཙོ་ཆེ་བ་བྱ་བ་ཡོད། དེ་བཞིན་རྒྱལ་པོས་སངས་རྒྱས་ཀྱི་སྐུ་བརྙན་ཅན་གྱི་རྒྱན་ཆ་སོགས་རིན་པོ་ཆེ་སྣ་ཚོགས་འདོགས་ཤིང་སེང་རྒྱའི་ཁྲིར་བཞུགས་པ་ཡོད། རྒྱལ་པོའི་ལས་ཁུངས་སྟེ་པ་གསུམ་ཅན་གྱི་དབུས་སུ་ཕོག་ཕུབ་ཟངས་ཀྱིས་གཡོགས་པ་ཕོག་བདུན་ཅན་དང་། རྒྱལ་ཁབ་དེའི་ཀ་བ། གཏུང་མ། ཆིགས་པ་རྣམས་སུ་རིན་ཐང་ཅན་གྱི་ནོར་བུ་སྣ་ཚོགས་ཀྱིས་བརྒྱན། ཕོག་གི་ཕྱོགས་བཞིར་ཚུ་ལམ་ཟངས་ལས་བསྐྱེས་པ་ལ་གསེར་གྱི་ཚུ་སྲིན་བཞི་ཡོད། ཕོག་གོང་གི་ཚུ་རྣམས་ཚུ་ལམ་བརྒྱུད་ཚུ་སྲིན་གྱི་ཁ་ནས་འདོན་པས་འབབ་ཚུ་བཞིན་ཡོད་པ་མཕོང་རྒྱ་ཡོད་ཅེས་བཀོད། དེ་སྐབས་བླུང་བའི་རྟོ་བཀོས་ཡིག་ཆེང་རྣམས་སུ་རི་དྭགས་ཆོས་འཁོར་སོགས་སངས་རྒྱས་པའི་ཁྲགས་མཚན་རྣམས་ཀྱིས་བརྒྱན་པ་ཡོད། གུ་གླང་ (পশুপতি) ལས་ཆེད་པའི་རྟོ་བཀོས་ཡིག་ཆེང་ཞིག་ཏུ་ལྷ་དབང་གཙུག་ལག་ཁང་ (শিবদেব বিহার) གི་དགེ་སློང་རྣམས་ལ་ས་སྒྲིན་དུ་ཕུལ་ཡོད་ཅེས་འཁོད་ཡོད།

རྒྱ་ནག་གི་གནས་བསྟོར་བ་དབང་ཏུན་ཅེ་ (ཝང་ཡུআন ཚे) འཁོར་དང་བཅས་ནི་གླལ་བརྒྱུད་རྒྱ་གར་ཕྱོགས་སུ་ཕྱིན་ཡང་དེ་སྐབས་རྒྱ་གར་བྱང་ཕྱོགས་རྒྱལ་པོ་ཧ་ཤ་བར་དན་ (হর্ষবর্দ্ধন) ནི་འདས་ཚར་བ་

དང་། ཁོང་རྣམས་རྒྱ་གར་རྒྱལ་ས་ཏིར་ཏུཏ་ (तिरहुत) ལ་སྟེབས་དུས་བརྟན་བཅོས་ཆེན་པོ་བྱས་ཤིང་ འགལ་ཞེག་གི་སྟོག་ཐོག་ འགལ་ཞེག་བཅོན་དུ་བཟུང་། དབང་ཏུན་ཅེ་བཅོན་དུ་བཟུང་ཡང་བཅོན་ནས་ བོས་ཞིང་ནི་སྣལ་དུ་འགྱོར། ནི་སྣལ་དང་བོད་དམག་གཉིས་ཀྱིས་གྲོགས་བྱ་ཞིང་དམག་ཏང་བས་ ཏིར་ཏུཏ་ཨ་རུན་སབ་ (अरुणाश्व) རྣམས་བཅོམ་ནས་ལྷར་གྱི་ཉེས་ཅན་རྣམས་འཛིན་བཟུང་བྱས་ཞིང་ རྒྱ་ནག་དུ་ཕྱིག།

བོད་ཀྱི་ ༧༠༤ (वि.सं ७०४) ལོར་རྒྱ་ནག་གི་འཐུས་མི་དབང་ཏུན་ཅེ་ (वाङ युआन चे) ཐེངས་གསུམ་ བར་ཡང་ནི་སྣལ་བརྒྱུད་ནས་ཡོད། དེ་སྐབས་རྒྱ་ནག་རྒྱལ་པོ་ཐུང་ཧོའི་ (चुङहोई) ཡིས་ནང་བའི་ གནས་ཆེན་རྣམས་སུ་ན་བཟའ་འབྱུལ་བར་གཏོང་སྐབས་ཁོང་གྲྭ་བའི་ཚ་ལུགས་སུ་ཕེབས་ཡོད། དབང་ཏུན་ཅེ་ (वाङ युआन चे) ནི་སྣལ་དུ་ཐེངས་གསུམ་ཡོང་ནས་ནི་སྣལ་སྐོར་བྱིས་ཡོད་ནའང་ད་ ལྟ་ཡིག་རིགས་རྣམས་འཛིག་ཚར་ནས་མེད། དེའི་སྐོར་བསྡུས་པ་ཅམ་ཞིག་ཏང་གི་དེབ་ཐེར་ (ताङ वृत्तान्त) ནང་དུ་གསལ་བས་རྒྱལ་རབས་འོ་རྒྱུས་པ་རྣམས་ཀྱིས་ལུང་འདྲེན་མཛད་སྟོལ་ཡོད།

ལི་ཙ་བྲི་དང་འབྲེལ་ནས་མཆོད་རྟེན་བྱ་རྒྱུད་ཁས་ཤོར་གྱི་ཡོ་རྒྱུས་མདོར་བསྡུས་ཞིག་ འཛིས་ནས་བརྗོད་ན།

ནི་སྣལ་རྒྱལ་སའི་ཚུའི་འབྱུང་ཁྲུངས་ཤི་བ་ཟུ་རེའི་ཞབས་སུ་ཡོད་པ་ཌ་ལ་སྱ་ན་ར་ཡ་ན་ (Jalasayana Narayana) ཡི་ཚུ་སྐྱམ་པ་ལ་འགོར་ཡོ་བསྡུར་བའི་རྒྱལ་པོ་ཞིག་གི་དམར་མཆོད་ འབྱུལ་དགོས་པར་འབྱུང་བས་རྒྱལ་སྲས་མན་དྲེབ་ཆོ་ཐར་གཏོང་ཞིང་། ཡབ་རྒྱལ་པོས་སྲས་ལ་སང་ ལྟ་ཏོ་ཚུ་ཁྲུངས་ལ་ཡོད་པའི་མི་དེའི་སྐེ་ཚོད་ཅིག་ཅེས་བཀའ་གནང་། སྲས་ཀྱིས་དེ་ལྟར་བྱས་ཀྱང་ མི་དེ་ཡབ་རྒྱལ་པོ་ཡིན་པས་ཁེས་འགྱོད་པས་ཤིན་ཏུ་ངན་པོ་སྐྱེས། འགྱོད་པར་ཤགས་ཆེད་དུ་མཆོད་

རྟེན་བཞེངས་དགོས་པར་སང་ཁྱའི་རིན་ཆེན་མཁའ་འགྲོས་ལྱང་བསྟན་གནང་། རྒྱལ་པོ་མན་དྷེབ་ལ་ མཁའ་འགྲོས་ལྱང་བསྟན་བཞིན་སང་ཁྱའི་ཤེར་ཕྱོགས་ཀྱི་དགོན་ཆྱེང་གྱམ་ཁྱི་ཏ་ར་ (Gumvihara: Timber Mountain Monastery) ཞེས་པར་ཕེབས་དུས་ཉེ་འགྲམ་གྱི་རི་ཆུང་དུ་ལ་མཆོད་རྟེན་ ཞིག་འབུར་དུ་ཐོན་པ་བྱུང་། མཆོད་རྟེན་འདི་ནི་ད་ལྟའི་སང་ཁྱའི་འཕགས་མོའི་ལྷ་ཁང་ཉེ་བའི་མཆོད་ རྟེན་དེ་ཡིན་པར་འདོད། རི་འདི་ནས་བྱ་ཞིག་ཕུར་བཏང་བས་ད་ལྟའི་བྱ་རྩང་ཁ་ཤོར་བཞུགས་པའི་ གནས་ལ་འབབ་པས་དེར་མཆོད་རྟེན་བཞེངས་པར་གྲགས། རྒྱལ་པོས་བཀའ་གཤགས་པའི་ཆེད་སངས་ རྒྱས་ལ་བསྟོད་ཚིག་བུ་ཆ་བྱ་ཐ་ཞེས་པ་བརྩམ། བསྟོད་པ་འདི་ནི་དེང་སང་ཡང་བལ་པོ་ཆོས་ཀྱིས་ འདོན་གྱི་ཡོད་པར་གསུངས། བསྟོད་པ་བུ་ཆ་ཐ་ལས་བྱུད་ཐ་བ། དེ་ལས་བློད་ཐ་ཕྱི་ཟུར་ཚན་ཁ་ནས་ མཆོད་རྟེན་གྱི་མཚན་ཡང་བསྟོད་པའི་མིང་ལས་འཕོས་ནས་དེ་ལྟར་དུ་ཚགས། གཞན་ཡོངས་གྲགས་ ཀྱི་བྱ་རྩང་ཁ་ཤོར་དང་ཁསྟེའི་པོ་རྒྱས་ནི་ཁྲུབ་ཆེ་བ་དང་ལི་ཙ་བྷི་དང་འབྲེལ་བ་ཆུང་བས་མ་བྱིས། དེ་ ས།ྲབས་ཀྱི་ལི་ཙ་བྷི་ཡི་རྒྱལ་པོ་མན་དྷེབ་དང་པོ་ཕ་ཡི་ཟ། ཀ ཀ ཀ ཀ ཀ (মানদেব প্রথম) དང་ཡབ་ རྒྱལ་པོ་བི་ཀ་རན্ཆ་ཞེས་འཕོད་འདུག་ཀྱང་རྒྱལ་རབས་ཕལ་ཆེར་ལ་རྒྱལ་པོ་མན་དྷེབ་དང་པོའི་ཡབ་ལ་ ཆོས་དྷེབ་ཞེས་བྱིས་འདུག

དུས་རབས་བཅུ་བཞི་པའི་ནང་དུ་ལག་བྱིས་བསྟར་བ་གོ་པལ་རྒྱལ་པོའི་གདུང་རབས་ལས་ལི་ཙ་བྷི་ རྒྱལ་པོ་ཤིའ་དྷེབ་ཕ་ཀ ཀ ཀ (শিবদেব) རང་གིས་བཞེངས་པའི་གཙུག་ལག་ཁང་དུ་ཁ་ ས་པའི་མཆོད་རྟེན་ཆེན་པོ་བཞེངས་ཞེས་འཕོད་ཡོད་པར་བརྗོ་ཅཏ་དང་མལ্ল(Vajracarya & Malla 1985:123 & 125) གཉིས་ཀྱིས་ལྱང་འདྲེན་གནང་། དེ་ལ་མལ্ল་སར་ (M.S. Slusser 1982:277) ལྟར་ན་མཆོད་རྟེན་དེ་རྒྱལ་པོ་མན་དྷེབ་ཀྱིས་བཞེངས་ཀྱང་ཤིའ་དྷེབ་ཀྱིས་བསྐྱར་གསོ་གནང་བ་རེད་ གསུངས། སྔགས་འཆང་ལྷ་ཀྱ་བཟང་པོའི་རྣམ་ཐར་ལས་མཆོད་རྟེན་གྱི་སྒོ་གཤིང་ལས་བལ་པོའི་རྒྱལ་

པོ་འོད་ཟེར་གོ་ཚ་ཕ་ལོ་ ༦༠༥ ༤༢༧ཀ་ཡི་གདུང་རྒྱས་གཏེར་ནས་བཞེས་ཤིང་འགྲོ་དོན་སྒྲུབ་ཞེས་ འགོད་པས་ལོ་རྒྱུས་པ་འགལ་ཞིག་གིས་རྒྱལ་པོ་འོད་ཟེར་གོ་ཚའི་རྗེས་སུ་བཞེངས་པར་ཡང་གསུངས།

དམངས་རིགས་རྒྱལ་རབས།

༥༦ དམངས་རིགས་རྒྱལ་རབས།

ལི་ཙི་བི་རྒྱལ་རྒྱུད་ནས་རྒྱལ་པོ་ར་གཁ་དེྲན་ (राघवदेव) ཀྱིས་རྒྱལ་སྲིད་ཇི་ལྟར་ཐོབ་པའི་སྐོར་ལོ་རྒྱུས་གང་དུལང་མི་གསལ་བས་ནི་གླལ་གྱི་ལོ་རྒྱུས་པ་རྣམས་ཀྱིས་བྲིས་མེད། སྲིར་དམངས་རིགས་ (वैश्य ठकुरी) ཀྱི་རྒྱལ་རྒྱུད་དེ་རྣམས་ཚོང་ཕྱིར་རྒྱ་གར་ཕྱོགས་ནས་ནི་གླལ་དུ་ཡོང་། ཐོག་མར་དེ་རྣམས་ཚོང་ཁོ་ན་དང་ཕྱིས་སྲུ་དམག་མི་དང་དེ་ནས་རིམ་གྱི་ཆབ་སྲིད་ལ་ཡང་འཇུག་པར་བྱས།

ལི་ཙ་བྲེ་རྣམས་ཀྱི་རྒྱལ་རྒྱུད་མཐའ་སྟོམ་བྱས་ནས་རྒྱལ་རྒྱུད་གསར་པ་དང་བཅི་དུས་དྲན་སྲུང་རྫིས་ (स्मारक स्वरुप) བྱེད་ཕྱིར་ལོ་ཐོ་གསར་པ་ཞིག་གསར་བཏོད་བྱས་ཡོད། ཕྱི་ལོ་ ༡༥༤ ཟླ་བ་ ༧༠ ཚེས་ ༢༠ (वि.सं ९३६ कार्तिक २६) ལོར་རྒྱལ་རྒྱུད་གསར་པ་རྒྱལ་པོ་ར་གཁ་དེྲན་ (राघवदेव) ཀྱི་ལོ་ཐོ་གསར་བཏོད་བྱས་པ་ལ་གུ་གླང་ཕྱག་བྱར་འོས་པའི་ལོ་ཐོ་ (पशुपति भट्टारक संवत्) ཞེས་བྱགས། ལོ་ཐོ་དེར་དེང་སང་ནི་བ་རིའི་ལོ་ཐོའམ་ (नेवारी संवत्) ནི་གླལ་ཀྱི་ལོ་ཐོ་ (नेपाल संवत्) རྒྱ་གྲགས། ཕྱིས་སུ་ལོ་ཐོ་འདི་སང་ཁ་དར་ (शंङ्खधर) དང་འབྲེལ་འཐུད་བྱས་ནས་བཀའ་ཚུལ་ཡང་ཡོད། དེ་ཡང་གཏམ་རྒྱུད་ནང་དུ། ཇིས་བས་གཏན་ལ་ཕབ་པའི་དུས་ཚེགས་ལ་གཙང་ཆུ་ནས་བྱེ་མ་བཏོན་པ་གསེར་དུ་བསྒྱུར་ནས་རྒྱལ་ཁབ་མི་དམངས་ཀུན་ཀྱི་བུ་ལོན་འཇལ། རྒྱལ་ཡོངས་བུ་ལོན་མེད་པར་བྱེད་པའི་དུས་དྲན་བཟུང་ཕྱིར་ལོ་ཚེགས་ཀྱི་ལོ་ཐོ་གསར་པ་གསར་བཏོད་བྱས་པར་བཀའ་སྩལ་ཡོད།

ལི་ཙ་གྲྭ་རྒྱལ་རྒྱུད་རྣམས་ནང་པ་སངས་རྒྱས་པ་ཡིན་པས་རྒྱལ་ཁབ་ཞེ་བདེའི་ངང་ནས་འཛིན་སྐྱོངས་གནང་ཡོད་ནའང། དམངས་རིགས་རྒྱལ་རྒྱུད་དེ་རྣམས་ཀྱིས་དམག་ལ་ཡར་རྒྱས་བཏང་ནས་རྒྱལ་སྲིད་ཀྱི་འཛིན་སྐྱོངས་འཕྲོག་པའི་གནས་ཚུལ་དུ་ཆགས་པ་རེད་ཅེས་འགའ་ཞིག་གིས་བཤད། དམངས་རིགས་ཀྱི་རྒྱལ་རྒྱུད་ལ་རྒྱལ་པོའི་རིམ་པ་གཤམ་གསལ་ལྟར།

༡ ར་གཞན་དགེ། (ราघवदेव) ༢ ཇ་ཡེ་དགེ། (जयदेव) ༣ ན་རེན་ད্র་དགེ། (नरेन्द्रदेव) ༤ ཡུན་རྒྱམ་དགེ། (गुणकामदेव) ༥ ནེར་བ་ཡེ་དགེ་དང་རུད་དགེ། (निर्भयदेव तथा रुद्रदेव संयुक्त) ༦ རུད་དགེ་དང་བོར་དགེ། (रुद्रदेव तथा भोजदेव संयुक्त) ༧ ལཀ་མི་ཀཱ་མ་དགེ། लक्ष्मीकामदेव ༨ ཇ་ཡེ་དགེ། जयदेव ༩ བས་ཀར་དགེ། भास्करदेव ༡༠ བྱ་དགྱུ་ཀཱ་མ་དགེ། प्रधुन्नकामदेव ༡༡ ན་གཱ་ཇུ་ན་དགེ། नागार्जुनदेव ༡༢ ཤཾ་ཀར་དགེ། शंकरदेव ༡༣ བམ་དགེ། वामदेव ༡༤ ཧ་ཤ་དགེ། हर्षदेव ༡༥ སིཾ་ཧ་དགེ། सिहंदेव ༡༦ ཤིའ་དགེ། शिवदेव ༡༧ མ་ཧེ་ད্র་དགེ། महेन्द्रदेव ༡༨ ཨིན্ད্র་དགེ། इन्द्रदेव ༡༩ མན་དགེ་དང་ན་ར্ེད্র་དགེ། मानदेव तथा नरेन्द्रदेव ༢༠ ཨ་ནན্द্র་དགེ། आन्नददेव ༢༡ རུད་དགེ། रुद्रदेव ༢༢ ཨ་མྲི་ཏ་དགེ། अमृतदेव ༢༣ སོ་མེ་སོ་བར་དགེ་ सोमेश्वरदेव བཅས་ཡིན།

དེ་ནས་བོ་ཀློ་ ༡༠ཧ་༢ (वि.सं १०७२) ལོར་བྱིས་པའི་དེབ་ཏུ། དུས་དེར་རྒྱལ་ཁབ་ཕྱེད་རུད་དགེ་དང་བོར་དགེ་ (रुद्रदेव तथा भोजदेव संयुक्त शासन र बाँकी) མཁན་སྦྱོལ་ཀྱིས་རྒྱལ་སྲིད་བཟུང་བ་དང། རྒྱལ་ཁབ་ཕྱེད་ལ་རྒྱལ་པོ་ལཀ্ཥ་མི་ཀཱ་མ་དགེ་ (लक्ष्मीकामदेव) ཀྱིས་སྲིད་དབང་བཟུང་ཡོད་པ་གསལ་བས་བོ་ཀློ་ ༡༠༧༡ (वि.सं १०८१) ཐོན་ནས་རྒྱལ་པོ་ལཀ্ཥ་མི་ཀཱ་མ་དགེ་མཚོག་གིས་རྒྱལ་པོ་རུད་དགེ་དང་བོར་དགེ་གཉིས་ནས་རྒྱལ་ཁམས་ཡོངས་རྫོགས་ལ་དབང་བསྒྱུར་ནས་སྲིད་དབང་འཛིན་ཡོད་པ་ཤེས་ཐུབ།

རྗོ་བོ་རྗེ་བོད་དུ་ཕེབས་སྐབས་ནི་གླ་ཆུ་ཕོ་ལཀླ་མི་ཀློམ་དྲེབ་ཡིན་པ་དང་། ཁོང་གཉིས་མཇལ་འཕྲད་འབྱུང་ཞིང་རྒྱལ་པོའི་རྒྱལ་སྲས་ཞིག་ཆོས་ལ་འཛིན་པར་གསོལ་བ་བཏབ་པ་བཞིན་རྗོ་བོ་རྗེས་ཞལ་བཞེས་གནང་ནས་ཆོས་སློབ་བཅུག རྗོ་བོ་རྗེ་བོད་དུ་ཕེབས་སྐབས་པལ་པ་ (पाल्पा) ཞེས་པའི་སར་ཕེབས་དུས་མངའ་སྡེའི་དཔོན་པོ་ (प्रान्तपाल) ཡིས་ཆེད་དུ་འབྲེལ་བསྐྱེལ་གནང་བ་དང་། ཇུ་མ་ལའི་ (जुम्लाको बाटो भाई ङरी) ལམ་ནས་མངའ་རིས་ཕྱོགས་སུ་ཕེབས་པ་རེད་ཞེས་ནི་བླ་ལ་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་མདོར་བསྡུས་སུ་གསལ།

རྒྱལ་པོ་ཕེཊ্ཊ་དྲེབ་ (इन्द्रदेव) ཀྱི་རྒྱལ་སྲིད་མ་ཇོགས་པའི་སྟོན་དུ་རྒྱལ་པོ་ན་རེཊ্ཊ་དྲེབ་ (नरेन्द्रदेव) ཀྱིས་བཀྲ་ཤིས་ (भक्तपुर) ཕྱོགས་སུ་རང་གི་རྒྱལ་སྲིད་རང་བཙན་གྱི་རྒྱལ་ཁབ་འཛིན་སྐྱོང་གནང་ནས་ཕྱིས་སུ་རྒྱལ་ཡོངས་ལ་འཛིན་དབང་བསྐྱུར་བྱས། དེ་ནས་བཟུང་མི་འོ་ ༣།༥ ཙམ་དུ་ནི་བླ་ལ་ཀྱི་རྒྱལ་ས་བཀྲ་ཤིས་འགྱུར། བི་ཀྲཱ་ ༡༧༣༥ ནས་ ༡༧༩༡ བར་གྱི་ཚབ་སྲིད་ཀྱི་གནས་སྟངས་སྐོར་གསལ་ཁ་མེད་ནའང་དུས་ཚོད་དེ་སྐབས་བྲིས་པའི་དཔེ་དེབ་ཞིག་གི་དཀར་ཚན་བྱ། ད་བ་ལ་ཏེ་ཏ་ཤིར་ (धवलक्षेत्रपुर अर्थात धुलिखेल) གྱི་ཐྲོན་ཆེན་རབ་དྲྭ་དྲེབ་རྒྱལ་ཡོངས་ཀྱི་ཐྲོན་པོ་ནུས་ལྡན་གས་ཅན་ཡིན་པར་གསལ་བས་རྒྱལ་པོ་གུཊ་ཀཱ་མ་དྲེབ་ (गुणकामदेव) ཀྱིས་ནི་ཤིན་རྒྱལ་ས་བཀྲ་ཤིས་ནས་ཐྲོན་ཆེན་རབ་དྲྭ་དྲེབ་ཀྱིས་རྒྱུར་ལ་བཏེན་ནས་རྒྱལ་ཡོངས་ལ་འཛིན་སྐྱོང་གནང་བར་ཚོད་དཔག་བྱས།

སོ་མེ་སོར་ (सोमेश्वर) རྒྱལ་རྒྱུད་ཀྱི་རྒྱལ་སྲས་ལཀྵ་ཀ་མ་དྲེབ་དང་བི་ཇ་ཡ་ཀ་མ་དྲེབ་ (लक्ष्मीकामदेव तथा विजयकामदेव) གཉིས་བཀྲ་ཤིས་རྒྱལ་ས་ལས་བྲོས་ནས་ཀན་ཏི་ཤིར་དང་ལ་ལི་ཏ་ཤིར་ (कान्तिपुर तथा ललितपुर) གཉིས་སུ་བསྡད་ནས་ལྷག་ལུས་རྒྱལ་ཁབ་རྣམས་ལ་དབང་བྱེད་པར་ལམ་ལྟོང་བྱུང་། བཀྲ་ཤིས་ལ་བི་ཀྲཱ་ ༡༥༤༣ བར་རྒྱལ་པོ་གུཊ་ཀཱ་མ་དྲེབ་དང་། ཀན་ཏི་ཤིར་ལ་བི་ཀྲཱ་ ༡༥༥ བར་ལཀྵ་ཀ་མ་དྲེབ་དང་། ལ་ལི་ཏ་ཤིར་ལ་བི་ཀྲཱ་ ༡༥ཆ་ཆ་ བར་བི་ཇ་ཡ་ཀ་མ་དྲེབ་བཅས་ཀྱིས་རྒྱལ་སྲིད་བསྐྱོང་།

དམངས་རིགས་ཀྱི་རྒྱལ་རྒྱུད་ལ་ཉམས་རྒྱད་བྱུང་བའི་རྒྱུ་མཚན་གཙོ་བོ་ནི་རྒྱལ་རྒྱུད་ནང་འཁོར་ནང་མཐུན་ལམ་མ་བྱུང་བ་དང་། རྒྱལ་ཁབ་ཡང་ཁ་ཐོར་ནས་དུམ་བུ་གསུམ་དུ་གྱེས་པ་དང་། ཁ་ཆེའི་དམག་གིས་རྒྱ་གར་ལ་དམག་མང་ཙམ་དང་པས་པས་རྒྱ་གར་ལ་ཞི་བའི་མེད་རྒྱན་བཙན་བྱོལ་དུ་མ་ཞིག་ནི་གླ་ལ་དུ་ཡོང་བའི་རྒྱུ་མཚན་གྱིས་རྒྱལ་རྒྱུད་ཀྱི་དབང་ཐང་ལ་ཉམས་རྒྱད་ཆེན་པོ་སོང་། གནས་སྟངས་འདིའི་གོ་སྐབས་བླངས་ནས་བི་ཀྱོ་ *１９３５* ལོར་ཨ་རི་མཎྜལ་རྒྱལ་ཡོངས་གཅིག་སྒྲིལ་གྱིས་རྒྱལ་ཡོངས་ལ་སྲིད་དབང་གནང་།

མཎྜ་རྒྱལ་རབས།

༥། མཎྜ་རྒྱལ་རབས།

རྒྱ་གར་གྱི་མཐུན་སྒྲིལ་རྒྱལ་ཚོགས་རྣམས་ཁ་ཐོར་བའི་རྟེས་སུ་ལི་ཙ་བྱི་རྣམས་ནི་གླལ་དུ་ཡོད་བ་བཞིན་མཎྜ་རྣམས་ཀྱང་སྐྱབས་བཅོལ་དུ་ཡོད། དེ་དག་རྣམས་ནི་གླལ་གྱི་ནུ་དབལ་པ་ར་སི་ཕྱོགས་སུ་ཁ་ཐོར་ནས་བསྡད།

ད་ལྟ་མཎྜའི་རྒྱལ་རྒྱུད་ཟེར་བ་རྣམས་ནི་མཎྜ་དངོས་མིན་བར་མཎྜའི་མིང་ཙམ་འཁྱེར་མཁན་ཞིག་ཡིན། དེ་དག་རྒྱ་གར་ལྷོ་ཕྱོགས་ནས་བི་ཤར་བརྒྱུད་ནི་གླལ་དུ་ཡོད་བའི་རྒྱལ་རིགས་དགྱེས་མ་ཞིག་སྟེ། དེའང་རྒྱ་གར་ལྷོ་ཕྱོགས་སུ་ཁ་ཆེའི་དམག་ཡོད་ནས་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་བདེ་འཛིགས་མེད་པས་རྒྱལ་རིགས་ཀལ་ཡུ་ནི། ན་དུ་མི། ཐྲ་ལུཀྱ། ཀཱཎ্ཙི། པཎ্ལཝ་ (कल्याणी, बादामी, चालुक्य, काञ्ची, पल्लव) རྣམས་ཀྱིས་མཎྜའི་མིང་འཁྱེར་བར་བ་བུ་རམ་ཨ་ཙཏ་ཡིས་ནི་གླལ་རྒྱལ་རབས་མདོར་བསྡུས་ནང་དུ་གསུངས།

རྒྱ་གར་ལྷོ་ཕྱོགས་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་ནན্ཛ་དེ་ব [སྤྱི་ལོ་ ১০৫৯ ১১৪৭] (Nanaya Dev 1097-1147) ཅེས་པས་བི་ཤར་དང་བྱང་གལ་ཕྱོགས་སུ་པ་ལ་རྒྱལ་རྒྱུད་ཀྱི་ས་གནས་ལ་དབང་བསྐྱུར་བྱས། ཏིར་ཧུཏ་ཞེས་པའི་རྒྱལ་ཁབ་དང་སིམ་རོོན་ལྷཱ་ (Simraun Gadh) ཞེས་པའི་རྒྱལ་ས་གཙོ་བོར་བྱེད་ནས་ལོ་ངོ་བརྒྱ་ལྔག་ཙམ་ལ་ཀཱཏ་ཙའི་རྒྱལ་རྒྱུད་རྣམས་ཀྱིས་སྲིད་འཛིན་གནང་ནའང། སྤྱི་ལོ་ ১২৯৩

པོར་རྒྱ་གར་ཏུ་ཀ་ལཱ་ཁ་ཆེའི་རྒྱལ་པོ་སྒྲི་ཡ་སུ་དིན་ཏུ་ཀ་ལཱ་ (Ghiyasuddhin Tughlaq) གྱིས་བང་གལ་དང་སིམ་རོོན་སྒྲུབ་ལ་བཅན་འཛིན་བྱས།

ཏུ་ཀ་ལཱ་དམག་གིས་ལོ་བཅུའི་རིང་ལ་དམག་དྲངས་པས་རྒྱ་གར་བྱང་ཕྱོགས་ཡོངས་ལ་གྲོང་རྒྱད་ཆེན་པོ་བྱང་བ་དང། ལྷག་པར་དུ་གི་ཏར་དང་བང་གལ་ཕྱོགས་ཀྱི་ནང་པའི་དགོན་པ་དང་ཕྱི་རོལ་པའི་ལྷ་ཁང་རྣམས་ལ་གཏོར་བཤིག་བཏང་སྟེ། སྐུ་གསུང་ཐུགས་རྟེན་རྣམས་མེར་སྲེག་ཅིང་བཅོམ་པ་དང། གླ་བཅུན་རྣམས་ཚེ་སྲོག་དང་བྲལ་བར་བྱེད། མི་རྣམས་ཁ་ཆེའི་ཆོས་ལུགས་སུ་བསྒྱུར་བ་སོགས་ཀྱིས་ནང་ཆོས་ཙ་མེད་དུ་བཏང།

དེ་སྐབས་སུ་ཏིར་ཏུད་རྒྱལ་པོ་ཏ་རེ་སིམཏ་དེའི་འཁོར་བཅས་ཡང་བཅན་བྱོལ་ནི་གླལ་ཕྱོགས་སུ་ཡོང། རྒྱ་གར་ནས་སྐྱེས་བཅོལ་བ་ཏ་ཅང་མང་པོ་ནི་གླལ་ཕྱོགས་སུ་ཡོང་བས་ནི་གླལ་ལའང་ཞི་བའི་མ་བྱང་བ་དང་ལྷག་པར་བཟའ་བཅའ་ཤིན་ཏུ་དགོན་པས་སུ་གེ་ཆེན་པོ་བྱང། གནས་སྟངས་འདིའི་གོ་སྐབས་བློངས་ནས་པི་ཀྱོ་ *１２８５* པོར་མཎྜ་རྒྱལ་རྒྱུད་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་ཨ་རི་མཎྜས་དམངས་རིགས་རྒྱལ་རྒྱུད་ནས་རྒྱལ་ཡོངས་གཅིག་སྒྲིལ་ཀྱིས་སྲིད་དབང་ལ་དབང་འགྱུར་བྱས།

རྣམ་གཞོན་ཚུལ་གྱི་གཙུག་ལག་ཁང་ विक्रमशिला ལའང་དམག་གིས་བཅོམ་པས་པཏ་ཆེན་ཤཱཀ་ཥྲཱི་འམ་ཁ་ཆེ་པཏ་ཆེན་ शाक्यश्रीभद्र མཆོག་བཅན་བྱོལ་ནི་གླལ་ཕྱོགས་སུ་ཕེབས། དེ་སྐབས་རྒྱལ་པོ་ཨ་རི་མཎྜ་ཥ་སྒྲི་པོ་ *１２０１ １２１６* མཆོག་ནས་པཏ་ཆེན་ཤཱཀ་ཥྲཱི་དང་འཁོར་དགེ་འདུན་པ་རྣམས་བོད་དུ་ཕེབས་པའི་ཕྱག་རོགས་གནང།

མཎྜ་རྒྱལ་རྒྱུད་རྣམས་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་འགའ་ཡིས་ནི་གླལ་ཡོངས་ལ་སྲིད་དབང་བཟུང་ཞིང་ཕྱིས་སུ་རྒྱལ་པོ་རྣམས་ནང་པན་ཚུན་མ་མཐུན་པའི་རྒྱུན་གྱིས་ཁག་གསུམ་དུ་གྱེས་ནས་སྲིད་འཛིན་གནང་ཡོད། དེ་

ལ་བཏེན་ནས་རྒྱལ་པོའི་གོ་རིམ་འདྲེན་ཚུལ་ལ་མགོ་ཉོག་ཆེ་བས་ལོ་རྒྱུས་པ་རྣམས་མི་མཐུན་པ་འདུག་འདིར་མཎྜ་རྒྱལ་རྒྱུད་ཀྱི་རྒྱལ་པོའི་རིམ་པ་འདྲེན་ཚུལ་ལ། དིལ་ལི་ར་མན་རེགས་མི་ (Dilli Raman Regmi) དང་། བ་བུ་རམ་ཨ་ཙཱརྱ། (Babu Ram Acharya) ལུ་སྷི་ཡ་ནོ་པི་ཏེ་ཀ་ (Luciano Petech) གཤུམ་ཀྱི་རྟེས་སུ་དཔར་ཡོད།

ཨ་རི་མཎྜ། Ari Malla I (1201-1216) ར་ན་སུ་ར། Ranasura (1216) ཨ་བྷ་ཡ་དེ་བ་མཎྜ། Abhaya Deva Malla (1216-1255) རྗ་ཡ་དེ་བ་མཎྜ། Jayadeva Malla (1255-1258) རྗ་ཡ་བིམ་དེ་བ། Jayabhima Deva (1258-1271) རྗ་ཡ་སིཾ་མཎྜ། Jayasimha Malla (1271-1274) ཨ་ནན্ཏ་མཎྜ། Ananta Malla (1274-1310) རྗ་ཡ་ནན্ཏ་དེ་བ། Jayananada Deva (1310-1320) རྗ་ཡ་རི་མཎྜ། Jayari Malla (1320-1344) རྗ་ཡ་རུ་དྲ་མཎྜ། Jayarudra Malla (1320-1326) རྗ་ཡ་རཱཛ་དེ་བ། Jayaraja Deva (1347-1361) རྗ་ཡ་ཨར་ཇུ་ན་མཎྜ། Jayarjuna Malla (1361-1382) རྗ་ཡ་སྟི་ཏི་མཎྜ། Jayasthiti Malla (1382-1395) རྗ་ཡ་རྗོ་ཏི་ར་མཎྜ། Jayajyotir Malla (1395-1428) རྗ་ཡ་ཀི་ཏি་མཎྜ། Jayakiti Malla (1395-1403) རྗ་ཡ་དྷརྨ་མཎྜ། Jayadharma Malla (1395-1408) རྗ་ཡ་ཡཀྵ་མཎྜ། Jayayakshya Malla (1428-1482)

ཀན་ཏི་ལུང་གི་མཎྜ་རྒྱལ་རྒྱུད་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་རྣམས་ནི། ར་ཏྣ་མཎྜ། Ratna Malla (1482–1520) སུ་རྱ་ མཎྜ། Surya Malla (1520–1530) ཨ་མ་ར་མཎྜ། Amara Malla (1530–1538) ན་རེ་ནྡ্ર་ མཎྜ། Narendra Malla (1538–1560) མ་ཧེ་ནྡ্ર་མཎྜ། Mahendra Malla (1560–1574) ས་ད་ཤི་ཝ་མཎྜ། Sadashiva Malla (1574–1583) ཤི་ཝ་ཤིཾ་མཎྜ། Shivasimha Malla (1583–1619) ལཀྵ་མི་ན་ར་ཤིཾ་མཎྜ། Lakshminarasimha Malla (1620–1641) པར་

ཏྲབ་མལ། Pratapa Malla (1641–1674) ཅཀྲ་བར་ཏྲེན་མལ། Chakravartendra Malla (1669) མ་ཧི་བ་ཏྲེན་མལ། Mahipatendra Malla (1670) རྣྲི་པེན་མལ། Nripendra Malla (1674–1680) བར་ཐི་པེན་མལ། Parthivendra Malla (1680–1687) བུ་པ་ཏྲེན་མལ། Bhupalendra Malla (1687–1700) བ་སྐ་ཀ་ར་མལ། Bhaskara Malla (1700–1714) མ་ཧིན་སིམ་ཧ་མལ། Mahindrasimha Malla (1714–1722) རྗ་ག་རྗ་ཡ་མལ། Jagajjaya Malla (1722–1736) རྗ་ཡ་བར་ཀ་ས་མལ། Jaya Prakash Malla (1736–1746, 1750–1768) རྗོ་ཏི་པྲ་ཀ་ས་མལ། Jyoti Prakash Malla (1746–1750)

ལ་ལིཏ་པུར་གྱི་མཎྜ་རྒྱལ་རྒྱུད་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་རྣམས་ནི། བུ་རཏ་ཏྲ་ར་སིམ་ཧ། Purandara Simha (1580 - 1600) ཧ་རི་ཧ་ར་སིམ་ཧ། Harihara Simha (1600 - 1609) སིདྷི་ན་ར་སིམ་ཧ། Siddhi Narasimha (1620 - 1661) ཤྲཱི་ནི་ཝ་ས་མལ། Srinivasa Malla (1661 - 1685) ཡོ་ག་ན་རེན་ཏྲ་མལ། Yoga Narendra Malla (1685–1705) ལོ་ཀ་བར་ཀ་ས་མལ། Loka Prakash Malla (1705–1706) ཨིན་ཏྲ་མལ། Indra Malla (Purandara Malla) (1706–1709) བི་ར་ན་ར་སིམ་ཧ་མལ། Vira Narasimha Malla (1709) བི་ར་མ་ཧི་ཏྲ་མལ། Vira Mahindra Malla (1709–1715) རི་དྷི་ན་ར་སིམ་ཧ། Riddhi Narasimha (1715–1717) མ་ཧི་ཏྲ་སིམ་ཧ། Mahindra Simha (1717–1722) ཡོ་ག་བར་ཀ་ས་མལ། Yoga Prakash Malla (1722–1729) བིཥ্ཎু་མལ། Vishnu Malla (1729–1745) ར་རྗ་ཡ་བར་ཀ་ས་མལ། Rajya Prakash Malla (1745–1758) བི་ཥ་བ་རྗེ་ཏ་མལ། Vishvajit Malla (1758–1760) རྗ་ཡ་བར་ཀ་ས་མལ། Jaya Prakash Malla (1760–1761, 1763–1764) ར་ན་རྗེ་ཏ་མལ། Ranajit Malla (1762–1763)

ཏཱལ་མར་དན་ཤཱཧ། Dal Mardan Shah (1764–1765) ཏེཛ་ནར་སིཾཧ་མལ།། Tej Narasimha Malla (1765–1768).

བཀྲ་ཤུར་གྱི་མལ་རྒྱལ་རྒྱུད་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་རྣམས་ནི། ཡཀྵ་མལ།། Yaksha Malla (1428-1482) རཏྣ་མལ།། Ratna Malla (1482-1504) བིར་མལ།། Vir Malla (1504-1505) བྷུ་བན་མལ།། Bhuban Malla (1505-1519) ར་ན་མལ།། Rana Malla (1519-1522) བིམ་ས་ཥེན་མལ།། Bhimsen Malla (1522-1524) བ་རན་མལ།། Pran Malla (1524-1548) བིས་ཝ་མལ།། Vishwa Malla (1548-1561) ཏྲཻ་ལོ་ཀྱ་མལ།། Trailokya Malla (1561-1614) ཛ་གཛ་ཛཻ་ཏི་མལ།། Jagajjyoti Malla (1614–1637) ན་རེས་མལ།། Naresha Malla (1637–1644) ཛ་གཏ་བར་ཀ་ས་མལ།། Jagat Prakasha Malla (1644–1673) རྗི་ཏ་མི་ཏྲ་མལ།། Jitamitra Malla (1673–1696) བྷུ་པ་ཏེན་ད্র་མལ།། Bhupatindra Malla (1696–1722) ར་ན་རྗིཏ་མལ།། Ranajit Malla (1722–1769).

ཨ་རི་མལ།ཞེ་སྒས་ཨ་བ་ཡ་མལ།ཿ སྤྱི་ལོ་ ༡༢᳘᳘᳘ ༡᳘᳘᳘᳘ ། མཚོག་གི་རྒྱ་རིང་དུ་ནི་ལྷལ་ལ་ས་གཡོས་ཆེན་པོ་བྱུང་བས། མི་དང་རྒྱ་ནོར་ལ་གྲོང་ཁྱད་ཆེན་པོ་བྱུང་། ས་གཡོས་བྱུང་ནས་ཉིན་དུག་ཅམ་རྗེས་རྒྱལ་པོ་ཨ་ཝ་ཡ་མལ།ཡང་ཟླས་རྒྱོན་ཤོར་བའི་རྒྱན་གྱིས་འདས་གྲོངས་སུ་སོང་།

ཁོང་གི་སྲས་ཌ་ཡ་དེྭ་མལ། Jayadeva Malla (1255-1258) ཡིས་ལོ་གཉིས་དང་ཟླ་བ་དུག་ཅམ་ལ་རྒྱལ་སྲིད་བཟུང་ནས་འདས། དེའི་རྗེས་སུ་རྒྱལ་པོ་ཌ་ཡ་བིམ་དེྭ། Jayabhima Deva (1258-1271) ཡིས་རྒྱལ་སྲིད་བཟུང་། ཁོང་གི་མཚན་གྱི་མཏུག་ཏུ་མལ།འབྲི་སྒོལ་མེད་ནའང་ཁོང་མལ།ར་ང་ཡིན་པས་ཁོང་གི་མི་རྒྱུད་གཞན་རྣམས་ཀྱིས་མལ།ར་ང་བྱིས་ཡོད། ཁོང་ནི་མལ།ཡིན་ཡང་ཌ་ཡ་དེྭ་ཀྱི་

སྒས་མ་ཡིན། མཎྜ་འདི་པ་མི་རྒྱུད་གཅིག་པའི་ཁང་ཚན་གཞན་ནས་ཡིན་པར་གསུངས། ནེ་སྦལ་རྒྱལ་རྒྱུད་བཟུང་མཁན་མཎྜ་རྣམས་ནི་ཏི་ཨུ་རའི་ཁང་མཚན་དང་བོད་ཏའི་ཁང་མཚན་གཉིས་གཙོ་བོ་ཡིན།

འགྲོ་མགོན་ཆོས་རྒྱལ་འཕགས་པ་ ཥ་ཀ་ཡ ཀ་ལ ཨ ། ཡིས་ནེ་སྦལ་རྒྱལ་པོ་ཌ་ཡེ་བིམ་དེབ་ལ་ཁྱད་འཕགས་ཀྱི་སྨྲུ་རྩལ་མཁན་བརྒྱ་བཏང་རོགས་ཞེས་བཀའ་མངགས་གནང་ཡང་སྨྲུ་རྩལ་མཁན་བརྒྱད་ཐུ་ཙམ་ལས་བཏང་མ་ཐུབ། ནེ་སྦལ་གྱི་སྨྲུ་རྩལ་མཁན་བརྒྱད་ཐུའི་འགོ་ཁྲིད་མཁས་པ་ཨ་ནེ་ཀ་ཥ ། (अरनिको १२४५ १३०६) ཡིས་གནང་། ཁོང་གི་སློབ་ནེ་སྦལ་ལོ་རྒྱུས་རྣམས་སུ་མི་གསལ་ཡང་ཅེང་རྫུ་ཐུ་ (Cheng Jufu) ནས་ཡི་གེར་བཀོད་པ་རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་ཏན་ཏེན་དུར་བྱང་དུ་ཁོང་གི་རྣམ་ཐར་ཡོད། སུང་ལི་ཡན་དང་དབང་ཡི་ (Song Lian & Wang Yi) ནས་བྲིས་པ་ཡོན་གྱི་ལོ་རྒྱུས་ (Yuan History) ནང་དུའང་ཁོང་གི་རྣམ་ཐར་མདོར་བསྡུས་ཞིག་ཡོད།

བོད་དུ་འགྲོ་མགོན་ཆོས་རྒྱལ་འཕགས་པས་སྨྲུ་རྩལ་མཁན་ཨར་ནི་ཀོ་ས་སྐྱ་དགོན་པར་གཙང་ཏུང་ནས་ས་བཅ་ཥ་ཡ་ ། ལོ་ ། ། །

བྱུང་། དེང་སང་གྲགས་ཆེ་བའི་བྲར་མའི་མཚོད་རྟེན་གྱི་བཟོ་བཀོད་ཀྱང་ཁོང་གི་ལག་ཤེས་རིག་རྒྱལ་ལས་དང་བར་གྲགས།

ནུབ་ཕྱོགས་ཀྱི་མཎྜ

ནུབ་ཕྱོགས་ཀྱི་མཎྜ་རྣམས་ནི་མཁས་པ་པལ་ཆེར་གྱིས་ཁྲ་ས་མཎྜ་ཡིན་པར་འདོད། ཁྲ་ས་(ཁཱ་ཤ) ཡང་གོང་མའི་ཀ་ས་འམ་ཀ་ས་ཨི་ཏྲས(कस कस्साइट्स) མི་རིགས་ཡིན་ཞིང་། དེ་དག་རྣམས་ཁ་ཆེའི་རྒྱལ་སར་གཞི་ཆགས་པས་ཡུལ་ལའང་ཁྲ་ས་མིར་ཞེས་གྲགས། དེ་ལས་ཕྱིས་སུ་ཀ་ས་མིར་ (खशमीहिरबाट काश्मीर नामकरण गरिए) ཆགས་པར་སུ་རྱ་མ་ཏི་ཨ་དི་ཀ་རི་ (Suryamani Adhikari) ཡིས་གསུངས། དེ་དག་ཕྱིས་སུ་ནི་གླ་འཁྱམ་ཀུ་མའུ་དང་ལྷུང་དབལ་གཞིས་སུ་ཡོད་ནས་བསྡད་པས་ཀུ་མའུ་དང་ལྷུང་དབལ་གཞིས་ལ་ཁྲ་སའི་དཀྱིལ་འཁོར་དུ་གྲགས། (कुमाऊ गढवाल खशमण्डल)

ཤྲཱི་པ་ལི་རྒྱལ་རྒྱུད་ श्रीपाली वंशावली ལས་བྱུང་བའི་ཁྲ་ས་རྒྱལ་པོ་རྣམས་ནི། ༡ ནཱ་ག་དེ་བ། Nāgarāja (नागराज) ༢ ཕྱ་བ། Chaap/Cāpa (चाप) ༣ བཅན་ཕྱུག་ལྷེ། Chapilla/Cāpilla (चापिल्ल) ༤ བཀྲ་ཤིས་ལྷེ། Krashichalla (क्राशिचल्ल) ༥ གྲགས་བཅན་ལྷེ། Kradhichalla (क्राधिचल्ल) ༦ གྲགས་པ་ལྷེ། Krachalla (क्राचल्ल) (1207–1223) ༧ ཨ་ཤོ་ལྷེ། Ashoka Challa (अशोक चल्ल) (1223–87) ༨ རྗེ་ཏ་རི་སྨལ། Jitari Malla (जितारी मल्ल) ༩ ཨ་རྗེ་ཏ་སྨལ། Aditya Malla (आनन्द मल्ल) ༡༠ རི་པུ་སྨལ། Ripu Malla (रिपु मल्ल) (1312–13) ༡༡ སངས་སྨལ། Sangrama Malla (संग्राम मल्ल) ༡༢ ཨ་དི་ཏྱ་སྨལ། Aditya Malla (आदित्य मल्ल) ༡༣ ཀཱ་ལ་ཡ་ན་སྨལ། Kalyana Malla (कल्याण मल्ल) ༡༤ པར་ཏཱ་སྨལ། Pratapa

Malla (प्रताप मल्ल) ༡༥ བུཏ་སྨལ། ཁབས་ནམས་ལྷེ། ། Punya Malla (पुण्य मल्ल) ༡༦ ཐྲི་ཏི་སྨལ། Prithvi Malla (पृथ्वी मल्ल) ༡༧ ས་ཏ་སྨལ། Surya Malla (सूर्य मल्ल) ༡༨ ཨ་བ་ཡ་ སྨལ། ཁོད་ལམ་ལྷེ། ། Abhaya Malla (अभय मल्ल) (14th century) བཅས་ཡིན།

འཇོམ་ལང་རྒྱལ་རྒྱུད་ནི། ཀལ་ཡླ་ལའམ་ཀལ་ལ་ལ་ Kalyala (or Kallala) dynasty ཡི་རྒྱལ་ རྒྱུད་ཡིན། རྒྱལ་རྒྱུད་འདི་ནི་རྒྱ་གར་གྱི་ཟླ་བའི་རྒྱལ་རྒྱུད་ཡིན་ཡང་རིགས་རྒྱུད་ནི་ཉི་མའི་རྒྱལ་རྒྱུད་ ཡིན། ཐྲི་རེན་དཔལ་ཧྲ་ཛུར་གདུང་རབས་ Virandra Bahadur Vamsavali ལས་ཀལ་ཡླ་ལ་རྒྱལ་ རྒྱུད་དུ་རྒྱལ་པོ་བརྒྱད་ཅུ་གཅིས་ཀྱི་མིང་དང་ཡོད། དེའང་དང་སྦོར་ལྟ། ཨ་དཱུཏ་མཚན་ཅན་བརྒྱད། ནཱ་ན་མཚན་ཅན་སོ་བདུན། ཟླ་ལ་མཚན་ཅན་ལྟ། རཏྣ་མཚན་ཅན་བཅུ་གཅིག ཟླ་ཉི་མཚན་ཅན་བཅུ་ བཞི། ཟླ་ཁ་མཚན་ཅན་གཉིས་བཅས་སོ། །

ཐྲི་ལོ་ ༡༣༩༩ ལོར་ཏའི་མུར་ལང་ Taimur Lang གིས་རྒྱ་གར་གྱི་ས་གནས་མང་པོར་དམག་ ཏུས་ནས་ར་རེས་ལྷན་ Rajesthan དང་བན་ཌབ་ Punjab གྱི་ཉིན་རྒྱུ་རྣམས་ཏུག་པོས་སྟེབ་ གསོད་བྱེད་པས། ཀལ་ཡླ་ལ་རྣམས་རྒྱ་གར་ནས་ནི་ལྷལ་ཕྱོགས་སུ་འབྲོས་ནས་ཡོད།

ཀལ་ཡླ་ལའི་རྒྱལ་བརྒྱུད་ཀྱི་རཏྣ་མཚན་ཅན་ལྟ་བ་ཧྲ་ལི་ར་ཏྣ་ Baliraj (1455-1502) ནས་ཐོག་ མར་འཇོམ་ལང་དུ་སྒྲིད་དབང་བཟུང་། རྒྱལ་རྒྱུད་འདིའི་རྒྱལ་པོ་རྣམས་ནི། ༡ ཧྲ་ལི་ར་ཏྣ། Baliraj ༢ བཏ་ས་ར་ཏྣ། Batsaraj (1502) ༣ བི་ཤེས་ར་ཏྣ། Bisheshraj (1507) ༤ བི་པོ་ས་ར་ཏྣ། Biboshraj (1555) ༥ བན་ས་ཧྲི། Bhan Shahi (1586-1642) ༦ ས་ལིམ་ས་ཧྲི། Silim Shahi (1684-1656) ༧ བི་ཀ་རམ་ས་ཧྲི། Bikram Shahi (1659-1688) ༨ ཧྲ་དུར་ས་ཧྲི། Bahadur Shahi (1693-1704) ༩ བིར་བཏྲ་ས་ཧྲི། Birbhadra Shahi (1726-1761) ༡༠ ཐྲི་ཝི་བི་ས་ཧྲི་

ས་ཏི། Prithivipati Shahi (1771) ༡༡ སུ་རཏ་ས་ཏི། Surath Shahi (1776-1797) ༡༢ སུ་ཏར་ཤན་ས་ཏི། Sudarshan Shahi (1802-1816) ༡༣ སུཏྲ་བན་ས་ཏི། Suryabhan Shahi (1824-1846) ༡༤ ཙཱའུ་ཏ་རི་ཡ་སུཏྲ་བན་ས་ཏི། Chautaria Suryabhan Shahi (1780-1866) བཅས་ཡིན།

གཞན་ཡང་ནི་གླལ་ཆེན་ཀ་ཀིའི་ནུབ་ཕྱོགས་སུ་རྒྱལ་ཕན་ཁེར་བཞི་དང་གར་ཏ་ལི་བེ་རིའི་མངའ་ཁོངས་ནང་རྒྱལ་ཕན་ཁེར་གཉིས་ཡོད་པ་རྣམས་རིམ་གྱིས་ཕྱི་ལོ་ ༡༷༩༩ ནས་ ༡༧༦ ནང་དུ་ནི་གླལ་རྒྱལ་ཁོངས་སུ་བསྡུས། རྒྱལ་ཕན་ཁེར་བཞིའི་རྒྱལ་པོ་ཕལ་ཆེར་ཁྲ་སའི་མི་རིགས་ཡིན་པ་དང་། རྒྱལ་ཕན་ཁེར་གཉིས་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་ཕལ་ཆེར་ནི་ཀ་ཏ་རིའི་རྒྱལ་རྒྱུད་ Katyuri Dynasty ཡིན། རྒྱལ་རྒྱུད་དེ་ནི་བ་སུ་དེ་ཏ་ཀ་ཏ་རི་ ཥ་༡༥༠ ༡ཟ་༠དེ། མཆོག་གིས་རྒྱལ་ཁབ་ཇོ་ཏིར་ཡ་ན་ལ་དབང་བྱེད་པ་ནས་འབྱུང་བའི་རྒྱལ་རིགས་ལ་ཟེར།

རྒྱལ་ཕན་ཁེར་གཉིས་རྣམས་ནི། ༡ ཛུ་མ་ལ། Jumla ༢ ཏོ་ཏི། Doti ༣ ཇ་ཇར་ཀོཊ། Jajarkot ༤ བ་ཛུ་ར། Bajura ༥ གཱ་ཛུར། Gajur ༦ བི་ས་ཀོཊ། Biskot Malneta ༧ ཐ་ལ་ཧ་ར། Thalahara ༨ དཻ་ལེཁ། Dailekh ༩ དུལ་ལུ། Dullu ༡༠ དུར་ཡལ། Duryal ༡༡ ཏུལ་སི་པུར། Tulsipur ༡༢ དཱང་། Dang ༡༣ ས་ལ་ཡན། Salyan ༡༤ ཅིལ་ལི། Chilli ༡༥ ཕ་ལ་དབཱ། Phalawagh ༡༦ ཛེ་ཧ་རི། Jehari ༡༧ དར་ནར། Darnar ༡༨ ཨཏ་བིས། Atbis ༡༩ གོ་ཏམ། Gotam ༢༠ མ་ཛལ། Majal ༢༡ གུར་ན་ཀོཊ། Gurnakot ༢༢ རུ་ཀུམ་ Rukum བཅས་ཡིན།

རྒྱལ་ཕན་ཁེར་བཞི་རྣམས་ནི། ༡ གོ་ར་ཁ། Gorkha ༢ ལམ་ཛུང་ས Lamjung ༣ ཏ་ན་ཧུན། Tanahun ༤ ཀ་ས་ཀི། Kaski ༥ ནུ་བ་ཀོཊ། Nuwakot ༦ Dhor དོ་ར། ༧ ས་ཏ་ཧུན།

Satahun ༡ གཱ་ར་ཧུན། Garahun ༢ རི་ཤིང་། Rishing ༣ ཐྲི་རིང་། Ghiring ༤ Paiyun པའི་ཡུན། ༥ པར་བཏ། Parbat ༦ གལ་ཀོཏ། Galkot ༧ པལ་པ། Palpa ༨ གུལ་མི། Gulmi ༩ ཨར་ག Argha ༡༠ ཁན་ཆི། Khanchi ༡༡ མུ་སི་ཀོཏ། Musikot ༡༢ ཨིས་མ། Isma ༡༣ དྷུར་ཀོཏ། Dhurkot ༡༤ བ་ཛང་། Bajhang ༡༥ ཐྲིར་ཀོཏ། Bhirkot ༡༦ པི་ཡུ་ཐན། Pyuthan ༡༧ བུཏ་དབལ་ Butwal བཅས་ཡིན།

སཏྭ་རྒྱལ་རབས།

༢༦ སཏྭ་རྒྱལ་རབས།

ཉི་མའི་རྒྱལ་རྒྱུད་དང་རྒྱ་བའི་རྒྱལ་རྒྱུད་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་གྲགས་ཅན་གོ་ཀློ་ཨ་དིཏྱ་ Vikramaditya དང་ས་ལི་བ་ཧ་ན་ Salivahana གཉིས་ཀྱིས་ཉི་མ་དང་རྒྱ་བའི་རྒྱལ་རྒྱུད་ཡོངས་ལ་ལྟ་རྟོགས་བྱེད། ཁོང་གཉིས་ཀྱིས་ཤེས་རབ་དང་། ནུས་པ་དང་། འཇོན་ཐང་བཅས་ལ་བརྟགས་ནས་རྒྱལ་སྲིད་སྤྱིན་ཞིང་རྒྱལ་པོར་བསྐོ་བཞག་བྱེད། ཁོང་གཉིས་ཀྱིས་རྒྱལ་པོ་བརྒྱད་བརྒྱ་ཅམ་བསྐོ་བཞག་གནང་བར་གྲགས། དེའི་ཁོངས་ཀྱི་ར་ཥི་ར་ཛ་བྷ་ཊ་རཀ་ Rsiraja Bhattaraka ཞེས་པ་དེ་སཏྭ་རྒྱལ་རིགས་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་ཐོག་མ་ཡིན། རྒྱལ་རྒྱུད་བཅུ་གསུམ་བར་ཚད་མར་བྱ་ཏ་རཀ་ཞེས་དང་། རྒྱལ་པོ་བཅུ་བཞི་པ་ཨ་ཡུ་ཏ་བམ་ Ayutabam Ranaji ཞེས་པ་དེས་མིང་འཛིན་ཏུ་ར་ན་ཇི་ཞེས་པ་བཞེས། རྒྱལ་པོ་བཅོ་བརྒྱད་པ་ཨཱུ་དུམ་ཕྱ་ར་ Audumbara ཞེས་པས་ར་ན་ཇི་ར་ཨ་ Ranaji Rava ཞེས་པའི་མཚན་བཞེས། རྒྱལ་རྒྱུད་སོ་ལྷ་པ་མན་མ་ཐ་ར་ན་ཇི་ར་ཨའི་ Manmatha Ranaji Rava སྲས་ཁམས་ཁ་ཁྲན་ Khamca Khan དང་མའི་ཁ་ཁྲན་ Mica Khan ཞེས་འབྱུང་བས་ཁྲན་ཞེས་པའི་མཚན་བཞེས་ཡོད་པ་དང་། དེ་ནས་རྒྱལ་པོ་ཞེ་གཅིག་པ་ཏ་གཱ་དེ་ཝ་ཁྲན་ Jagadev Khan ཀྱི་སྲས་ཀུ་ལ་མན་ཏྲ་ན་ Kulamandana ཞེས་པས་སཏྭ་ Saha མཚན་བཞེས། དེ་ནས་སཏྭ་ཞེས་པའི་མཚན་བཟུང་བའི་འགོ་ཚུགས།

བུ་པ་ཏི་ར་ན་ཇི་ར་ཨ་ Bhupati Ranaji Rava ཡི་སྲས་བྲཿམ་ནི་ཀ་ Brahmanika དང་བུ་པ་ལ་ Bhupala གཉིས་ལས་ཆེ་བ་ཨུ་ཇ་ཡི་ནི་ Ujjayini ལ་བཞུགས་པ་དང་། ཆུང་བ་ནི་སྤལ་གྱི་བུར་ཀོཊ་ Bhirkot ཞེས་པར་ས་གཞི་རྩོས་ནས་ཡུལ་བཟུང་། དེ་ནས་ནི་སྤལ་ལ་སཏྭ་རྒམས་ཀྱི་སྲིད་འཛིན་གྱི་ཤུར་ཚུགས་པ་རེད། བུ་པ་ལ་ར་ན་ཇི་ར་ཨ་ཡི་སྲས་ཁམས་ཁ་དང་མའི་ཁ་གཉིས་བྱུང་བ་ལས་སྲས་ཆེ་བས་དོ་ར་ Dhora དང་ཆུང་བ་ནུ་ཨ་ཀོཊ་ Nuvakot ཡི་རྒྱལ་སྲིད་བཟུང་། རྒྱལ་རབས་སོ་དྲུག་ནས་ཞེ་གཅིག་གི་བར་ལྟན་མིང་ཅན་གྱི་རྒྱལ་པོ་བྱུང་སྟེ་དེལང་། ༣༨ མའི་ཁ་ལྟན། ༣༽ ཌ་ཡམ་ན་ལྟན། ༣༡ ས་ཏཱ་ལྟན། ༣༥ མའི་ཁ་ལྟན། ༥༠ ནི་ཅི་ཏ་ལྟན། ༥༧ ཌ་ཀ་དྲེ་ཨ་ལྟན་བཅས་ཡིན།

ཞེ་གཅིག་པ་ཌ་ཀ་དྲེ་ཨ་ཁྲན་ (Jagadeva Khan) གྱི་སྲས་ཀུ་ལ་མན་ཆུ་ན་མཆོག་ལ་ཀཱསྐི་ཡི་སྲིད་འཛིན་བསྟལ་ནས་མཚན་གྱི་མཏུག་ཏུལང་སཏྭ་ཞེས་པ་བཞེས་ནས་མཚན་ལའང་ཀུ་ལ་མན་ཆུ་ན་སཏྭ་ (Kulamandana Saha) ཞེས་ཡོངས་སུ་གྲགས། ཁོང་ལ་སྲས་བདུན་ཡོད་པ་ལས་ཆེས་ཕོས་ཀྱིས་ཀཱསྐི་ (Kaski) ཡི་སྲིད་འཛིན་གནང་། གཉིས་པ་ཀ་ལུ་སཏྭ་ (Kalu Saha) ལམ་ཇུང་གི་ཏ་ར་ (Dura Hills of Lamjung) ལ་གདན་དྲངས་ནས་སྲིད་འཛིན་གནང་ནའང་། ཀ་ལུ་སཏྭ་ཁྱི་རར་ཝེབས་སྐྱབས་ཀྱོངས་པས་ལམ་ཇུང་པ་རྒམས་ཀྱིས་རྒྱལ་པོ་ཀུ་ལ་མན་ཆུ་ན་སཏྭ་ལ་སྨར་ཡང་སྲས་ཞིག་དགོས་ཞེས་ཞུས། རྒྱལ་པོ་ཀུ་ལ་མན་ཆུ་ན་སཏྭ་ཡིས་ང་ལ་ཀྱོངས་བྱེད་སྲས་སྦྱོང་རྒྱུ་མེད་ཅེས་གསུངས། ལམ་ཇུང་པ་རྒམས་ནས་ལཱ་གཉིས་ཐལ་སྦྱར་ཀྱིས་རྒྱལ་སྲས་ཞིག་དགོས་པར་ཞུ་བ་འདུལ་བ་ལ་བཏེན། རྒྱལ་པོ་ཀུ་ལ་མན་ཆུ་ན་མཆོག་གིས་མོས་མཐུན་གནང་ནས་ཁོང་གི་གསུང་ལས། བདག་ལ་བུ་འདི་སོང་ཟེར་ཐུབ་པ་མི་འདུག་པས་སྲས་ཆེས་ཕོས་མ་གཏོགས་ལྷག་མ་སྲས་ལྷ་མཉམ་དུ་གདན་ཞིག་ལ་ཉལ་བ་ལས་གཅིག་ལོངས་ཤིག་ཅེས་གསུངས། དེའི་མཚན་ལ་ལམ་ཇུང་པ་རྒམས་ནས་སྲས་ཆུང་ཕོས་ཀྱི་དབུ་ཡར་ཕྱོགས་འགྱལ་བ་དང་གཞན་རྒམས་འགྱལ་བསྟོད་མེད་པ་མཐོང་

བས། དབུ་ཡར་བསྒྲོད་པ་བསོད་ནམས་ཅན་དུ་མཐོང་ནས་སྲས་ཚུངས་ཤོས་ཡ་སོ་བམ་ (Yasobam Saha) མཆོག་ལམ་ཏྲང་ལ་གདན་བཙས། ལམ་ཏྲང་རྒྱལ་པོ་ཡ་སོ་བམ་ (Yasobam Saha, king of Lamjung) ལ་སྲས་གཉིས་ཡོད་པ་ལས། ཆེ་བ་ནར་ཧ་རི་སཱཧ་ (Narahari Saha) ལམ་ཏྲང་ལ་སྲིད་འཛིན་གནང་བ་དང་། ཚུང་བ་ཏར་བ་ཡ་སཱཧ་ (Dravya Saha) ཡིས་གོར་ཁ་ (Gorkha) ཕྱོགས་སུ་ཕེབས་ཞིང་རྒྱལ་སྲིད་བཟུང་བ་ནས་སཱཧ་རྣམས་གོར་ཁ་རྒྱལ་པོ་ཆགས། གོར་ཁའི་རྒྱལ་པོ་རྣམས་ཀྱི་རིམ་པ་ནི།

༡ ཏར་གིཡ་སཱཧ། Dravya Shah राजा द्रव्य शाह ༢ པུར་ཏ་སཱཧ། Purna Shah पूर्ण शाह ༣ ཆ་ཏྲ་སཱཧ། Chatra Shah छत्र शाह ༤ རྣམ་སཱཧ། Ram Shah राम शाह ༥ ཏམ་བར་སཱཧ། Dambar Shah डम्बर शाह ༦ ཀྲི་ཥ্ཎ་སཱཧ། Krishna Shah श्रीकृष्ण शाह ༧ རུ་དྲ་སཱཧ། Rudra Shah रुद्र शाह ༨ པྲི་ཐི་བི་པ་ཏི་སཱཧ། Prithvipati Shah पृथ्वीपत्ति शाह ༩ ན་ར་བུ་པཱལ་སཱཧ། Nara Bhupal Shah नरभूपाल शाह ༡༠ པྲི་ཐི་བི་ན་ཎ་ཡ་ན་སཱཧ། Prithvi Narayan Shah पृथ्वीनारायण शाह (1723-1775) ༡༡ པྲ་ཏཱ་པ་སིང་ཧ་ཥ། Pratap Singh Shah प्रतापसिंह शाह (1751 – 1777) ༡༢ ར་ཎ་ཕ་ཌུ་ར་ཥ། Rana Bahadur Shah रण बहादुर शाह (1775 – 1806) ༡༣ ཇི་ཤ་ཎ་ཡུ་ད্ཧ་བི་ཀྲཱ་ཥ། Girvan Yuddha Bikram Shah गीर्वाणयुद्ध विक्रम शाह (1797 – 1816) ༡༤ ར་ཏེ་ན་ད্ར་བི་ཀྲཱ་ཥ། Rajendra Bikram Shah राजेन्द्र बिक्रम शाह (1813 – 1881) ༡༥ སུ་རེ་ནྲ་བི་ཀྲཱ་ཥ། Surendra Bikram Shah सुरेन्द्र बिक्रम शाह (1829 – 1881) ༡༦ པྲི་ཐི་བི་ཝཱི་ར་ཝི་ཀྲཱ་ཥ། Prithvi Bir Bikram Shah पृथ्वी वीर बिक्रम शाह (1875 – 1911) ༡༧ ཏྲི་བུ་ཝ་ན་ཝཱི་ར་ཝི་ཀྲཱ་ཥ། ཏྲི་ཏྲི་ཝ་ཏ་ཝཱི་ར་ཝི་ཀྲ་ཡ་ཥ་ཏ་ཡོ་ Tribhuvan Bir Bikram Shah त्रिभुवन वीर बिक्रम शाह (1900 – 1955) ༡༨ ཇ্ཉ་ཏ་ཝཱི་ར་ཝི་ཀྲཱ་ཥ། ཏྲི་ཏྲི་ཝ་ཏ་ཝཱི་ར་ཝི་ཀྲ་ཡ་ཥ་ཏ་ཡོ་ Gyanendra Bir

Bikram Shah ज्ञानेन्द्र वीर बिक्रम शाह ༡༩ ཏེ་བུ་ཨན་ཌྲེར་བིཀྲཱ་སཱུ། ཤྲཱི་འཛིན་ཐེངས་གཉིས་པ་། Tribhuvan Bir Bikram Shah त्रिभुवन वीर बिक्रम शाह (1900 – 1955) ༢༠ མ་ཧེ་ཌྲ་ཌྲེར་བིཀྲཱ་སཱུ། Mahendra Bir Bikram Shah महेन्द्र वीर बिक्रम शाह (1920 – 1955) ༢༡ བི་རེ་ཌྲ་ཌྲེར་བིཀྲཱ་སཱུ། Birendra Bir Bikram Shah वीरेन्द्र वीर बिक्रम शाह (1945 – 2001) ༢༢ དི་པེ་ཌྲ་ཌྲེར་བིཀྲཱ་སཱུ། Dipendra Bir Bikram Shah दीपेन्द्र वीर बिक्रम शाह (1971 – 2001) ༢༣ རྒྱ་ནན་ཌྲ་ཌྲེར་བིཀྲཱ་སཱུ། ཤྲཱི་འཛིན་ཐེངས་གཉིས་པ་། Gyanendra Bir Bikram Shah ज्ञानेन्द्र वीर बिक्रम शाह (2nd reign) བཅས་ཡིན།

གོང་ཁ་རྒྱལ་པོ་པྲི་ཐི་བི་ན་ཏྲན་སཱུ་ Prithvi Narayan Shah पृथ्वीनारायण शाह (1723-1775) ནི་ནེ་སྨལ་རྒྱལ་ཡོངས་ཀྱི་ཡབ་ཆེན་དུ་གྲགས། དེལང་ཁོང་གིས་ནེ་སྨལ་ནང་གི་རྒྱལ་ཁབ་ཆུང་བ་རྣམས་ཐམས་ཅད་བསྒྲིལ་ནས་ཆིག་ལྡུར་གྱི་རྒྱལ་ཁབ་ཏུ་བཟོས། ཁོང་དང་པོ་གོང་ཁའི་རྒྱལ་སྲིད་ལ་འཁོད་དུས་ནེ་སྨལ་ལ་རྒྱལ་ཐན་ལྷ་བཅུ་ལྔག་ཙམ་ཡོད། ནེ་སྨལ་ནུབ་ཕྱོགས་སུ་རྒྱལ་ཐན་ཉེར་གཉིས། གཙོ་གཅོང་ཆུའི་ཉེ་འཁོར་རྒྱལ་ཁབ་ཉེར་བཞི། དབུས་ཀཱཊ་མན་ཌུ་ཉེ་འཁོར་མཚལའི་རྒྱལ་ཐན་གསུམ་ཀྱི་ནང། ལ་ལིཏ་བུར། བཀྲ་བུར། ། སེན་རྒྱལ་བརྒྱད་ཀྱི་རྒྱལ་ཐན་གསུམ་ཀྱི་མཁའ་དབན་བུར། ཅོ་ཏན་ཏི། བི་ཌ་ཡེ་བུར། །བཅས་པའི་རྒྱལ་ཐན་རྣམས་ཡོད།

སྤྱི་ལོ་ ༡༧༩༢ ལོར་རྒྱལ་པོ་པྲི་ཐི་བི་ན་ཏྲན་གོང་ཁ་རྒྱལ་པོའི་རྒྱལ་ཁྲིར་འཕོད། སྤྱི་ལོ་ ༡༧༩༣ ལོར་ནེ་སྨལ་གཅིག་བསྒྲིལ་གྱི་ལས་འགོ་བཙམས། སྤྱི་ལོ་ ༡༧༩༩ ལོར་གོང་དམག་གིས་ནུ་ཝ་ཀོཏ་ Nuwakot དབང་དུ་བསྡུས་ནས་བལ་གོད་བར་གྱི་ཚོང་ལམ་བཀག། སྤྱི་ལོ་ ༡༧༥༩ ལོར་ཏོ་ལ་ཁ། Dolakha ཞིན་དུ་པལ་ཅོག Sindhupalchowk དྲ་ཅོག Dahachowk ནལ་དུམ་ Naldum བཅས་མངའ་ཁོངས་སུ་བསྡུས། སྤྱི་ལོ་ ༡༧༥༩ ལོར་ཤི་བ་བུ་ཅི་དང་། Sivapuri སྤྱི་ལོ་ ༡༧༦༧ ལོར་

ཚཱུ་ལེ་Chaule དང་ཁཱུ་ལེ་ Kahule གཞིས་དབང་དུ་བསྡུས། སྤྱི་ལོ་ ༡༧༤༢ ལོར་མཁ་དབན་ཟུར་ Makwanpur དང་། སྤྱི་ལོ་ ༡༧༤༣ ལོར་ཕར་ཕིང་། Pharping བི་སང་ཁུ། Bisankhu དུ་ལི་ཁེལ། Dhulikhel བ་ནེ་པ། Banepa ས་ང་ག Sanga ར་ནི་ཀོཊ Ranikot ན་ལ། Nala པ་རེ་ཝ་ཀོཊ Parevakot ཀ་བི་ལ་ས་ཟུར་ Kavilaspur བཅས་དབང་དུ་བསྡུས། སྤྱི་ལོ་ ༡༧༤༤ ལོར་བ་ལ་ཇུ་ Balaju དང་ལུ་ཏི་ཀོཊ་ Lutikot དབང་དུ་བསྡུས།

ཀིཏི་ཟུར་ལ་སྦར་དམག་ལན་གཞིས་ཏདམ་ཀྱང་ལམ་ལྷོང་མ་བྱུང་བར་ཕམ་ཉེས་བྱུང། སྤྱི་ལོ་ ༡༧༤༦ ལོར་ཀིཏི་ཟུར་ Kirtipur དང་ས་ལིམ་པ་ Salimpa གཞིས་དབང་དུ་བསྡུས། ཀན་ཏི་ཟུར་གྱི་རྒྱལ་པོས་དབྱིན་ཇིར་དམག་རོགས་ཞུས་པར་དབྱིན་དམག་ནི་སྤལ་དུ་བཏང་བ་ནམས་དང་གོར་དམག་ གཞིས་སིན་དུ་ལི་ Sindhuli རུ་ཐུག ས་ཏ་ལི་རུ་སྤྱི་ལོ་ ༡༧༤༧ ལོར་དམག་འཐུག་འབྱུང་བར་ དབྱིན་དམག་ལ་ཕམ་ཉེས་ཆེན་པོ་བྱུང།

སྤྱི་ལོ་ ༡༧༤༩ ལོར་ཀན་ཏི་ཟུར་ Kantipur དང་ལ་ལི་ཏ་ཟུར་ Lalitpur གཞིས་དབང་དུ་བསྡུས། སྤྱི་ལོ་ ༡༧༤༩ ལོར་བཀྲ་ཟུར་ Bhaktapur ཡང་དབང་དུ་བསྡུས། སྤྱི་ལོ་ ༡༧༤༩ ལོར་ཀཊ་མན་ཌུ Kathmandu ནི་བལ་རྒྱལ་ཡོངས་ཀྱི་རྒྱལ་སར་ངོས་འཛིན་བྱས། སྤྱི་ལོ་ ༡༧༧༠ ལོར་ཀསྐི Kaski སས་ཐ་གན্ད་ཀི Sapta Gandaki མན་ལང། Manpang ཚང། Chang དར་ཧུང། Darhung མན་མུལ། Manmul རན་རུང། Ranrung ཇ་ཡེ་མི་རེ། Jyamire ཁྲི་རི་ཡ་ཀོཊ། Grihakot ཀྱང་མི། Kyangmi ཁྲིར་ཀོཊ། Bhirkot ཐྭ་ར་ཧུ། Garahu པ་ཏིན་ཡུ། Painyu ཏྲུ་ཕ་ཀོཊ Dhuvakot བཅས་དབང་དུ་བསྡུས།

སྤྱི་ལོ་ ༡༧༧༣ ལོར་ར་ཕ། ཅི་སན་ཀྱ། དེང་ལ་བཅས་ལ་དབང་བསྡུས་བྱེད། སྤྱི་ལོ་ ༡༧༧༩ ལོར་ཨ་ཇུ་ཕ། Majuva ཀ་ལུམ། Kalum མ་ཏ་དིང་ལྷ། Mahadinga པའུ་ཕ། Pauwa ཅིན་བུར། Chainpur བི་ཇ་ཡེ་བུར། Vijaypur ཏིས্ས্ས་གཙང་ཆུ་ Tista River བར་དབང་བསྡུས་བྱེད། ནུབ་ཕྱོགས་རྒྱལ་ཐན་འགལ་དབང་བསྡུས་མ་བྱས་གོང་སྤྱི་ལོ་ ༡༧༧༥ ལོར་ཐུ་ངན་ལས་འདས། ཁོང་གི་སྲས་བླ་ཏབ་ཤིང་ས་ཧུ་ Pratap Singh Shah प्रतापसिंह शाह (1751 – 1777) མཆོག་སྤྱི་ལོ་ ༡༧༧༥ ལོར་རྒྱལ་ཁྱིར་འགོད་ནས་རྒྱལ་ཡུམ་ར་ཇེ་ཏ་ལཀྵ་མི་ Rajendra Laxmi མཆོག་ནས་རྒྱལ་ཡོངས་ཆེག་བསྒྲིལ་གྱི་ལས་དོན་ཐུ་མཐུད་སྒྲོངས་གནང་མཛད།

སྤྱི་ལོ་ ༡༧༨༣ ལོར་ལམ་ཇུང་ Lamjung དང་ཏ་ན་ཏུང་ Tanahu གཉིས་དབང་བསྡུས་བྱེད། སྤྱི་ལོ་ ༡༧༨༥ ལོར་རྒྱལ་ཡུམ་ར་ཇེ་ཏ་ལཀྵ་མི་མཆོག་འདས་པས་བླ་དུར་ས་ཧ་ Bahadhur Shah མཆོག་གིས་རྒྱལ་ཡོངས་ཆེག་བསྒྲིལ་གྱི་ལས་དོན་ཐུ་མཐུད་སྒྲོངས་གནང་མཛད། སྤྱི་ལོ་ ༡༧༨༣ ལོར་གླེ་རི་ Bheri དང་སྤྱི་ལོ་ ༡༧༨༤ ལོར་ཇུ་མ་ལ་ Jumla དབང་བསྡུས་བྱེད། སྤྱི་ལོ་ ༡༧༨༨ ལོར་གོར་ཁ་དང་བོད་དབར་དམག་འགོ་ཚུགས། སྤྱི་ལོ་ ༡༧༨༤ ལོར་གོར་ཁ་དང་བོད་དབར་རྒྱུད་རོང་གི་ཆིངས་ཡིག་བཞག་ནས་དམག་འདུམས་བྱུང་། སྤྱི་ལོ་ ༡༧༥༠ ལོར་དོ་ཏི་ Doti དང་ཀུ་མྱའང་ Kumaun དང་ཧྲི་ན་གླ་ར་ Srinagar བཅས་དབང་བསྡུས།

སྤྱི་ལོ་ ༡༧༥༧ ལོར་སྨན་ཡང་གོར་ཁ་དང་བོད་དབར་དམག་འཕྲུག་བྱུང་། སྤྱི་ལོ་ ༡༧༥༨ ལོར་རྒྱ་དམག་དང་བོད་དམག་ནི་སྨལ་ས་ཏ་བ་ཏི་ Betravati བར་སྐེས་ཀྱང་དེ་ནས་ཚུར་དམག་འཐབ་བྱེད་མ་ཐུབ་པས་ས་ཏ་བ་ཏིའི་ཆིངས་ཡིག་ Betravati Treaty བཞག་པ། བོད་དབར་གྱི་དམག་ཐེངས་གསུམ་པ་སྤྱི་ལོ་ ༡༨༥༥ ནས་ ༡༨༥༦ བར་དམག་འཕྲུག་བྱུང་། སྤྱི་ལོ་ ༡༨༥༦ ཟླ་བ་ ༠༣ ཚེས་ ༢༩ ལོར་ཐ་པ་ཐ་ལིའི་ཆིངས་ཡིག་བཞག་པ་གནང་ནས་དམག་འདུམས་བྱུང་།

སྤྱི་ལོ་ ༡༧༨༠ ལོར་གོར་ཁ་དང་དབྱིན་རྒྱ་དབར་དམག་འཚོ་ཚུགས་ནས་དབྱིན་རྒྱའི་བུཏ་དབལ་ Butwal འཛིན་བཟུང་བྱས་ནས། ཟླ་གཅིག་རྗེས་སུ་གོར་དམག་གིས་ཚུར་ཟློས། ཀུ་མཱའུ Kumaun དང་རྒྱུ་དབལ་ Gadwal གཞིས་དབྱིན་རྒྱས་འཛིན་བཟུང་བྱས། སྤྱི་ལོ་ ༡༧༨༤ ལོར་ནི་ལྷས་དང་དབྱིན་རྒྱ་གཞིས་དབར་སུ་གཞུ་ལིའི་ཆིངས་ཡིག་ Sugauli Treaty ལ་ཐུག་རྒྱས་བརྒྱབ་པ་ནས་དམག་མཚམས་ཆོད་པ་བྱུང།

ནེ་པྲ་ལིའི་གནས་དང་རྟེན་གྱི་ལོ་རྒྱུས།

ནེ་པྲ་ལི་ཀ་གཏུང་རབས་ལས་གསུངས་པའི་པ་སུ་པ་ཏའི་བྱང་བ་བཤད་པ།

ནེ་པྲ་ལི་ཀ་གཏུང་རབས་ལྟར་ན། སངས་རྒྱས་འཁོར་བ་འཇིག་འཁོར་དང་བཅས་པ་ཡུལ་ཁེ་མ་བ་ཏི་ Ksemavati ནས་ནེ་པྲལ་ཕྱོགས་སུ་ཕེབས། ཁོང་གིས་རང་བྱང་འཕགས་པཥྱ་ཀུན་ལ་མཛད་ཁ་ཞུས། དེ་ནས་ཕག་མོ་མངལ་ཆུ་མཛལ་དུ་ཕེབས་ནས་འཛམ་དཔལ་དབྱངས་ཀྱི་ནགས་སུ་རི་དྭགས་གསུམ་གཟིགས། འཁོར་རྣམས་ལ་རི་དྭགས་གསུམ་ཚངས་པ་ Brahma དང་ཁྱབ་འཇུག་ Visnu དང་དབང་ཕྱུག Mahesvara ཡིན་པར་ངོ་སྤྲོད་གནང། དེ་རྣམས་འཕགས་པཥྱ་ཀུན་གྱི་ཞབས་ཞུ་དང་སྲུང་སྐྱོབས་ཀྱི་ཆེད་དུ་རི་དྭགས་ཀྱི་གཟུགས་སུ་རྡུས་ནས་བཞུགས་པར་གསུངས། བྱང་ཆུབ་སེམས་པ་ཕྱག་ན་པདྨ་ Padmapani Bodhisattva བསྐལ་པ་མང་པོའི་སྟོན་ནས་འཕགས་པཥྱ་ཀུན་གྱི་ཞབས་ཞུ་གནང་བར་སྨོན་ལམ་མཛད་ཡོད་པས་མ་འོངས་པར་གནས་འདིར་ཕྱུགས་མགོན་ལྷ་མོ་ཕུ་མ་ཏ་ཐུ་གླང་དབང་ཕྱུག། Umesvara Pashupati ཞེས་ཡོངས་སུ་གྲགས་པ་ཡོང་ཞེས་ལུང་བསྟན་གནང། གནས་འདིར་འཁོར་བ་འཇིག་འཁོར་བཅས་ཀྱིས་རི་དྭགས་ནགས་ Mrgasthali ཞེས་མིང་འདོགས་པར་མཛད།

སྐབས་ཞིག་རི་དྭགས་གསུམ་པོས་ཆུ་བོ་བཀ་མ་ཏིའི་ Bagmati གཙང་འཕྱམ་དུ་རི་དྭགས་ཀྱི་ལུས་བོར་བར་གྱོས་མཐུན་བྱས། ལྷ་ཆེན་ཀྱིས་འོད་ལུས་སུ་སྣྲལ་ནས་ས་སྟེང་འཇིག་རྟེན་བདུན་སྟེང་དང་

ས་འོག་འཇིག་རྟེན་བདུན་འོག་ཏུ་སོང་། དེ་ལྟར་སོང་སའི་གནས་འདིར་བཤད་པ་ཏེ་ Pashupati དང་། ལྷ་ཆེན་བཞུགས་སར་སེཏུ་ལྦོང་པོ་མང་པོ་ཡོད་པས་སེ་ལེས་མན་ཏ་ཀ་ Slesmantaka རྒྱ་གྲགས། ཚངས་པས་ཡང་འོད་སྣུར་སྣྲལ་ནས་ས་སྟེང་འཇིག་རྟེན་བདུན་དུ་ལྷ་ཆེན་གྱི་འོད་དང་ཕྲད་ཡོང་སེམས་ནས་ཕྱིན། ཁྱབ་འཇུག་གིས་ཀྱང་འོད་ལུས་སུ་སྣྲལ་ནས་ས་འོག་འཇིག་རྟེན་བདུན་དུ་ལྷ་ཆེན་གྱི་འོད་དང་ཕྲད་སེམས་ཀྱིས་ཕྱིན། ཚངས་པ་དང་ཁྱབ་འཇུག་གཉིས་ཀས་ལྷ་ཆེན་གྱི་འོད་དེ་ཟིན་མ་ཐུབ་ནས་ཕྱིས་སུ་གཉིས་པོ་འཕྲད་པའི་གནས་ལས་ཤེ་ན་ར་ཡན་ Sesanarayana དུ་གྲགས། ཁོང་གཉིས་ཀྱིས་ལྷ་ཆེན་གྱི་འོད་དེད་པའི་སྐོར་གླེང་སྐབས་ཁྱབ་འཇུག་གིས་འོད་ཀྱི་མཐའ་ཟིན་མ་ཐུབ་པར་ཁས་བླངས། ཚངས་པས་འོད་མཐའ་ཟིན་ཐུབ་པ་བྱུང་ཞེས་ཟེར་བས་དེ་ལ་དཔང་པོ་སུས་བྱེད་ཐུབ་ཟེར། གཉིས་ཀས་ཀ་མ་དེ་ནུ་ཥ་འདོད་འཇོའི་བ་མོ་ Kamadhenu དེས་བྱེད་ཐུབ་པ་མཐུན། ཀ་མ་དེ་ནུ་ལ་ཏྲིས་པར་ཁ་ནས་རེད་ཅེས་དང་ཏ་མས་མ་རེད་ཅེས་ཟེར། ཁ་ནས་ཇྲན་དང་ཏ་མས་བདེན་པ་བཤད་པས་ཁྱབ་འཇུག་གིས་ཁྲོད་ཀྱི་ཁ་ནི་མི་གཙང་ཏ་མ་ནི་གཙང་ཞེས་དང་། ཁྱབ་འཇུག་གིས་ཚངས་པར་ཁྲོས་ནས་ཁྲོད་ཀྱི་སྐུ་སོགས་ལ་ནི་སུས་ཀྱང་ཐུག་མཚོད་མི་བྱེད་པར་བསོད། དེ་ནས་ཁྱབ་འཇུག་དང་ཤེ་ས་ཥ་ལ་མགོ་སྟོང་ཅན་དེ་མཉམ་དུ་དམ་པར་གཤེགས་པས་གནས་དེར་ཤེ་ན་ར་ཡན་ Sesanarayana ཞེས་པའི་མིང་ཐོབ་པར་གསུངས།

ནེ་སྒ་ལི་ཀ་གདུང་རབས་ལས་འབྱུང་བའི་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་བརྒྱད་དང་རྣལ་འབྱོར་མའི་གནས་བཞིའི་ངོ་སྤྲོད།

ནེ་སྒལ་དུ་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་བརྒྱད་དང་འབྲེལ་བའི་གནས་བརྒྱད་ Asta-Vistaraga ནི། དང་པོ་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་བྱམས་པ་མགོན་པོའི་གནས་མ་ཏི་ལི་ཏ་ཨ་ཁ་ར། མ་ཏི་ཆུ་ཀ་ཥ་སོ་

ཁྱེ།། Manilingesvara Manicuda གཉིས་པ་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་འཇིག་རྟེན་དབང་ཕྱུག་ནམ་མཁའི་མཛོད་ཀྱི་གནས་གོ་གཉིས་པ། ལྷོ་ཀཱུ། ཨ་ལྷོ་ཀཱ་ཏ། Gokarnesvara Gokarna གསུམ་པ་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་ཀུན་ཏུ་བཟང་པོའི་གནས་ཀྱི་ལེ་ཤྭ་ར། ཅང་ཁུ། ཨ་ལ་ཀ་ཏུ་ར། Kilesvara Cangu བཞི་པ་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་ཕྱག་ན་རྡོ་རྗེའི་གནས་ཀུམ་ཁེ་ཤྭ་ར། པ་ཏ། ཨ་པ་ཏ་ན། Kumbhesvara Patan ལྔ་པ་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་སྤྲིན་པ་རྣམ་སེལ་གྱི་གནས་ཕ་ཉི་ཀེ་ཤྭ་ར། ཕར་པིང། ཨ་ཡང་ལེ་ཥོ་ད། Phanikesvara Pharping དྲུག་པ་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་འཇམ་དཔལ་དབྱངས་ཀྱི་གནས་གར་ཏེ་ཤྭ་ར། ཕར་པིང། ཨ་ཡང་ལེ་ཥོ་ད། Gartesvara Pharping བདུན་པ་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་སའི་སྙིང་པོའི་གནས་གན্ଦ་ཤྭ་ར། ཅོ་ཁ་ར། ཇི་ཌ་ད། Gandhesvara Cobhara བརྒྱད་པ་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་ནམ་མཁའི་སྙིང་པོའི་གནས་པི་ཀླུ་ཤྭ་ར། ཨི་ཅང་ཁུ་ན་ར་ཡ་ན། Vikramesvara Icangunarayana ཧ་ཅན་གསས་ཤིང་ཏེ་འབྲམ། བཅས་ཡིན།

ནེ་པུལ་ནང་གི་རྒལ་འགྲོར་མའི་སྐུ་རྟེན་བཞུགས་པའི་གནས་ཆེན་བཞི་ནི། དང་པོ་མ་ཉི་ཡོ་གི་ཉི་ཤིན་ཆེན་མཁའ་འགྲོ། ཡི་གནས་ནི་ས་ང་ཁུ། Maniyogini, Sankhu རྒྱལ་པོ་མ་ཉི་ཏ་ཀ་ King Manicuda ཡིས་སྐུ་རྟེན་གྱི་ལྷ་ཁང་བཞེངས། གཉིས་པ་བཛྲ་ཡོ་གི་ཉི་རྡོ་རྗེ་མཁའ་འགྲོ། ཡི་གནས་ནི་ཕར་པིང། Vajrayogini, Pharping ཨོ་ཌི་ཅཱ་ཏན་ཡིས་ Odiyacharya ཡིས་སྐུ་རྟེན་གྱི་ལྷ་ཁང་བཞེངས། གསུམ་པ་བིཛ་དྷ་རི་ཤིག་པ་འཇོན་མ།ཡི་གནས་ནི་བི་ཛ་ཡི་ཤྭ་རི། Vidyadhari, Bijeshswori ཨ་པ་ཛ་སི་པཎ་ཏཱ་ Apajasi Pandita ཡིས་སྐུ་རྟེན་གྱི་ལྷ་ཁང་སྤོལ་བཞེངས། བཞི་པ་ཁཎ্ଡ་ཡོ་གི་ཉི་ཤར་གྱི་མཁའ་འགྲོ།ཡི་གནས་ནི་བུལ་ཅོ་ཀ་ཡིན། Khadgayogini, Pulchowk

མ་ཆེན་རྒྱབ་ཁྱོ་བོ་བྱ་ཁོ་ར་གླགས་པ། ཡི་ལོ་རྒྱུས་མདོར་བསྡུས།

རྒྱལ་པོ་བ་ར་དེ་ཝ་ King Varadeva ཀྱིས་རྒྱལ་ཁབ་མཏྲ་ལ་ཁུ་ Madhyalakhu Palace རྒྱབ་ཏུ་བསྒྲུར་ནས་འཁོར་དང་བཅས་པ་དབེན་གནས་ལ་ལི་ཏ་པ་ཏ་ན་ Lalitapatana ལ་ཞེབས་ནས་བཞུགས། ལ་ལི་ཏ་པ་ཏ་ན་ Lalitapatana ནི་ཁོང་གི་མེས་པོ་ཝི་ར་དེ་ཝ་ Viradeva མཆོག་གིས་རྩ་མཁན་ལ་ལི་ཏ་ Lalita ཡིས་གྲོགས་ལ་བརྟེན་ནས་བཞེངས་པའི་ཁང་པ་མ་ཏི་ཁ་ལ་བཏྲ་ Manigalabhatta ལ་བཞུགས་པས་གནས་མིང་ལའང་ལ་ལི་ཏ་པ་ཏ་ན་ Lalitapatana རྒྱ་ཆགས།

རྒྱལ་པོ་འདིའི་དུས་སུ་གྲུབ་ཆེན་གོ་ར་ཁ་ནེ་སྤལ་རྒྱ་ཕེབས། གྲུབ་ཆེན་ཀྱིས་མ་ཆེན་རྒྱབ་མཇལ་བར་འདོད་པས་ནེ་སྤལ་གྱི་ཟླུ་དགུ་གཤད་དུ་གཤིང་ནས་བཞུགས། དེའང་ཟླུ་མ་ལྔང་ན་ཆར་མི་འབབ་པར་ཐན་པ་ཡོང་། ལྷག་བསྟལ་དེ་ཆུམས་བསལ་ཕྱིར་གསོལ་བ་འདེབས་ན་མ་ཆེན་རྒྱབ་བྱོན་ཞིང་མཇལ་ཁ་ཐོབ་པར་དགོངས། ཟླུ་ཆུམས་བཀུག་ནས་གཤད་དུ་གཤིང་བས་ལོ་བཅུ་གཉིས་བར་ཆར་པ་མ་བྱུང་། ནེ་སྤལ་རྒྱ་ཐན་པ་དང་ཆུ་གེ་ཡིས་ལྷག་བསྟལ་ཆེན་པོ་བྱུང་། རྒྱལ་པོ་བ་ར་དེ་ཝ་ King Varadeva ལ་མི་ཞེར་ཆུམས་ལྷག་བསྟལ་བ་མ་བཟོད་ནས་ཐབས་བཙལ་བས། མི་ཆུམས་ཀྱི་གཏམ་གླེང་ཐོས་ཚུལ་ལ་སློབ་དཔོན་བན་ཏུ་དཏྟ་ Acharya Bandhudatta ཞེས་པ་ལ་ལྷག་བསྟལ་དེ་ཆུམས་ཞི་བའི་ཐབས་ཡོད་སྨོས་པ་ཐོས། རྒྱལ་པོས་སློབ་དཔོན་དེ་བརྟགས་པར་གསར་ནས་ཞེབས། ཁང་པའི་ཕྱིས་ནས་སློབ་དཔོན་དང་ཚུང་མ་གཉིས་ཀྱི་གཏམ་ལབ་བྱེད་པ་ཐོས། སློབ་དཔོན་ཀྱིས་ཡུམ་ལ་གསུངས་པ་ལྷག་བསྟལ་འདི་ནི་མ་ཆེན་རྒྱབ་ཡིས་བསལ་ཐུབ། ཁོང་གིས་འདྲེན་དགོས་པ་ལས་གཞན་ཐབས་གང་ཡང་མེད་པར་གསུངས་པ་ཐོས།

མ་ཆེན་རྒྱབ་ནི། འཇིག་རྟེན་དབང་ཕྱུག་ཕྱག་ན་བརྒྱ་བའི་བ་ཅན་ནས་གོ་གཡེ་ Vanga ཡུལ་དུ་ཕེབས། དེ་དུས་སྐབས་ཞིག་ལྷ་ཆེན་དབང་ཕྱུག་གིས་ཕྱག་ན་བརྒྱའི་བྱང་དུ་བཅར་ནས་རྣལ་འབྱོར་གྱི་ཏིང་འཛིན་ Yogadhyna ལ་བསྟན། དེའི་དགོངས་མོ་རང་གནས་མཆོ་འགྲམ་དུ་ལོག་ནས་བཞུགས་པར་ལྷ་མོ་ཡུ་མས་དེ་རིང་གང་བསྟན་ཞེས་བྱེས་པར། ལྷ་ཆེན་གྱིས་ཏིང་འཛིན་གྱི་གདམས་པ་འཚང་སྐབས་ལྷ་མོ་ཡུ་མ་གཉིད་ཁུག་ནས་སོང་། འཇིག་རྟེན་དབང་ཕྱུག་ཕྱག་ན་བརྒྱས་གཟིགས་ནས་དེ་ལྷ་བུའི་གདམས་པ་ཚུད་ཟོས་སུ་འགྲོ་བ་མི་ཡོང་དགོངས་ནས་ཉ་རྒྱ་སྦྱལ་ནས་གསན། སྐབས་འགར་ལྷ་ཆེན་གྱིས་འཇི་བ་བསྒྱལ་སྐབས་ཉ་མོས་ལྷ་མོ་ཡུ་མ་ཡིན་ཁུལ་གྱིས་ལན་བཏབ། ལྷ་ཆེན་གྱིས་གདམས་ངག་གི་གནད་རྣམས་གསུངས་སྐབས་ལྷ་མོ་ཡུ་མ་གཉིད་ལས་ལྡང་། ལྷ་ཆེན་གྱིས་འཇི་བ་བཏང་སྐབས་ལྷ་མོས་ལན་གང་ཡང་རྒྱབ་མ་ཐུབ། དེ་ནས་ལྷ་ཆེན་གྱིས་བཀའ་ཕབ་ནས་གནས་འདིར་གཞན་སུ་ཡོད་ནའང་གཟུགས་སུ་སྟོན་ཞིག་ཞེས་གསུངས། དེ་ནས་ཉ་ལས་འཇིག་རྟེན་དབང་ཕྱུག་ཕྱག་ནས་གཟུགས་སུ་སྟོན། ལྷ་ཆེན་དབང་ཕྱུག་དེ་མ་ཐག་ཏུ་ཡར་ལངས་ནས་འཇིག་རྟེན་དབང་ཕྱུག་གི་ཞབས་ལ་ཕྱག་ཕུལ་ནས་བཤགས་འབུལ་ཞུས། ལྷ་ཆེན་ལ་བྱིན་གྱིས་རླབས་པ་ནས་འཇིག་རྟེན་དབང་ཕྱུག་ཕྱག་ན་བརྒྱ་ལ་མ་ཆེན་རྒྱབ་ཞེས་པའི་མཚན་ནས་གྲགས།

སློབ་དཔོན་བན་ཏུ་དཏྟ་ Acharya Bandhudatta ལ་རྒྱལ་པོས་ཡང་རོགས་མགོན་གནང་ནས་དོ་ལ་ན་ཞེས་པའི་གནས་ལ་འཇིག་རྟེན་དབང་ཕྱུག་ཕྱག་ན་བརྒྱ་བསྟན་པ་གནང་། འཇིག་རྟེན་དབང་ཕྱུག་གི་ཞལ་གཟིགས་ནས་བུམ་གྲྭ་ཀྱི་དངོས་གྲྭ་ཐོག་ཅིང་བུམ་པ་ཤེང་རྩར་གདན་བྱངས། དེ་ནས་ཐན་པ་ཞེ་ཞིང་ཆར་འབབ། ཕུ་གེ་ཞེ་ནས་བདེ་སྐྱིད་བྱང་བས་ད་ལྟའི་བར་དུའང་ཤེང་རྩ་འགོར་ལོའི་སེར་སྦྲེངས་སྦྲིག་ནས་ཡུལ་བསྐོར་བརྒྱབ་སྲོལ་ཡོད། དེ་ལ་མ་ཆེན་རྒྱབ་ཡི་དུས་ཆེན་ Machhindranath Festival དུ་གྲགས།

སྦྱན་མི་བཟང་གི་གཏམ་རྒྱུད་དང་འབྲེལ་བ་བལ་པོའི་གཏམ།

སྦྱན་མི་བཟང་ Virupaksa ནི་བྲམ་ཟེའི་བུ་ཤ་འགའ་ཡིས་རྒྱལ་རིགས་ཡིན་པར་འདོད་ཅེ་ཡིན་པ་ལོ་བཅུ་གཉིས་ལོན་པ་ན་པ་མ་དང་ཡུལ་བོར་ནས་གནས་རེས་མེད་དུ་འཁྱམ་ནས་སོང་། ལོ་མང་རྟེས་སུ་རང་གི་མ་དང་ཕྱད་ཀྱང་ངོ་མཚེས་ནས་འཁྲིག་སྦྱོད་ཀྱི་ལས་ལ་སྨྱོར། རང་གི་མ་ཡིན་པའི་འབྲེལ་བ་ཤེས་པར་ཤེན་ཏུ་འགྱོད་དེ་བཤགས་ཐབས་བཅོལ་ནས་ལྷ་ཆེན་ལ་སྐྱབས་སུ་ཕྱིན། ཁོང་གིས་ལྷ་ཆེན་ལ་སྲོག་ལས་དེ་ལྷ་བུ་བཤགས་ཐབས་གནང་བར་ཞུས་པས། ལྷ་ཆེན་གྱིས་ཟངས་ཀྱི་ཁྲོ་ཚུ་ཁོལ་མ་ཁྱར་བཅུ་གཉིས་འཕྱང་དགོས་གསུངས། དེ་ལ་སྦྱན་མི་བཟང་ཡིད་ཆེས་མ་རྟོག་ནས་ཐབས་གཞན་ཞིག་བཅོལ་དུ་སོང་། དེ་ནས་ནང་པའི་གླ་བཅུན་གཅིག་དང་ཕྱད་ནས་ཁོང་ལ་སྐྱབས་སུ་ཕྱིན། ཁོང་ལའང་སྲོག་ལས་དེ་ལྷ་བུ་བཤགས་ཐབས་གནང་བར་ཞུས་པས། ཁོང་གིས་དཔས་ཤེལ་གྱི་ཕྲེང་བ་ཞིག་གནང་ནས་ཕྲེང་ལུང་མ་ཚད་བར་དུ་རྒྱུན་ཚད་མེད་པར་སྤྲགས་འདི་བཟློས་ཤོག་ཅེས་བཀའ་གནང་།

དེ་ལྟར་བརྩོན་པ་ཆེན་པོས་རྒྱུན་པར་སྤྲགས་བསགས་པས་ཤ་བར་སྐྲབས་ཕྲེང་ལུང་ལ་འགྱུར་བ་མ་སོང་བས་སེམས་ཤུགས་ཆག་སྐྲབས་སེམས་ཤུགས་སྐྱེས་བྱེད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་འགའ་འདུག་ནའང་འདིར་བརྗོད་བྱ་མང་བར་དོགས་ནས་མ་བྲིས། ཅེམཐར་ཕྲེང་ལུང་ཟད་ནས་སྲོག་བཤགས་ཀྱི་ཡིད་ཆེས་རྟེད་ནས་བདེ་བར་འགྱུར།

སྦྱན་མི་བཟང་ Virupaksa གིས་བསམ་པར་ལྷ་ཆེན་གྱིས་ང་བསད་གྲབས་བྱེད་འདུག་སྙམ་ནས་ཁྲོས། ཁོང་གིས་ལྷ་ཆེན་གྱི་ལིང་ཤ་དང་མོས་ཀྱི་རྟགས་མཚན་ཅེ Lingam (Linga) རྣམས་རྩོག་རྟག་གིས་རྒྱབ་བཞིན་སོང་། ནས་ཞིག་པཤུ་པ་ཏི Pashupati རྒྱ་སྐྱེས་ཚེ་ཁོང་གིས་ལྷ་ཆེན་དབུ་ལ་མཚོད་རྟེན་བཟོ་དབྱིས་ཅན་གྱི་ཞྭ་ཁྱོན་ནས་བཞུགས་ཡོད་པ་མཐོང་། ཞྭ་མོ་ལ་རྒྱལ་བ་རིགས་

ལྟའི་བརྒྱན་ཡོད་པ་མཐོང་། དེ་མཐོང་བ་དང་ཁོང་གིས་པ་སྒྲ་པ་ཏི་ལའང་ཕྱག་མཆོད་བྱེད། རྒྱ་མཚན་འདིའི་པ་ཡུ་པ་ཏིའི་ལེན་མ་གཏོགས་སྟོན་དུས་ཀྱི་ལེན་ཕལ་ཆེར་ཡོ་བ་དང་འཁྲོགས་པོ་ཡོད་པར་གསུངས།

རྡམ་དཏྟའི་མཆོད་རྟེན་སྐོར།

ཀ་ཬིའི་རྒྱལ་པོ་རྡམ་དཏྟ Dharmadatta མཆོག་གིས་བྱུབ་ཐོབ་ཞིག་ནས་དེ་སྣ་ལེའི་སྐོར་གསན་པས་ཝེཔས་འདོད་ཆེན་པོ་བྱུང་། ཐོན་པོ་བུདྷི་ཀ་ཥི་མ Buddhiksema ཡིས་སྨོན་སྟོན་ལྟར་རང་གི་སྲས་བཅུ་ལས་བ་ལེ་ཀེ་ཏུ Balaketu རྒྱལ་སྲིད་ལ་བཀོད། རང་དང་སྲས་ཐོན་པོ་བཅས་དེ་སྣ་ལེའི་ཕྱོགས་སུ་ཡོང་། དེ་སྣ་ལེའི་རྒྱལ་ཁབ་ལ་དབང་བྱེད་འདོད་ཀྱིས་གནས་རྣམས་བསྐོར་ཞིང་གཙང་ཚུ་བཀ་མ་ཏིའི་གཙང་འབྲམ་དུ་དཀའ་ཐུབ་སྟོང་བཞིན་བཞུགས། ལྷ་མོ་བཀ་མ་ཏིའི་དངོས་བྱུབ་གནང་ནས་དེ་སྣལ་གྱི་ཀེ་རཏ་རྒྱལ་པོ་ཥཱ་ལུ་ལས་རྒྱལ་སྲིད་བླངས། དེ་སྣ་ལེའི་རྒྱལ་ཡོངས་ལ་སྲིད་དབང་བྱས། ཁོང་གི་རྒྱལ་ས་གསར་པ་བཏབ་པར་བོ་ཧལ་ན་གར་ Visalanagara ཞེས་བཏགས། དེ་ནི་བུ་ཏ་ནི་ལ་ཀཎ་ Budhanilakantha ནས་ཀོ་ཏ་བ་ར་ Kotavara (Kotavala) ཡི་བར་ཁྱབ་ཡོད། ཁོང་གིས་མི་རིགས་རྣམས་མཐུན་སྒྲིལ་གནང་ནས་སྲིད་གཞུང་བསྒྲུངས། བཏྲི་ཏ་དང་ཅིས་མཁན་མཁས་པ་རྣམས་ཀྱི་སྨོན་སྟོན་ལྟར་པཎ་ཌི་ཏ་ཁྱེའི་ལྷ་ཁང་བཞེངས། པཎ་ཌི་ཏ་ཁྱེའི་ནུབ་བྱང་ཕྱོགས་སུ་མཆོད་རྟེན་ཞིག་བཞེངས་ནས་མཚན་དུ་རྡམ་དཏྟའི་མཆོད་རྟེན་ Dharmadatta Caitya དུ་བཏགས། དེ་ནི་དེང་སང་བོད་དང་ཏི་མྱ་ལེའི་སྒྲ་ཚོགས་སུ་ས་ལྷག་ཏོ་ལྷག་དུ་གྲགས་པ་དེ་ཡིན།

ཅང་ཤུ་ན་ར་ཡན་གྱི་ལོ་རྒྱུས།

ནེ་སྣ་ལེའི་དཀྱིལ་འཁོར་ནས་རྩེ་བཙུན་འཇམ་དབལ་དབྱངས་ཀྱིས་མཚོ་རྒྱལ་བས་གླུ་རིགས་ཐམས་ཅད་གནས་དོར་ནས་འགྲོ་དགོས་པ་བྱུང། དེ་རྣམས་ལས་གླུ་ཀུ་ལི་ཀ་ Kulika ཞེས་བློ་མ་བདེ་ནས་ཕྱིས་སུ་སླར་ལོག་ཡོང་ཞིང། མཚོ་སླར་ཡང་གསོ་དགོས་བསམ་ནས་ལས་བཙམ། འཇིག་རྟེན་དབང་ཕྱུག་ཕྱག་ན་བརྒྱོས་དེ་རྣམས་གཟིགས་ནས་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་ཀུན་ཏུ་བཟང་པོ་ལ་དེ་བཀག་པར་གསོལ་བ་འདེབས་པས། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་ཀུན་ཏུ་བཟང་པོ་ཕེབས་ནས་གླུ་ཀུ་ལི་ཀའི་སྟེང་དུ་གཟེར་བཏབ་པ་བཞིན་བཞུགས་པས་གཡོ་འགུལ་མ་ཐུས་པར་ལུས་ནས་རི་བོར་འགྱུར། གནས་རི་བོ་འདིའི་མིང་ལའང་ཀི་ལེ་ཤྭ་ར་གེ་ཏ་ར་གཱ་ Kilesvara Vitaraga ཚགས། རི་དེ་ནི་ད་ལྟའི་ཅང་ཤུའི་རི་དེ་ཡིན།

གླུ་ཏཀ་ས་ཀ་ Taksaka Serpent ནད་ཀྱིས་བཏབ་པ་ན་ཁོང་གི་མི་ལ་གཞོད་པ་དང་འཕགས་པ་འཇམ་དབལ་ལ་སྐྱོན་བརྗོད་བྱེད་པས་རྣམ་སྨིན་ཡིན་པར་ཤེས། འཕགས་པ་འཇམ་དབལ་ལ་སྐྱབས་སུ་སོང་ཞིང་འཇམ་དབལ་གྱིས་བྱིན་གྱི་རླབས་པའི་གནས་ནི་གླལ་ཏུ་ཕྱིན། གོ་ཀཎ་ Gokarna ཡི་གནས་སུ་དཀའ་ཐུབ་ཀྱི་སྟོད་པ་ལ་བཞུགས་སྐབས་ཁྱབ་འཇུག་གི་བཞོན་པ་གཅིག་མཐོང་ནས་གླུ་ཏཀ་ས་ཀ་ཟིན་པར་ཕྱིན། གླུའི་བཤགས་སྡོམ་དང་དགེ་སྦྱོར་བསོད་ནམས་ཀྱིས་གཅིག་བར་ཐུག། གླུས་གཅིག་ཟིན་ནས་ཆུ་ནང་དུ་བསྡུས་ནས་བཞག་ གཅིག་ཁྱབ་འཇུག་ལ་གསོལ་བ་བཏབ་པས་ཁྱབ་འཇུག་ཕེབས་ནས་འཁོར་ཡོ་འཕེན་པར་བཙམ་པ་ན། འཇིག་རྟེན་དབང་ཕྱུག་ཕྱག་ན་བརྒྱ་ཡིས་མཁྱེན་ཞིང་སེམས་རྟོག་ཏུ་བཞོན་ནས་དེ་མ་ཐག་ཏུ་དེར་ཕེབས། ཁྱབ་འཇུག་གིས་འཇིག་རྟེན་དབང་ཕྱུག་མཇལ་བ་དང་གུས་ཕྱག་འབུལ་ནས་ཐུག་པར་འཚུར་བ་གནང། འཇིག་རྟེན་དབང་ཕྱུག་གིས་ཀླུ་ཏཀ་ས་ཀ་དང་གཅིག་ཏུ་ཀཱུ་ཏ་གཉིས་དབར་མཇའ་འབྲེལ་གནང་ནས་མཐུན་པར་བྱས། སེང་རྒྱས་གཅིག་

དང་། གཱ་རུ་ཅས་ཁྱབ་འཇུག་དང་། ཁྱབ་འཇུག་གིས་འཇིག་རྟེན་དབང་ཕྱུག་འཁོར་ནས་འཕྱར་སོང་། འཕྱར་ནས་འབབ་པའི་གནས་ནི་ཅང་ཁུའི་རི་ཡིན་ནའང་མིང་ལ་ཅ་རུ་གི་རི་ Carugiri ཚགས། ལྷ་དེའི་མཚན་ལའང་ཏ་རི་ཏ་རི་ཏ་རི་བ་ཏ་ན་བོ་ཀེ་ཤྭ་ར Hariharivahanalokesvara ཞེས་པ་ཚགས། དེ་ནི་དེང་སང་བོད་དང་ཏེ་ལྷ་ལིའི་སྒྲ་ཚོགས་སུ་ཁྱུང་རང་བྱོན་དུ་གྲགས་པ་དེ་ཡིན།

ལྷུ་གན་ཀྱལ་གྱི་བོད་རྒྱུས།

ཉེ་མའི་རྒྱལ་རྒྱུད་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་ཏ་རི་དཏྟ་བརྒ་ Haridattavarma ཞེས་པ་དེས་ཉིན་ལྟར་ནུ་ར་ཡན་ Narayan བཞིའི་ལྷ་ཁང་མཛལ་ནས་ཕྱག་མཆོད་བྱེད་བཞིན་ཡོད། སྒྲོར་ནུ་ར་ཡན་ཞེས་པ་ནི། ཁྱབ་འཇུག་གི་མཛད་པ་བཅུ་ལས་ཀྱི་རྟེ་ཅེ་ཞེས་པ་དེ་ཡིན་པར་གྲགས། ཆོས་དེབ་འགར་ལྷ་ཚངས་པ་དང་འབྲེལ་བར་བྱེད་པ་ཡང་ཡོད། གང་ལྟར་ཡང་སོ་ལྷོ་ཏ་ཡི་ཤྲོད་ནུ་ར་ཞེས་པ་མི་དང་། ཨ་ཡ་ན་ཞེས་པ་ཆུ་ལ་གོ་དགོས་ཀྱང་དོན་དུ་བཞུགས་གནས་སམ་ཤྲུབས་གནས་ལ་གོ་དགོས་པར་གསུངས། ནེ་པཾ་ལ་ནུ་ར་ཡན་གྱི་ལྷ་ཁང་གྲགས་ཅན་བཞི་ཡོད་པ་ནི། ༡ ཅང་ཁུ་ནུ་ར་ཡན། Cangu (Changunarayan) དེང་སང་བཀྲ་ཤིས་ཉེ་འགྲམ་ལ་ཡོད། ༢ ཡི་ཅང་ཁུ་ནུ་ར་ཡན། Icangu (Ichangunarayan) དེང་སང་འཕགས་པཱ་ཀིང་ཀུན་ཉེ་འགྲམ་ལ་ཡོད། ༣ སི་ཁ་རའམ་སི་ས་ནུ་ར་ཡན། Sikhara (Sesanarayana) དེང་སང་ཕར་གོང་ཉེ་འགྲམ་ལ་ཡོད། ༤ བི་སང་ཁུ་ནུ་ར་ཡན། Bisankhu (Bisankhunarayan) དེང་སང་པ་ཏན་གྱི་བ་ཏེ་གཎྜ་ཉེ་འགྲམ་ལ་ཡོད།

ཉིན་ཞིག་རྒྱལ་པོ་ཏ་རི་དཏྟ་བརྒའི་ཆོ་ལམ་ལ་ཇ་ལ་སྱ་ནུ་ར་ཡན་ Jalasayana མཛལ་ཞིང་རྒྱལ་པོ་ཆེན་པོ་ཁྱེད་ཉིན་ལྟར་ནུ་ར་ཡན་གྱི་ལྷ་ཁང་མི་འདྲ་བ་བཞི་ལ་ཕྱག་མཆོད་དང་མཛལ་ཁ་བཅར་མི་དགོས། གང་ཡིན་ཟེར་ན་ང་ནི་འདི་བཞིའི་ངོ་བོར་འདུས་པ་ཡིན། ང་ནི་ལོ་ངོ་མང་པོའི་སྟོན་དུ་རི་བོ་

ས་ཏ་རུ་ད་ Satarudra Hill འགྱེལ་ནས་རུ་ཏ་མ་ཏིའི་ནང་དུ་སྦྲེད་ནས་ཡོད། ང་ནི་གོ་ཤལ་ན་གླང་ Visahalnagara གྱི་ཐོག་མའི་ནྱ་ར་ཡན་ Premordial Narayan ཡིན། ས་དང་ཏོ་རྣམས་སོལ་ཞིག་ཅེས་བཀའ་གནང་བ་ཆིས། དེ་ནས་རྒྱལ་པོས་མི་རྣམས་ལ་ས་དང་ཏོ་རྣམས་བཏོ་ཞིང་བསལ་དུ་བཅུག ཤ་མ་ཤ་ཞེ་ཅུ་ཡིས་ས་ཏོ་བཏོ་སྐབས་ཐོལ་རྒྱག་གིས་སྒྲའི་ཤ་བར་ཐོག དེ་ནས་ཏ་ལ་ཤ་ནྱ་ར་ཡན་རྟེད་ཀྱང་སྒྲ་ཆས་བ་ད་ལྟའང་ཡོད། རྒྱལ་པོས་མཏལ་ཁ་ཞུ་ཞིང་ཐུགས་ཅིན་ཏུ་དགའ་བ་བྱང་ནས་གནས་འདིར་སྒྲའི་མཐའ་ནས་མཚོ་སྒྲན་ཏེ་ནི་ཀ་ཐ་ཞེས་བའི་མཚན་ཐུལ།

ནྱ་ར་ཡན་གྱི་ཁྲི་ནི། ཕྱི་ར་ཟླ་མགོ་སྟོང་ཅན་ཡིན་ཡང་བཟོ་བོས་མགོ་བོ་ལ། བདུན། བཅུ་ཅན་གང་དུང་གི་བཀོད་པར་བཟོ་སྲོལ་ཡོད། ཆོས་དེབ་འགའ་རུ་བྲམ་ཟེ་འོད་ལྡང་ལ་བུ་ཟླ་ལ་སྟོང་ཕྲེས་པ་ལས་ཆེ་ཤོས་ཤེ་ས་ Sesa ཞེས་པ་དེ་རེད་ཞེས་བཤད་ཡོད། བཞུགས་ཁྲི་ཟླ་ལ་དེ་ཀླའི་རྒྱལ་པོ་ཡིན་པར་ཡང་འདོད་པས་ཀླའི་གནས་སམ་རྟེན་དུ་བཀོ་སྲོལ་ཡོད།

ཀུ་མ་རི་ཪ་རྒྱལ་སྲས་མོ་ཀ་ཡི་འོ་རྒྱས།

ཀུ་མ་རི་ Kumari ཡི་འོ་རྒྱས་ནི། རྒྱ་གར་མ་ར་ཕ་ར་དེ་ས་ Maravaradesa ཡི་རྒྱལ་མོ་ཥིང་ག་ལ་ Pingala རུ་རྒྱལ་པོས་དམའ་འབེབ་ཚབས་ཆེན་གནང་ནས་ཡོད་པར་མཚན་གཅིག་ཆེ་ལམ་དུ་ནེ་པྲ་ལིའི་རྒྱལ་ས་ཆིས། ནེ་པྲ་ལིའི་གནས་སུ་ཝེབས་ནས་གསང་བའི་ལྷ་མོ་ཪ་ཐག་མོ་མངལ་ཆུ་ཀ Guhyesvari ལ་སྒྲུབས་བཅོལ་མཛད་ཅིང་ཁ་ཟས་སྲང་བའི་དཀའ་ཐུབ་སྟོང་ནས་བཞུགས། གསང་བའི་ལྷ་མོ་ཐུགས་དགྱེས་ནས་ཞལ་བསྟན་པས་ད་ཕྱིན་ཀྱིས་རང་མིང་གི་ལྷ་ཁང་ཞིག་བཞེངས་ལ་ནང་དུ་གསང་བར་ལྷ་དང་ལྷ་མོའི་སྒྲ་བརྙན་བཞེངས། ང་ལ་རྒྱུན་དུ་གསོལ་བ་འདེབས་པ་དང་རྒྱུན་དུ་མིག

གི་གཟི་མར་སྦྱོ་ནས། Mascara བྱེགས་ཤེག་བཅས་བཀའ་གནང་། དེ་ལྟར་བྱེད་ན་རང་གི་ཁྱོ་གཅིག་ཟླུར་བྱེད་ཐུབ་ཅེས་གསུངས་ནས་ལྷ་མོ་མི་སྣང་བར་འགྱུར།

དེ་ནས་ཁོང་གིས་ལྷ་ཁང་བཞེངས་པར་ཕིང་གཡ་བ་ཏ་ལ། Pingala Bahala ཞེས་མཚན་གསོལ། ལྷ་མོས་ལུང་བསྟན་པ་བཞིན་ལྷ་དང་ལྷ་མོས་སྐུ་བརྙན་རྩམས་བཞེངས་ནས་གསོལ་འདེབས་མཛད། དེ་བཞིན་གསང་བའི་ལྷ་མོ་ལའང་རྒྱུན་དུ་གསོལ་བ་འདེབས་ཤིང་མིག་ལ་སྦྱི་ནག་ཡང་རྒྱ་ཏུ་བྱེགས་པ་གནང་། རྒྱལ་མོས་ལྷ་སྣྲོག་བའི་དངོས་གྲུབ་ཀྱིས་རྒྱལ་པོའི་སེམས་མི་བརྟན་པ་ཆགས་ནས་ནེ་པྲ་ལིའི་ཕྱོགས་སུ་རྒྱལ་མོ་བཙལ་བར་ཕེབས།

རྒྱལ་མོ་གསང་བའི་ལྷ་མོ་མཇལ་བར་ཕེབས་པའི་དུས་མཚུངས་སུ་རྒྱལ་པོ་ཡང་ལྷ་མོ་མཇལ་བར་ཕེབས། དུས་དེར་རྒྱལ་མོར་ལྷ་དང་ལྷ་མོས་བཀག་སྐབས་ཀྱི་གསང་བའི་ལྷ་མོ། སྐྱོབས་ཤིག སྐྱོབས་ཤིག ང་ནི་རྒྱལ་མོ་ཕིང་གཡ་ཡིན་ཞེས་སྨྲོས་པར་རྒྱལ་པོ་དང་ལྷ་དང་ལྷ་མོས་ཐོས། ཐོས་མ་ཐག་རྒྱལ་པོ་ཏོན་ཐོར་ནས་རྒྱལ་པོའི་བསམ་པ་ལ་ངའི་རྒྱལ་མོ་དེ་ལྟར་མཇོས་པ་མེད་ཀྱང་ཕིང་གཡ་ཡིན་ཟེར་བས་དེ་རང་ཡིན་པ་དེས། རྒྱལ་པོ་ཉེ་བར་སྒྲོས་དུས་རྒྱལ་མོས་གུས་འདུད་བྱེད་ཀྱང་དེ་མ་ཐག་ཏུ་ཐུར་རྒྱལ་པོས་བརླུས་པ་རྣམས་དབྱན་ནས་ལྷ་མོའི་འཁྲམ་དུ་ཕྱིན་ནས་བཞུगས། རྒྱལ་པོས་གསུང་མཐོན་པོས་འདི་ནི་ངའི་རྒྱལ་མོ་ཡིན་པས་ཇི་ལྟར་ཕྱོག་ནུས་སམ་ཟེར། ལྷ་དང་ལྷ་མོས་རྒྱལ་པོ་ལ་བསྐོར་ཞིང་གསུངས་པ་རྫུན་ནོ། རྫུན་ནོ། རྒྱལ་མོ་མཇོས་མ་ཡོད་པ་དང་ཁྱེད་ཀྱི་རྒྱལ་མོ་ཡིན་པར་འདོད་པ་མི་འདོད་གསུངས་རྗེས་སུ་འཁྱག་ཅོད་ཆེན་པོ་བྱུང། རྒྱལ་པོས་རལ་གྲི་སྟོན་ནས་འཇོང་པས་འཆི་ལ་ཐུག་པ་བྱུང། གསང་བའི་ལྷ་མོའི་སྐུ་དངོས་སུ་སྟོན་ནས་ལྷ་རྩམས་རང་གནས་སུ་གཤེགས་སུ་གསོལ། དེ་ནས་ལྷ་མོས་རྒྱལ་མོ་རང་གི་ཁྱིམ་ཐབས་ལ་གུས་བཀུར་བྱེད་དགོས་པར་གསུངས་ནས་སྨར་ཡང་རྒྱལ་པོ་རྒྱལ་མོ་འཇོམས་སུ་བཅུག རྒྱལ་པོ་རྒྱལ་མོ་གཉིས་ཀས་གསང་བའི་ལྷ་མོ་ལ་ཕྱག

མཚོད་འཕྲལ་ནས་ལྷ་ཁང་ལ་ནང་བའི་མཚོད་དཔོན་བསྐོས་ནས་རྒྱལ་པོ་རྒྱལ་མོ་མ་ར་ཕ་རའི་ཕྱོགས་སུ་ལོག་ཕེབས།

ནེ་པྲལ་གྱི་གནས་སུ་ལྷའི་མཚོད་གནས་བྱ་བའི་རྒྱལ་པོ་ཞིག་དགོས་པར་དགོངས་ནས་ལྷ་དྲག་པོ་བཞེ་ནེ་པྲལ་གྱི་གནས་སུ་ཕེབས། ལྷ་དྲག་པོ་བཞེ་རྣམས་ནི། ༡ ནུ་ཕ་ཀོཊ་ཡི་བཻ་རབ། Bhairava Nuvakota ༢ བཀྲ་ཤིས་གྱི་བཻ་རབ། Bhairava Bhaktapura ༣ ས་ང་གའི་བཻ་རབ། Bhairava Sanga ༤ མདུ་བཏུ་ལིང་བཻ་རབ། Madhya-Panchlingabhairav (Teku) བཅས་ཡིན། དེ་ལྟར་ལྷ་དྲག་པོ་དེ་རྣམས་ཁྲག་མཚོད་རོལ་ཞིང་རྒྱུན་དུ་ནེ་པྲལ་རྒ་ས་སྐྱོང་གནང་དོགས་ཀྱིས་ཞེན་ཆེ་ལྟ་ཅི་ཡི་ལྷ་མོ་ Indranighata ཕེབས། ལྷ་མོ་དེ་ནི་བ་ལ་ཏྲའི་བྱང་དུ་གནས་ན་བཞུགས་པས་མ་ན་མ་ཡ་ཏུ་ Manamayaju རྒ་གྲགས། དེ་ནས་ཕྱོགས་གཞན་རྣམས་ལས་ལྷ་མོ་རྣམས་ཀྱང་ནེ་པྲལ་རྒ་ཕེབས། ཤར་དུ་ཡོད་པ་ཐི་མིའི་བ་ལ་ཀུ་མ་རི། Balakumari Thimi east ཧྲོ་རྒ་ཡོད་པ་ཀ་ཕ་ཐ་ཆིའི་བ་ལ་ཀུ་མ་རི། Kvathache Balakumari south ནུབ་དུ་ཡོད་པ་མའི་ཏི་དེ་བཻའི་ཀུ་མ་རི། Maitidevi Kumari west བྱང་དུ་ཡོད་པ་མཆྭ་ལ་བུ་རིའི་ཀུ་མ་རི། Mangalapura Kumari north བཅས་ཕེབས་པས་ལྷ་མོ་འདི་རྣམས་ནེ་པྲལ་གྱི་འདོད་མའི་དབང་སྒྱུར་གྱི་ལྷ་ཡིན་པར་འདོད།

བོ་ཀ་མཉྷ་ལའམ་ཐྲ་བ་ཏི་ལའི་ལོ་རྒྱུས།

རྒྱལ་པོ་ཀུ་ཏ་ཀ་མ་དྲེན་མི་རྒྱུད་ཀྱིས་རྒྱལ་སྲིད་སྐྱོང་སྐབས་ཚོང་དཔོན་དགེ་སྦྱོང་སོ་ཏ་ལ་ Simhala Sarthavaha ཞེས་པ་ཞིག་ཡོད། ཁོང་ཚོང་པ་ལྟ་བརྒྱ་དང་མཉམ་དུ་སིམ་ཏ་ལ་དྲེན་ཀྱི་བྱང་ཕྱོགས་སུ་ཕྱིན་ན་ལམ་བར་དུ་གསེར་གྱི་མཚོད་རྟེན་ཞིག་མཐོལ། ཚོང་པ་རྣམས་ཀྱིས་ཚོང་དཔོན་གྱི་བསླབ་བྱ་ལ་མ་ཉན་པར་མཚོད་རྟེན་དེ་ཤེག་ནས་གསེར་རྣམས་ལེན། དེ་ནས་ཁོང་རྣམས་དཀའ་ངལ་ཆེན་

པོས་རྒྱ་མཚོ་འགལ་ནས་ཕྱིན། གླིང་ཞིག་ཏུ་སྟེབ་པ་ན་བུད་མེད་མཛེས་མ་ལྷ་བརྒྱ་དང་ཕྲད་པས་ཚོང་པ་རྣམས་གཡེང་ནས་བསྡད། ཚོང་དཔོན་སོ་ཏ་ལ་སྟོད་པའི་གནས་དེར་འཕགས་པ་འཇིག་རྟེན་དབང་ཕྱུག་ཝེབས་ནས་ཁྱེད་རྣམས་བུད་མེད་དེ་དག་ལ་འཚལ་ནས་མ་སྟོད། དེ་རྣམས་བུད་མེད་མིན་པར་སྲིན་པོ་ཡིན་པར་གསུངས། ཁོང་གིས་ཚོང་པ་གཞན་རྣམས་ལ་སྨྲས་ཀྱང་ཡིད་མ་ཆེས་པར་འཚལ་ནས་ལུས། དེས་ན་སྲིན་པོའི་གནས་ནས་ཚོང་དཔོན་སོ་ཏ་ལ་མ་གཏོགས་ཚོང་པ་གཞན་རྣམས་འོག་མ་ཐུབ་པར་འགྱུར།

ཚོང་དཔོན་སོ་ཏ་ལ་ནི་གླལ་དུ་འོག་ཆེ་སྲིན་མོ་ཞིག་ཁོང་གི་རྟེས་སུ་དེད་ཅིང་ནི་གླལ་ལ་འབྱོར། སྲིན་མོ་དེ་ཉིད་ཁོང་གི་ཁང་པའི་རྒྱ་སྐྱེའི་ཕྱིར་རྒྱ་བསྡད། ཚོང་དཔོན་སོ་ཏ་ལས་སྲིན་མོ་དེ་ཉིད་ཤེན་ཏུ་མཛེས་ཀྱང་ཡ་མ་བྱས། གནས་ཚུལ་དེ་ཉིད་རྒྱལ་པོས་ཐོས་ནས་སྲིན་མོ་དེ་བཀུག་པར་བཏང་། རྒྱལ་པོས་སྲིན་མོ་དེ་ཉིད་མཐོང་བ་ན་ཡིད་དགའ་བས་རྒྱལ་ཁང་ནང་དུ་བཞུག རྒྱལ་ཁང་དུ་གནས་ནས་ཉིན་འགའ་རྟེས་སུ་སྲིན་མོས་རང་གི་རྣམ་པ་དངོས་སུ་བསྟན་ཏེ་སྲིན་མོ་གཞན་ལྷ་བརྒྱ་ཡང་འཕོད་ཅིང་རྒྱལ་པོ་འཁོར་བཅས་བསད་ནས་བཟོས།

ཚོང་དཔོན་སོ་ཏ་ལ་རྒྱལ་ཁང་ལ་ཕྱིན་པས་རྒྱ་སྐྱོ་བརྒྱབ་ནས་ཡོད་པར་མཐོང་། ལག་ཏུ་རལ་གྲི་དང་དག་ནས་སྟྲན་རས་གཟིགས་ཀྱི་གཟུངས་སྔགས་བཟླ་བཞིན་ཀྱང་ལ་འཇིག་ནས་ནང་དུ་ཕྱིན་སྐབས་སྲིན་མོ་རྣམས་བྱོས་ནས་སོང་། འོན་ཀྱང་རྒྱལ་པོ་འཁོར་དང་བཅས་པ་མ་ལུས་པ་བསད་ཟིན་པར་མཐོང་། དེས་ན་ནི་གླལ་དུ་རྒྱལ་པོ་མེད་པས་མི་དམངས་ཀྱིས་ཚོང་དཔོན་སོ་ཏ་ལ་རྒྱལ་པོར་བསྐོས། ཁོང་གིས་རྒྱལ་སྲིད་སྐྱོངས་སྐབས་རང་གི་ཕ་མེས་ཁང་པ་དེ་ཤིག་ནས་གཙུག་ལག་ཁང་ཞིག་བཞེངས། དེའི་ནང་དུ་འཇིག་རྟེན་དབང་ཕྱུག་གི་སྐུ་བརྙན་ཞིག་བཞུགས་སུ་གསོལ། སྔར་ནི་གླལ་ལ་རྟེ་བཙུན་འཇམ་དཔལ་དབྱངས་ཀྱིས་གཙུག་ལག་ཁང་བཏབ་ནས་མཚན་དུ་བོ་ཀྱོ་ཤྲི་ལ་ Vikramasila ཞེས་

གསོལ་བ་བཞིན་ཁོང་རང་གིས་བཏབ་པའི་གཙུག་ལག་ཁང་དེའི་མཚན་ལའང་བོ་ཀྱོ་ཤེ་ལ་ཞེས་གསོལ། དེང་སང་ཡོངས་གྲགས་ལ་སྦ་བ་ཏེ་ལ་ Tha Bahila ཞེས་སུ་གྲགས། གཙུག་ལག་ཁང་དེའི་མཚན་སྒྲ་རྒྱར་ཆགས་ནས་ཉེ་འཁོར་ས་གནས་ཀྱི་མིང་དུ་ཐ་མེལ་ Thamel དུ་གྱུར།

ཇོ་བོ་རྗེ་དཔལ་ལྡན་ཨ་ཏི་ཤ་ Pundit Atisha Shrijana སྤྱི་ལོ་ ༡༠༩༡ ནས་ ༡༠༩༢ བར་ལོ་གཅིག་གི་རིང་ནི་སྤྱལ་རྒྱ་བཞུགས་པའི་ཚེ་དུས་ཕལ་ཆེ་བ་བོ་ཀྱོ་ཤེ་ལ་ལ་བཞུགས་པར་བལ་པོ་རྣམས་ཀྱིས་བཤད། དུས་རབས་བཅུ་གསུམ་པའི་ནང་དུ་དཔལ་ན་ལེན་དཔེ་སློབ་དཔོན་རྒྱམ་ཕྲེ་མིད་ Dharmashri Mitra ནེ་སྤྱལ་དུ་དམ་ཚོས་དང་ལེགས་སྦྱར་ལ་སློབ་གཉེར་གནང་བར་ཕེབས་ཅེས་འདོད།

ད་ལྟ་གཙུག་ལག་ཁང་དེའི་ནང་དུ་བཞུགས་ཡོད་པའི་གསེར་བྲིས་ཀྱི་ཡུམས་ཤེས་རབ་ཀྱི་ཕ་རོལ་དུ་ཕྱིན་པ་ Saharsha Prajnaparamita ཡི་ཡོད་དེ་རྣམས་ནི་རྗེ་བཙུན་འཇམ་དཔལ་དབྱངས་ཀྱིས་ཤོག་ལེ་གསུམ་དཔོས་སུ་བྲིས་གནང་བ་དང་། ལྷག་མ་མཁན་པོ་ཇི་ན་མིད་ Jinashri Jnana (Jianshree Mitra) ཡིས་ནེ་ལོ་ ༣༩༩ ཁྲི་ལོ་ ༡༢༢༣ཀ་ ལོར་བཞེངས་བསྒྲུབས་གནང་བར་བཤད། ཤེས་རབ་ཀྱི་ཕ་རོལ་དུ་ཕྱིན་པ་པོད་དང་པོ་ལས་ཤོག་གྲངས་ ༤༧། དང་། པོད་གཉིས་པ་ལ་ཤོག་གྲངས་ ༥༠༦ དང་། པོད་གསུམ་པ་ལ་ཤོག་གྲངས་ ༥༧༢ དང་། པོད་བཞི་པ་ལ་ཤོག་གྲངས་ ༩ཁ། བཅས་ཡོད།

ནེ་སྦལ་གྱི་ནང་པའི་དུས་ཆེན་གླུན་ལ་ Gunlaa ཁ་ཟླ་བ་དགུ་པར་འཁེལ་བ་ཀ་ ཞེས་པར་ཤེར་ཕྱིན་པོད་བཞི་པོ་དེ། ནེ་སྦལ་རྒྱལ་སའི་ནང་པའི་ལྷ་ཁང་ཆེན་པོ་བཞིའི་རྗེ་རྗེ་སློབ་དཔོན་རྣམས་ཀྱིས་མཚོ་ནས་མཇུག་བར་དགེ་འདོན་གནང། ཉིན་མཐའ་མར་ནེ་སྦལ་ཀུ་མ་རི་ Kumari ཡང་ཤིང་རྩར་བཞོན་

ནས་གཙུག་ལག་ཁང་དེ་ལ་ཕེབས། དེའི་སྒྲབས་ནི་གླལ་ཏ་ནུ་མན་ཏོ་ཀའི་སློབ་དཔོན་ནས་ཤེས་རབ་ཀྱི་ཕ་རོལ་དུ་ཕྱིན་པའི་གླེགས་བམ་གྱི་དབུ་ནས་ཤོག་གྲངས་འགའ་དང་ཞབས་ནས་ཤོག་གྲངས་འགའ་ཀུ་མ་རིའི་མདུན་དུ་འདོན་ཞིང་ཚོང་དཔོན་སོ་ཏ་ལའི་ཐང་ཀ་ཆེང་པ་ཞིག་ཡོད་པ་ལས་ཁོང་གི་རྣམ་ཐར་བཤད་སྲོལ་ཡོད།

ཨེ་ཏ་བཏ་ཀོན་ཏེ་ Edward Conze མཚོག་གི་དགེ་དེབས་ཤེས་རབ་ཀྱི་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པའི་རྩོམ་ཡིག་ “The Prajnaparamita Literature” ཅེས་པའི་ནང་དུ་དུས་རབས་དགུ་པར་ཏེ་ན་མིཏ་མཚོག་གིས་མ་དགེ་དེ་ལས་ཤེས་རབ་ཀྱི་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པ་བོད་སྐད་དུ་བསྒྱུར་ཡོད་ཅེས་འཁོད་ཡོད།

དེ་དང་འདྲ་བར་ཤེས་རབ་ཀྱི་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པའི་དགེ་ཆེང་གྲགས་ཅན་ནི་གླལ་གྱི་གཙུག་ལག་ཁང་གཞན་རྣམས་སུ་བཞུགས་པ་ལས། རུད་བཏ་མཧཱ་བི་ཧཱ་ Rudra Varna Mahavihar གྱི་ཤེས་རབ་ཀྱི་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པའི་དགེ་ཆེ་ནི་ལོ་ ༢༧༨ ཕྱི་ལོ་ ༧༧༠༥ ཀ་ལོར་བཞེངས་པ་དང་། ཧི་རན་ཏ་བཏ་མཧཱ་བི་ཧཱ་ Hiranya Varna Mahavihar གྱི་ཤེས་རབ་ཀྱི་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པའི་དགེ་ཆེ་ནི་ལོ་ ༣༣༨ ཕྱི་ལོ་ ༧༢༢༥ ཀ་ལོར་བཞེངས་པ་གཉིས་ནི་བ་ལྷའང་མཛལ་རྒྱུ་ཡོད།

ཏེ་མ་འབའི་མི་རིགས་སྐོར་བཤད་པ།

ཤར་པ།

དེ་ལ་དང་པོ་ཤར་ཕྱོགས་བུ་དང་ཤར་པ་ཞེས་པ་ནི། དེང་རི་ནས་ཡོང་སྟེ་དཀར་ཚེགས་ཆེན་པོས་གངས་རི་བཏུལ་ནས་ནི་སྣལ་གྱི་ཤར་ཕྱོགས་མི་མེད་ལྷང་སྟོང་སྒྲས་ཡུལ་ཕྱོགས་བའི་གནས་སུ་མི་ཆེན་དགས་པ་སོགས་གློ་བུར་དུ་ཡོང་སྟེ་གནས་པ་ལ་ཤར་པ་དང་། གོང་སྐད་དུ་བྱུང་བ་ལྟ་ཞེས་ནི་སྣལ་པ་ཆུམས་ཀྱིས་མིང་བཏགས་པ་ཡིན། ཕྱུགས་བུ་ཞེས་པ་ནི། མི་མེད་ལྷང་སྟོང་དུ་ཤེས་ཕྱུགས་བྱང་སྟེ་ཁམས་པའི་བུ་བརྒྱད་ཆགས་པས་ཕྱུགས་བུ་ཞེས་མིང་ཐོགས། ཁམས་པའི་བུ་བརྒྱད་ཆགས་པའི་གནས་ཡིན་པས་ནི་ཤར་ཕྱུགས་བུ་ཞེས་པར་ཚོག་གོ་ཞེས་མཁན་ཆེན་སངས་རྒྱས་བསྟན་འཛིན་གྱིས་གསུངས།

ཤར་པའི་མི་རྒྱུད་ནི་མི་ཉག་པ་མི་ཆེན་དགས་པ་དང་། སེར་པ་ཐུ་མ་དུང་རྒྱལ་དང་། ཞུ་ནི་པ་ཐ་མེད་གསུམ་གཙོ་བོ་བྱས་ཏེ་དང་པོར་ཕྱུམ་བུ་སྟོང་ངོས་ལ་ཆགས། དེའི་རྗེས་སུ་ཁམས་སྟེས་དོང་པ་ལྷ་བ་དང་། ཟ་ལ་སྣ། ཁམས་པ་ཅན། སྐོ་བར་མ། དེ་ལ་སོགས་པའི་མཆེད་ཡ་གཞན་ཡང་རིམ་པར་འབྱོར་བ་ཡིན།

མི་ཆེན་དགས་པའི་འོག་ནས་རྒྱས་ཚུང་གྲེས་པ་ནི། དགས་མཐོ། འགོ་ལེགས། མ་ཏན་ཆེ། པེ་གནས་ས། ཡུལ་གོང་མ་བཅས་ཡིན། ཐུ་མ་གསེར་བའི་འོག་ནས་ནི་རྒྱས་ཚུང་མ་གྲེས་པཉིན་ཏན་རབས་ཀྱིས་ཁ་དཔེ་ལ། ཐུ་མ་གསེར་པ་བྱ་བོའི་ཕྱེ་དང་འདྲ། །ཞེས་པ་བྱ་བོའི་ཕྱེ་དེ་ཉིད་ཕྱེ་གང་དང་ཡང་

འདྲེས་ཚོག་པ་བཞིན་དུ་བློ་མ་གསེར་བཤད་རྒྱས་ཆུང་ཙེ་མི་དགོས་པར་རྒྱས་གཞན་གང་དང་ཡང་བཟའ་འདྲེས་ཚོག་པ་ཡིན། ཐ་མེད་འོག་ནས་བྱེས་པའི་རྒྱས་ཆུང་ནི། པེ་ཐུ་ལོ། བྱི་ནག་པ། ཁྲོམ་པ། དུར་པ་སོགས་ཡིན། ཡུ་བའི་འོག་ནས་བྱེས་པའི་རྒྱས་ཆུང་ནི། ལྷུག་པ། ནུ་པ་ཟེར་བ་བྱུང་ས་ལ་སྣོ་དང་ཁམས་པ་ཅན་དང་སྨོ་བར་མ་གསུམ་ཡང་རྒྱས་ཆུང་བྱེས་པ་ཡིན།

ཏི་མ་ལ་སྟོང་བཀྲ་ཙེའི་རྩོང་ནས་ཡུགས་མི་ཉག་ཟིལ་གནོན་རྡོ་རྗེ། ལུགས་མི་ཉག་ཐོད་དཀར་དོན་གྱུབ། ལུགས་མི་ཉག་ལྷུངས་ཀར་བསམ་གྱུབ། ལུགས་མི་ཉག་ཏི་ཚུ་རྡོ་རྗེ་དང་། བདུད་འཇོམས་རྡོ་རྗེ། གཞན་ཡང་ཐིམ་མི་བཟང་པོ་བཀྲ་ཤིས། སེར་པ་ཡེ་ཤེས་རྒྱལ་མཚན། ལྷགས་འཚང་རྒྱ་གར་བ། མི་ཉག་བསམ་གཏན་རྡོ་རྗེ། བསྟན་པ་འབྱུག་བཟང་། དཔལ་བཟང་པོ། འཁྲོམ་པ་དགོན་མཆོག་དར། ལྷོང་པ་དགོན་མཆོག་དར་པོ། དྭགས་པོ་དཔལ་ལྷན་རྡོ་རྗེ་བཅས་རང་རང་གི་བཟའ་མི་འགོར་དང་བཅས་པ་དང་མཉམ་འདོད་བྱས་ནས་སྣང་བའི་གཙས་ལ་བཏུལ་ཏེ་ཁྱུམ་བུ་སྟོང་སྣང་པོ་ཆེ་དང་ལྷོང་པོ་ཆེ་སོགས་སུ་གནས་ཚགས།

ལོ་འགའ་སོང་རྗེས་ལུང་བསྟན་ལྟར་གསོལ་རོལ་རོང་ཀླ་ལྷ་རིའི་གཡོན་ངོས་སེང་ཐེའི་ཕུག་ཏུ་སྒྲགས་འཚང་རྒྱ་གར་པའི་དགོན་གནས་བྱས་ཤིང་མིང་བསམ་གཏན་ཚོས་ཕྱིང་དུ་བཏགས། ཥ་ལྷགས་འཚང་རྒྱ་གར་པ་ནི། ལྷོ་བྲག་གཉེར་སྟོན་གུ་ཏུ་ཚོས་དབང་གི་བུ་རྒྱུད་གུ་ཏུ་ཚོས་ལྷན་གྱི་སྒས་ཡིན། ། ཀླ་ལྷ་རིའི་ཤར་ལྷེབས་སུ་སེར་པའི་ཁང་ས་ཟེར་བ་དེར་སེར་པ་ཡེ་ཤེས་རྒྱལ་མཚན་གྱི་གནས་གཞིས་བཅས། ཐིམ་མི་རྣམས་ལྷས་འོག་མའི་ཕར་གྱེན་ལྷ་བུ་ཤིང་ཐོག་ཟེར་བ་དེར་ཚགས། མི་ཉག་བསྟན་པ་འབྱུག་བཟང་ནི། བྲག་ཐོག་བུ་བཅོགས་དགོན་པ་ཟེར་བ་དེར་ཚགས། ལྷུངས་ཁམས་གསུམ་བྱུབ་བཤད་ཟློར་ནི། གསོལ་རོལ་རོང་ལྷའི་བཞེས་པའི་མདུན་ན་གཞིས་ཚགས། ལྷགས་ཁམས་གསུམ་ཟིལ་གནོན་རྡོ་རྗེ་ནི། ཁྲི་མདའ་རྡོ་བོན་ཟེར་བཤམ་ལྷས་སྟོང་ལེ་རིང་ཟེར་བའི་ཐྲོགས་སུ་ཡུལ་ཚགས། ལྷགས་ཐོད་

དཀར་དོན་གྱི་མོ་དབྱང་དུ་གནས་ཆགས། འཁོམ་པ་དགོན་མཆོག་ད་རེ་ལྷོར་མོ་ཆེའམ་ལྷེ་མོ་ཆེ་ཟིར་བ་དེའི་ཕྱ་དེར་ཆགས། ལྷོང་པ་དགོན་མཆོག་དར་པོ་ལྷོར་མོ་ཆེའི་མདའ་ཀམ་མེ་ཀྱེ་ཟིར་བ་དེར་ཆགས། ས་ར་པ་ཡེ་ཤེས་རྒྱལ་མཚན་གྱི་པ་སྒྲུན་ཀྱི་བུ་སྤྲགས་འཛར་ཏོ་རྗེ་བཟང་པོ་ཟིར་བས་དགོན་ལྷོངས་དགོན་པ་དོན་གྱུན་གླིང་བཏབ་པ་ཡིན། ལྷགས་ཟིལ་གཏོན་ཏོ་རྗེ་ལ་བུ་འབྲུག་རྒྱ་དང་འཛོམས་པ་གཉིས་སྐྱེས་ནས་ཕ་བུ་འགོར་བཅས་པི་ཀྱེ་ལ་བརྒྱབས་ཏེ་གསོལ་འདབས་ཕུག་ཏུ་བཞུགས་ནས་རིམ་གྱིས་དགོན་པ་བཏབ་པ་བྱམས་པ་གླིང་དུ་བཏགས།

དོལ་པོ།

དོལ་པོ་ཞེས་པ་ནི། སྐྱིད་སྟེང་དུ་ཞང་ཞུང་གུ་རིན་ཀྱི་རིགས་རྒྱུད་ཆགས་དུས་མེས་པོ་དཔག་བསམ་ཤིང་གི་རྩེར་བཞུགས་དུས་བླ་ཤིང་ཡོངས་སུ་རྟོལ་བས་དོལ་པོ་ཞེས་ཆགས་པར་དོལ་པོའི་ལོ་རྒྱུས་ལས་ཚོད་དཔག་གནང་ཡོད། དོལ་པོའི་ཡུལ་ནི། ནམ་གྱང་ཚོ་གསུམ། བན་ཚང་ཚོ་གསུམ། མདོ་སྟག་ཚོ་གསུམ། རྡང་གཤོང་ཚོ་གསུམ་བཅས་དོལ་ཕྱོགས་བྱ་བཞི་ཞེས་བྱགས་པ་རྣམས་ཡིན།

དོལ་པོའི་ཐོག་མའི་མི་རིགས་ནི། དུས་རབས་དྲུག་པའི་དུས་སུ་སྐྱིད་སྟེང་དུ་ཐོག་མར་གྱ་རིན་རྒྱུད་པ་བྱང་ཡོད། གྱ་རིན་ཀྱི་རུས་པ་འདི་འོད་གསལ་ལྷའི་ཡུལ་ན་གནས་པའི་དམྱ་གཡང་རྟེ་དེ་ལྷའི་སྒྲུན་ཀྱིས་སྟེང་འོག་ཕྱོགས་གང་ན་གཟིགས་ཀྱང་མི་ཡུལ་སྐྱིད་སྟེང་ལས་ལྷག་པའི་གནས་ནི་མ་མཆིས་སོ། ། ཤར་དུ་གཞོང། ཕྱོ་གཡུའི་སོག་པ། ནུབ་སྨར་རག་འཁྱལ་བ། བྱང་གསེར་ཀྱི་རྒྱང་བུ་བཀོད་པ་ལྷ་བུ་དང་བཅས་གཟིགས་སོ། །ང་མི་ཡུལ་སྐྱིད་སྟེང་འགྲོ་ཟེར་ནས་ཀླུ་ཡུལ་ནས་བུ་མོ་ཡིད་འོང་མ་ཁབ་བཞེས་སྟེ་སྲས་ནི་དུན་ཙེ་ལ་དམ་རྒྱ་ཞེས་བྱ་བ་ལགས་སོ། །

སྲས་མི་ཡུལ་དུ་བཞག་ནས་ཡབ་དམྱ་གཡང་རྡེ་ལྷ་ཡུལ་དུ་གཤེགས། དེ་ལས་དམག་གི་རིས། རྡེ་གྱ་རིས། ཙང་གྱ་རིས། ལགར་གྱ་རིས། བར་གྱ་རིས། སྒྲ་གྱ་རིས། ཤིང་གྱ་རིས། དེ་ནས་རིམ་བཞིན་བཙན་པོ་མང་སྲོང་མང་བཙན་སྒྲ་རིང་ལ་སྟག་ལ་འཇེད་པས་ནི་བློ་ལྟ་ཀྱི་ཤིང་སྟེང་ནས་བཟུང་ནས་ཟླ་ཕུལ་བ་དང་། དུས་རབས་དགུ་པའི་དུས་བཙན་པོ་དཔལ་འཁོར་ཙན་གྱི་སྒྲ་རིང་ལ་སྟག་ཟླ་སྟན་ལ་བུ་བཞི་བྱུང་ཡང་གཉིས་རབ་ཆད་དང་། ཕན་དང་དང་སྟག་གཞེར་འཕན་སྟང་གཉིས་ཀྱི་རིང་ལ་མངའ་རིས་དོལ་པོར་བྱོན་ནས་ཤིང་སྟེང་དུ་སྐེབས་ནས་ཡུལ་ལ་སྡ་བ་ཤིང་སྟེང་བཟུང་། མཁར་ལ་སྡ་བ་བུ་དཀར་གྱི་ཐོ་ལེ་ཕྲོང་བཟུང་ངོ་། །ཞིང་ལ་སྡ་བ་གཡག་ར་དོང་བཏབ། གྱ་རིས་ཀྱི་རིགས་ནི་སྡར་མངའ་རི་ཞང་ཞུང་ནང་གྱ་རིས་སྟང་ཞེར་ལོད་པོ་དང་གྱ་རིས་དཔལ་བཟང་དུས་སུ་ཞང་ཞུང་རྒྱལ་པོ་མཐའ་མའི་སྲས་མོ་གྱ་རིས་སྟང་སྲོན་སོགས་མང་དུ་བྱུང་། དེ་རྗེས་དུས་རབས་དགུ་པའི་མཏུག་ཙམ་དུ་བློན་པོ་མཆོག་གི་གཞོན་ནུ་རྒྱུ་ཤེང་སྟེང་དུ་སྐེབ་ནས་བློན་པོ་མཆོག་གི་གཞོན་ནུ་ལ་སྲས་བཞི་འཁྱངས་པས། ཆེ་ཤོས་ཡེ་ཤེས་འཕགས་བྱ་བ་དེས། ཤིང་སྟེང་གི་ཐུ་ལོར་བློ་ཞིང་བཟུང་། དེའི་ཧོག་མས་ཕུག་ཆེན་ཡོན་དབང་ཕལ་གྱི་ཙོག་རིས་བཏབ་ནས། མང་མདོའི་གསུམ་མདོ། ཏྲ་བདུད་གསུམ་མདོ་བར་བཟུང་ཁྲིམས་གཅོད་དཔོན་པོ་གནང་སྟེ་ཕུག་རྒྱུད་མེས་པོ་ཡིན། ཧོག་མ་མཁོ་ཚ་བྱང་ཆུབ་གཞོན་ནུས་ཏིང་ཀྱའི་བྱེ་ཐང་ལ་སོགས་གསུམ་མདོ་གསུམ་བཟུང་། །ཏྲ་ནག་གསུམ་མདོ། ཏ་དགའ་གསུམ་མདོ། ཏ་རྡོང་གསུམ་མདོ་བཟུང་ངོ་། །

དེའི་ཧོག་མ་ཞེ་འཛིན་ཆོས་སྐྱོང་དགུང་ལོ་ཆར་སོང་བས་ཕུའི་རྩམས་ལ་ཁྲོས་ནས་ང་ལ་ཡུལ་མེད་ཟེར་ནས་ཡབ་ཀྱི་ཞེ་འཛིན་ཆོས་སྐྱོང་ལ་ཡུལ་སྒྲལ་བྱིན་དགོས་གསུངས་པས་ཡེ་ཤེས་འཕགས་ཀྱི་སྤྲིག་ར་གཉིས་དང་། ཕུག་ཆེན་ཡོན་དབང་པས་ས་སྟད་ཀྱི་ལུང་ཆུང་བྱིན་གོ། །མཁོ་ཚ་བྱང་ཆུབ་གཞོན་ནུས་སྟོས་སྡད་ཀྱི་ཏ་ལུང་སེལ་ཁྱིན་གོ། །ཏོ་ཏོ་བྱང་ཆུབ་གཞོན་ནུ་ལ་རི་ཁྲ་དང་ས་ཆ་ཆེན་པོ་འདུག

ཅེས་ང་ལ་ད་དུང་རེ་དོགས་ཅིག་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པས། རྒ་ཕྱོང་གཡོན་ལུང་ལུང་པ་ཆུ་འབབ་གཅིག་ཡོད་དེ་ཡན་ཁྱོད་ཀྱི་འབྲོག་ས་གྱིས་བྱས་ནས། ད་ཁྱོད་དགའ་ཚམ་བྱས་པས་རེ་དོགས་འགྲུབ་ཟེར་བ་དེ་ནས་འགོ་ཚའི་རྒྱུ་དང་གཞི་འཛིན་གཉིས་ཤིན་ཏུ་མཛའ་བ་བྱུང་ངོ། །ས་མཚམས་ཞེ་འཛིན་གྱིས་རེ་ཕྱོག་འགོས་པས་རེ་ཕྱོགས་སུ་མིང་ཚགས། ཞེ་འཛིན་གྱིས་ཕྱོལ་ལྟད་བཟུང་ནས་རྒྱལ་པོའི་ཕྱིས་མཁན་བྱས་པའོ། མགོ་ཚ་བྱང་ཆུབ་གཞོན་ནུས་ཏེང་ཁྱུ་རུ་མཁར་ཞིག་ཅིགས་པས་མཁར་སྨད་ཞེས་མིང་བཏགས། དེ་ནས་མཁར་སྟོད་བཅིགས་ནས་སྲས་ཆེ་བ་ལ་སྨད། དེའི་སྐབས་མཁར་སྟོད་སྨད་དུ་གྲགས་སོ། །

གཞན་ཡང་འཚེའུ་ཁ་རལ་འདི་མགོ་ཚ་བྱང་ཆུབ་ཀྱི་ཡུལ་ཡིན། ཕུག་ཆེན་ཡོན་དབང་གི་རྒྱུད་ནམས་སྟེ་འཁྱགས་བྱས་རྟེས་ཕུག་ཆེན་བསམ་གཏན་འོད་རྒྱུད་ནམས་དགུན་བྱུང་ནས་ཏིང་ཀྱུ་རུ་ཡུལ་ཐོན་དགོས་བྱུང། དེས་ན་བན་ཚང་གི་ཐོག་མར་གཞིས་མི་མཚོག་གི་གཞོན་ཏུ་ཡི་རྒྱུད་པ་ཡིན་པ་བན་ཚང་གླ་ལུང་དགོན་དུ་ཡོད་པའི་གུ་རིན་ཕ་རབས་བྱུང་ཁུངས་ནང་གསལ། དེ་ལྟར་སྲས་ཆེ་བ་ཡེ་ཤེས་འཕགས་ཀྱི་རྒྱིད་སྟེང་རུ་གནས་ཁང་བཅས་ནས་ཡུལ་བཟུང། དེའི་འོག་མ་ཕུག་ཆེན་ཡོན་དབང་གིས་ཕལ་ཀྱི་ཙོག་རིས་བཏབ། མང་མདོའི་གསུམ་མདོ། བྲག་མདུད་གསུམ་མདོ་བར་བཟུང་བ་ཡིན། དེའི་འོག་མ་མགོ་ཚ་བྱང་ཆུབ་གཞོན་ནུས་ཏིང་ཀྱུ་རུ་མཁར་སྨད་ཞེས་པའི་གནས་ཁང་བཅིགས་པ་དང། སྲས་ཆེ་བ་ལ་མཁར་སྟོད་བཅིགས་ནས་ཐོག་མར་ཏིང་ཀྱུ་རུ་ཡུལ་ཆགས་པ་ཡིན། དེའི་འོག་མ་ཞེ་འཛིན་ཆོས་རྒྱིད་ཀྱིས་ཕྱོལ་ལྟད་དུ་ཡུལ་བཟུང་བ་དང། དེའི་སྐབས་རྒྱིད་སྟེང་བློན་པོ་མཚོག་གི་གཞོན་ཏུ་བན་ཆེ་ཡིན་པས། དེའི་རྒྱུད་པ་ལུང་པ་ཀུན་གང་བས་བན་ཆེའི་ཚང་དུ་སོང་བས་ན་བན་ཚང་ཞེས་གྲགས་པ་ཡིན། རུ་པ་ཏེའི་རིགས་བརྒྱུད་ནི། ཕྱོན་མངའ་རིས་ལྷ་རབས་སུ་གནས་བཅས་ཏེ། དེ་རྟེས་དབུས་གཙང་ཕྱོགས་སུ་ཁྱབ་པ་ཡིན་ཞེས་པ་དང། ཕྱོང་བཙན་སྒམ་པོའི་དུས་སུ་དེའི་རིགས་བློན་ཞང་

བློན་སྣ་ཆེན་པོ། ཁེ་སྲོང་གི་དུས་སུ་མེས་བློན་ཏི་མ་སོགས་རིམ་བར་བརྒྱུད་དེ། མངའ་བདག་འོད་སྲུང་སྐབས་ཀུ་གེར་ཚགས། དེ་ནས་རིམ་བཞིན་ཀུང་ཐང་དང་གློ་བོ་སྟོན་ཐང་དུ་ཚད། དེ་བཞིན་བུ་ལྷ་བྱང་བ་ལ་ཆུང་ཙོས་མ་གཏོགས་གཞན་ཀི། ཆུང་ཙོས་ནུ་བ་ལ་ཁྱི་བལ་གྱི་སྐྱུད་པ་བཏགས་ནས་མེད་ཡང་ཁྱི་ཀུར་བཏགས་སོ། །དེའི་རྒྱུད་པ་རྣམས་ཕེལ་ནས་མི་ཐོག་ཁཤས་རྟེས་སུ་དོལ་པོ་དཔལ་ལུང་དུ་ཚགས་པས་ཏྲིང་ཀྱུ་རུ་དཔལ་ལུང་བརྒྱུད་པ་ཟེར་བ་ཡིན། མངའ་རིས་རྫོང་ཁ་ནས་དར་བའི་ལྷོང་པོའི་རིགས་ཞིག་ལ་བུ་གསུམ་ཡོད་པ་ལས་ཆེ་བ་པོ་ཁོད་ལ་ཕྱིས་སུ་ཀོ་པོ་ཟེར། པ་ལྷོང་པོ་ལ་བུ་ཀོ་ལྷུང་སུང་གསུམ་བྱུང་བ་ལས་བྱིས་པའི་རིགས་རྒྱུད་ཀྱང་ཡོད། །དེ་སྐོར་རྒྱས་པ་ཀ་ལ་པིང་ཀའི་སྒྲ་དབྱངས་ལ་བལྟ་བར་བྱའོ། །

གཉིས་ཀང་།

གཉིས་ཀང་ཞེས་པ་ནི་བོད་གཙང་ཁུལ་ཁ་ངས་ཞེས་པ་ལས་ཡོང་བས་མིང་ལ་དེ་ལྟར་གྲགས། གཉིས་ཀང་མི་རྒྱུད་ནི། བླ་མ་རྒྱ་རབ་ཏོ་རྗེ་ཞེས་པས་ཟངས་སྟོད་/ཏ་མ་ཁན་གཀ་ཀེ་ནང་གི་འོ་མ་ལས་སྟར་ཀ་གསུམ་སྦྱོལ། བླ་མ་འདི་ཀུ་ཏུ་བརླབ་སྦྱོལ་སྐུ་ཡིན་པར་ངོས་འཛིན། སྦྱན་གཉིས་ཡོད་པ་ལས་ཆུང་བ་དཀོན་མཆོག་དགྱེ་ལྟ་འམ་ཏོ་རྗེ་ཏི་མར་གྲགས། བླ་མ་རྒྱ་རབ་ཏོ་རྗེ་དང་གཅུང་དཀོན་མཆོག་དགྱེ་ལྟ་གཉིས་བོད་གནས་ཤ་པ་གླིང་ Nyehupaling ཞེས་པ་ནས་ཕེབས་ཤིང་གློ་བོ་ཀུ་ཏུ་གསང་ཕུག་ཏུ་བཞུགས། གནས་དེར་བོད་ཆོས་རྒྱལ་གྱི་བོར་ལྷུག་ཤས་བང་སྒ་ལེ་ Syamrang Ghale དང་འཕྲད།

ཤས་བང་ལྷ་ལེ་ནི། དང་པོ་བཅས་སྐབས་བྱིས་པ་ཁྱི་མཚོ་ཅན་དུ་སྐྱེས། བོད་རྒྱལ་ཏོ་ཚ་དང་ཁ་སྐྱེངས་བྱང་ནས་ཀོ་བའི་སྟོད་དུ་ཟླུག་ནས་གཙང་པོར་འགྲོ། གཙང་པོ་བོད་རྒྱུད་གློ་བོར་འབབ་པ་ཆེད་ནས་ཀོ་སྟོད་ཕྱི་སྐབས་ཁྱི་མཚོ་མི་མཚོའི་རྣམ་པར་འགྱུར་ཡོད།

ཁོང་རྣམས་ལྷན་དུ་ལོ་བདུན་བཞུགས་རས་ཕུ་ཞེས་པའི་སར་ཕེབས་ནས་ཡུན་རིང་བཞུགས་ནས་འདོན་ཚོགས་སྟ་ཚོགས་མཛད། ཌ་མ་རྒྱ་རབ་རྗེ་རྗེས་གཐུང་རྗོ་རྗེ་ཉི་མ་ལ་སྟད་ཀོ་བར་ཁོང་ཁྲོས་ནས་ཕུར་པ་བྲག་ལ་འཕེན། བྲག་ནས་ཚུ་བརྩེལ་བས་ཌ་མ་རྒྱ་རབ་རྗེ་རྗེ་ངོ་མཚར་སྐྱེས།

དེ་ནས་ཁོང་རྣམས་སྟར་གཙང་པོའི་འགྲམ་དུ་ཕེབས་ནས་བཞུགས། སྟར་དུ་མཚོད་རྟེན་བཞེངས་རྗེས་གཙས་ལ་བརྒྱབ་ནས་ཕེབས། ཁོང་རྣམས་ལ་ཁལ་འགེལ་བའི་གཡག་མང་བར་ཡོད་པ་ལས་གཅིག་ན་ནས་ཤི། ཌ་མ་རྒྱ་རབ་ཀྱིས་གཡག་གི་ཤི་ཅོ་ཏུམ་བུང་བཏུབ་ནས་བྱ་ཁོད་ལ་སྦྱིན། བྱ་ཁོད་ཀྱིས་ཆོབ་རྒྱས་འཕྲེར་ནས་ཕུར་སྒྲོས་ལྷུང་ནས་འབབ་སའི་མིང་དུ་རྒྱའམ་རེ་བུ་བཏགས། ཌ་མས་གཡག་གི་རྩ་ལ་གློ་འབྱུ་བདུན་བཏབ་ནས་ཉིན་བདུན་ལ་སྐྱེས་ན། ས་འདི་ཞིང་ལས་ལ་ལེགས་པ་ཡིན་པས་གནས་འདིར་ཆགས་དགོས་ཞེས་པ་ལྟར་སྐྱེས་པས་རྒྱ་བཏབ་སར་གཡག་རྒྱ་དགོན་པ་ Yaru Gonpa བཞེངས། དེ་ནས་ཌ་མ་རྒྱ་རབ་ཀྱིས་རྒྱ་རྒྱ་ཡུལ་གྱི་གཞི་ཙ་འཛུགས།

ཤམ་རང་ལྷ་ལེ་ཡིས་རྒྱ་རྒྱ་ཡུལ་གྱི་ཉེ་འཁོར་ཉ་དབལ་བཟུང་ནས་ལྷ་ལེ་རྒྱལ་པོ་དང་པོར་ཆགས། ཌ་མ་རྒྱ་རབ་ཀྱིས་ཤམ་རང་ལྷ་ལེའི་སྲོང་མོ་ཁབ་ཏུ་བཞེས་པའི་བུ་ཕྲུག་རྣམས་མ་ལྷ་ནང་དུ་བཞུགས་ཤིང་མི་རྒྱུད་ལ་ཕན་བདེ་རྒྱ་གྲགས། ད་ལྟའང་ཤམ་རང་གིས་བཞེངས་པ་ཉ་དབལ་གྱི་ཁྱུང་རྫོང་དང་། རྒྱ་རྒྱའི་པོ་བྲང་བྲག་རོང་དམར་པོ་ཥ་ཐིང་དགོས་ཀ། བཅས་ཀྱི་ཤུལ་མཛལ་རྒྱ་ཡོད། ཤམ་རང་ལྷ་ལེའི་མི་རྒྱུད་ལ་པོང་པ་ཏན་ཟེར། པོང་པ་ནི་ཕན་པ་ཞེས་པའི་ཆོག་ལས་བྱུང་ཞིང་དེའི་རོན་ནི་ཟུར་འདོན་ནས་ཟུར་འཛིག་བྱེད་པར་གོ ཉ་དབལ་ནི་རྒྱལ་པོའི་མི་རྒྱུད་ཆེད་ཟུར་འཛིག་བྱེད་པས་གཞན་ལ་མི་དབང། དེའི་ཕྱིར་ཉ་དབལ་མི་རིགས་ལའང་པོང་པར་གྲགས།

སྒ་ལེ་རྒྱལ་པོ་བཞི་པའི་བུ་མོ་ཨ་ནེ་བརླ་ཞེས་པ་ལ་ཕ་མེད་སེར་ཟ་བ་ལས་མངལ་ཚགས། ཁོང་ངོ་ཚ་དང་དངངས་སྣྲག་གིས་གཤལ་གཡོང་དུ་ལོ་གསུམ་ཕྱོགས་གསུམ་མཚམས་ལ་བཞུགས། ཟླ་དགུ་ནས་ཐུ་གུ་ཞིག་བཅས་པར་བསྟན་འཛིན་མཁས་པར་གྱུགས། མཚམས་གྲོལ་རྟེས་ཐུ་གུ་རྒྱལ་པོའི་ཕོ་བྲང་དུ་འཕྲིར་ཐབས་བྱས་བས་གཤལ་གཡོང་གི་ཕུག་པ་ཞིག་དུ་བཞུག ཅེར་ལུག་དཀར་པོའི་ཉིན་ལྟར་ཧོ་མ་སྦྱིན་པ་ལས་འཚོ་སྐྱོང་བྱུང། ལུག་རྟེས་ཧོ་མ་རྒྱ་མཁན་བརྟགས་པ་ལ་ཕུག་པ་ནས་ཐུ་གུ་ཆེད། ལུག་རྟེས་ཐུ་གུ་ལ་གོས་མེད་པས་ཐ་ཁང་དུ་བྱ་མོ་མཉམ་དུ་བཞུག ཅེ་ཕྱིར་སྒ་ལེ་ནམས་ཀྱི་བྱ་ཤ་དང་ལུག་ཤ་དང་ལྟབང་ཟ་སྲོལ་མེད།

བསྟན་འཛིན་མཁས་པ་ལེགས་པར་ཚར་ལོང་བྱུང་ཞིང་གཞོན་ནུ་ལྟ་ན་སྡུག་པ་ཆགས་པས། སྒ་ལེ་རྒྱལ་པོ་ཤེན་ཏུ་ཐུག་དོག་ལང་ཏེ་སྟོན་པས་ཤུག་ཧལ་འགྲན་བྱེད་པར་འགོད་ནས་ཕམ་ན་རྒྱལ་སྲིད་ཟློས་བཏང་བྱ་རྒྱུ་དང། གལ་ཏེ་བསྟན་འཛིན་མཁས་པ་ཕམ་ན་གནས་དབྱུང་གཏོང་རྒྱུར་རྒྱན་འཛུགས་བྱེད། སྒ་ལེ་རྒྱལ་པོ་ཕམ་ནས་བསྟན་འཛིན་མཁས་པར་རྒྱལ་སྲིད་གཏད། བསྟན་འཛིན་མཁས་པ་རྒྱལ་པོར་འགྱུར་ནས་སྒ་ལེ་རྒྱལ་པོ་ལྟ་བར་གྱུགས། ཁོང་ལ་སྲས་གསུམ་འཕྲུངས་པ་ལས་ཆེ་བ་ཉ་དབལ་གྱི་བུ་མོ་ཁབ་ཏུ་བཞེས་ནས་ལམ་ཕྱོང་ Lamjung ཕྱོགས་སུ་ཕེབས་ནས་བཞུགས། ཚུང་བ་ཀསྐི་ Kaski ཕྱོགས་སུ་གཞི་ཆགས་ནས་བཞུགས། འབྲིང་ནི་བློ་མ་ཀན་དབང་རྒྱལ་ཡིན། བློ་མ་ཀན་དབང་རྒྱལ་ནི། མཁས་གྲུབ་ཀན་བློ་བཟང་གི་སྲོས་མ་ཡིན། ཁོང་གིས་གཉེན་བྱ་དཀར་དགོས་པ་ཕྱུག་བཏབ་གནང། ཁོང་གི་མི་རྒྱུད་ལ་དུར་ཆགས་ཆགས ཀ་ལེ་དང་བཀ་དེང་གསུམ་བྱུང། ཅེ་ནམས་ཀུན་ལ་བྱ་དཀར་བློ་མཉམ་བྱ་བློའི་རིགས་སུ་གྲགས།

གཉེན་ཤང་གི་གཙོ་བོ་རིགས་གཉིས་ཡོད་པ་སྒ་ལེ་ Ghale དང་གུ་རུང་ Gurung གཉིས་ནི། རྒྱལ་པོའི་མི་རྒྱུད་དང་ཁྲིད་པ་གཉིས་སྒ་ལེ་ Ghale དང་། ཁྱོ་ཟ་ནི། Khurdzong བློ་མ་ Lama དང་

བླ་མེ་ཆ་ནི་ Nhenzhornang གསུམ་གྱ་རྒྱང་ Gurung རིགས་སུ་གཏོགས། བླ་མ་ Lama ནི་ གཉིས་ཤང་སྟོད་དང་འབྲེལ་ཞིང་བླ་མ་རྒྱ་རབ་ཀྱི་མི་རྒྱུད་ཡིན། ཁྱོ་ཌ་ནི་ Khurdzong དང་བླ་མེ་ཆ་ནི་ Nhenzhornang གཉིས་གཉིས་ཤང་སྨད་དང་ལམ་ཕྱང་སྟོད་འབྲེལ་བའི་རིགས་ཡིན།

གཉིས་ཤང་ནི་རང་སྒྲོང་རྒྱལ་ཁབ་ཡིན་ཡང་ཕྱིས་སུ་གློ་བོ་རྒྱལ་པོའི་སྲིད་དབང་དུ་འགྱུར། རྒྱ་རྒྱའི་ཕོ་བྲང་བྲག་རོང་དམར་པོ་ཥིང་དགོལ་ཀ ནི་གློ་བོ་རྒྱལ་པོས་བཞེངས་པར་གྲགས། ངག་རྒྱུན་ལོ་རྒྱུས་སུ་གློ་བོ་རྒྱལ་མོས་གཉིས་ཤང་གི་སྲིད་དབང་བཟུང་བ་དང། ཁོང་ལ་ཀུང་ཆེན་བྱུག་གི་རོགས་བྱེད་པ་སོགས་ཀྱི་སྐོར་སྒྲུང་མང་བར་ཡོད་ཀྱང་འདིར་མ་བཀོད། དེ་ནས་སྐོར་ཁའི་དམག་གིས་ལམ་ཕྱང་ནས་ཡོང་ཞིང་གཉིས་ཤང་འཛིན་བཟུང་བྱེད་ནས་གོར་ཁའི་སྲིད་དབང་དུ་འགྱུར་བཅས་བཤད་སྲོལ་འདུག་ཀྱང་ཁྲངས་ལྡན་ཡིག་ཆ་སོགས་ནི་མ་མཐོང།

གཉིས་ཤང་སྐོར་གོང་གསལ་རྟམས་གཙོ་བོ་ངག་རྒྱུན་ལོ་རྒྱུས་དབྱིན་ཡིག་དུ་འགོད་པ་ལས་བཏུས་པ་ཡིན། ངག་རྒྱུན་ལོ་རྒྱུས་སུ་ཤམ་རང་སྒ་ལེ་ Syamrang Ghale ཞེས་བརྗོད་པ་དེ་ཀུན་བཟང་གྲོང་བཏྲངས་ཀྱི་རྣམ་ཐར་དུ་གློ་དང་གཉིས་ཤང་གསུངས་སྐབས་ཞང་དང་ཕིག་ཞེས་པ་དེ་ཡིན་ནམ་སྙམ།

གློ་བོ།

གློ་བོ་ནི་བོད་ཀྱི་ཡུལ་གནའ་བོའི་རྒྱལ་ཐབ་ཆེན་པོ་སྟོད་མངའ་རིས་སྐོར་གསུམ་གྱི་ཆབ་འབངས་སུ་གཏོགས། སྟོད་མངའ་རིས་སྐོར་གསུམ་ཞང་ཞུང་གི་མངའ་འོག་དང་ཕྱིས་ཆོས་རྒྱལ་སྲོང་བཙན་ཀྱིས་ཞང་ཞུང་བོད་ཀྱི་མངའ་འོག་བསྡུས་པས་བཙན་པོས་འབངས་སུ་འགྱུར། བཙན་པོས་རྒྱལ་རྒྱུད་ཀྱིས་

རིམ་བས་སྐྱོངས་ནས་ཕྱིས་རྒྱལ་ཕན་དུ་འཚོར། རྗེས་སུ་སྟོང་ཀྱི་མཚོན་གསུམ་གྱིས་སྟོང་མངའ་རིས་སོ་སོར་སྐྱོངས་གནང་མཛད།

སྟོང་ཀྱི་མཚོན་གསུམ་ནི། ལྷ་སྲས་དབལ་ལྷེ་མཚོན། བཀྲ་ཤིས་མཚོན་དང་ལྷེ་གཙུག་མཚོན་བཅས་གསུམ་ལས། གློ་བོ་ནི་བར་པ་བཀྲ་ཤིས་མཚོན་གྱིས་ཆབ་སྲིད་འོག་ཚུད། དེ་ལྟར་ཆོས་རྒྱལ་གྱི་གདུང་བརྒྱུད་རིམ་གྱིས་བར་མ་ཆད་པར་བརྒྱུད་ནས་མངའ་རིས་གྱང་ཐང་ཆོས་རྒྱལ་འབྱམ་སྟེ་མཚོན་གྱིས་བྱེ་བོ་ ༡༢༨༠ ལོར་མངའ་བདག་འབྱམ་ལྷེ་མཚོན་གྱིས་སྐུ་ཞང་ཆོས་རྒྱལ་འཕགས་པ་མཇལ་ནས་གྱང་ཐང་གོ་བཞི་སོགས་འབངས་སུ་བཀུག་སྟེ་མངའ་འོག་རྒྱ་ཚོ་བཅུ་གསུམ་གཏན་འབེབས་བྱས། རྒྱ་ཚོ་བཅུ་གསུམ་ནི། ༡ གྱང་ཐང། ༢ སྒྲིང་གོང། ༣ ནུབ་རི། ༤ མ་ཞང་རྒྱ་ཚང། ༥ གློ་སྟོད། ༦ གློ་སྨད། ༧ དོལ་གྱ། ༨ བཟང་རྒྱུད་པ། ༩ གཉན་ཟམ། ཥ་ཟན། སྟན། ༡༠ ངན་ལ། ༡༡ ཕུ་རི་མཚོ་འགོར། ༡༢ གཙང་པོ་ཟངས་ཚ་བ། ༡༣ ཥ་བཞི་ཆགས་བཅས་ཡིན།

མངའ་བདག་འབྱམ་ལྷེ་མཚོན། དེའི་སྲས་རིན་ཆེན་བཟང་པོ། དེའི་སྲས་ཆོས་རྒྱོང་ལྷེ། དེའི་སྲས་བཀྲ་ཤིས་ལྷེ། དེའི་སྲས་ཕུན་ཚོགས་ལྷེ། དེའི་སྲས་བསོད་ནམས་ལྷེ་བཅས་བྱུང་བ་ལས། ཁྲི་རྒྱལ་བསོད་ནམས་ལྷེ་ཡིས་ལ་སྟོང་ལྟོ་བྱང་ཤེར་སོགས་ལ་ཆོས་ཉེ་རང་གི་མངའ་འོག་ཏུ་བཅུགས། ཁྲི་དཔོན་བྱིང་མའི་གཙང་ཆོས་རྒྱོང་འབྱམ་དམག་དཔོན་དུ་བསྐོས་ནས་བུ་ཁྱངས་དབང་དུ་བསྟུས་པས་དེའི་བྱ་དགའ་ལ་གློ་བོ་དོར་པོའི་མི་དཔོན་དུ་བསྐོས། དེ་རྗེས་ཀྱི་སྟེ་དཔོན་དུ་ཆོས་རྒྱོང་འབྱམ་གྱི་སྲས་ཆོས་རྒྱལ་ཨ་མ་དབལ་/ ༡༦༤ཕ ༡༥༥ཕ།ལྟར་བཞུགས་བྱས། ཆོས་རྒྱལ་ཨ་མ་དབལ་གྱིས་སྤྱི་ལོ་ ༡༥༤ ལོར་ས་གནས་རྫོང་དཔོན་གྱི་རྒྱུད་པ་བཟུང་ནས་སྨོན་ཐང་གི་རྒྱལ་ཁབ་བཞེངས། ཨ་མ་དབལ་གྱིས་སྤྱི་ལོ་ ༡༥༥༠ ལོར་གློ་བོ་རང་བཙན་རྒྱལ་ཕན་ཡིན་པའི་ཡོངས་གྲགས་ཁྱབ་བསྒྲགས་སྒེལ། གྱང་ཐང་རྒྱལ་པོས་ཡང་གློ་ལ་རང་བཙན་གྱི་བཀའ་འཁོལ་སྟལ།

གློ་རྒྱལ་ཐན་གྱི་རྒྱལ་རྒྱུད་ཀྱི་རྒྱུད་རིམ་ནི། ༡ཨ་མགོན་བཟང་པོ། ༢ ཆོས་རྒྱལ་བཀྲ་ཤིས་མགོན། ༣ མགོན་པོ་རྒྱལ་མཚན། ༤ བསམ་གྲུབ་དཔལ་འབར། ༥ ཆེ་དབང་ལྷུན་གྲུབ། ༦ བཀྲ་ཤིས་རྣམ་རྒྱལ། ༧ བསྟན་འཛིན་དབང་རྒྱལ། ༨ དབང་རྒྱལ་རྡོ་རྗེ། ༩༠ བཀྲ་ཤིས་སྟོང་པོ། ༩༩ འཇམ་དཔལ་དགྲ་འདུལ། ༩༢ ཀུན་དགའ་ཏོན་བུ། ༩༣ འཇམ་དབྱངས་དབང་འདུས། ༩༤ དངོས་གྲུབ་དཔལ་འབར། ༩༥ འཇམ་དབྱངས་རྒྱལ་མཚན། ༩༦ བསྟན་འཛིན་འཇམ་དཔལ་དགྲ་འདུལ། ༩༧ འཇིགས་མེད་དཔལ་འབར་བཅས་རིམ་གྱིས་གློ་ཀོ་རྒྱལ་པོའི་ཁྲིར་ཕེབས། གློ་ཀོ་རྒྱལ་པོའི་བརྒྱུད་ཕྲེང་རྣམས་ཀྱིས་བཤད་བྱ་ ༥༡༣ ཡི་དུས་ཡུན་རིང་ཆོས་སྲིད་ལུགས་ཟུང་ཆོས་བཞིན་བསྐྱངས།

ཨ་ཥཱ་ཞེས་པ་ནི། ཆོས་རྒྱལ་ཨ་མགོན་བཟང་པོས་དོལ་ཀོ་མོན་གསུམ་རང་གི་ཚབ་འོག་ཏུ་བཙུགས་ཏེ་རྒྱལ་སྲིད་རྒྱ་བསྐྱེད་པ་ན་ཨ་ཥཱ་ཟེར་བའི་མཚན་གནས་དང་ཕྱག་ཐམ་ལ་ཨ་ཐམ་ཞེས་ཕྱོགས་ཐམས་ཅད་དུ་ཁྱབ། ཨ་ཥཱ་ནི་ལེགས་སྦྱར་གྱི་སྐད་ཡིན་ལ་བོད་སྐད་དུ་བདེ་ཞེས་པའི་དོན་ཡིན། ནེ་སྣ་ལོའི་ཐུས་ཞེས་པ་ནི་རྒྱལ་ས་སྟོན་ཐང་ཞེས་པ་ལས་ཟུར་ཚགས་པར་འགའ་ཡིས་འདོད།

གློ་ཕོའི་མི་རིགས་ནི་གནའ་དུས་བོད་ཞང་ཞུང་གི་མི་རིགས་གཅིག་མ་ཡིན་པ་དང་། བོད་ཀྱི་གདུང་རབས་ལས་ཞང་ཞུང་ནས་སྦྱ་དང་ཞེས་པས་མིའུ་གདུང་བྱུག་ལས་སྦྱ་ཡིན། ད་ལྟའི་གློ་འམ་ཐུགས་ནི་གློ་བ་དང་། བུཥ་གླ་ཚུ་དང་། པཏ্ཚ་ག་ཚུ། ཐག་བཅས་ཀྱི་མི་རིགས་འདྲ་མིན་གྱིས་ཁྱབ་ཀྱང་། གློ་ཚོ་བདུན་ནང་གློ་བ་ཁོ་ན་ཡོད། གློ་བ་དག་ནི་ཆོས་རིགས་དང་མི་རིགས་འདྲ་མིན་གྱིས་ཁྱབ་ཡོད། གང་ཅིའི་ཐད་ནས་བོད་ནི་ཀུབ་དབུས་གཤིས་དང་ཀུན་ཏུ་མཚུངས།

ཇོང་ཁ་དང་། གཞིས་ཀ་ཅེ། རྒྱལ་ཅེ། ལྷ་ས། ཀུ་ཏྲི། གུ་གེ (ཞང་ཞུང་) སྦྱ་རངས། (སྦྱ་ཏེང་) མདོ་ཁམས་བཅས་ནས་དུས་ལྷ་ཕྱི་མི་འདྲ་བར་གློ་ཏུ་གནས་སློ་བྱས་ཤིང་རིམ་པར་གློ་བ་དང་གཅིག་འདྲེས་

བྱུང་བར་བཤད། དུས་རབས་བཅོ་བརྒྱད་སྨད་ཆའི་བར་གློ་སྟོད་ལས།ཁར་རགས་དང་། གོད་གྲྭབ་པ། (སྐེར་ལྷང་ཡུལ་ཐན་ཀྱི་ཉེ་བར་ཡོད།) ཕྱང་ཚུང་། བསམ་རྟོང་། ཆོས་རྟོང་། དར་ཅོག་བཅས་གོད་ནས་གནས་སྤོ་བའི་གཞིས་ཆགས་སུ་ངོས་བཟུང་། གོད་ཀྱི་འབྲོག་པ་དང་ན་ཀ་ (འབྲོག་པ་དང་གཞིས་ཆགས་ཀྱི་མི་རྒྱུད་) ནམས་དུས་རབས་བཅུ་དགུ་པའི་བར་དུ་སྲུ་མཐུད་དེ་གནས་སྤོ་བྱས་པ་བྱུང་།

གློ་བའི་སྤྱི་ཚོགས་ནང་མི་ཡི་གླལ་རིམ་གཙོ་བོ་གསུམ་སྟེ། སྐུ་དགེ་པ་དང་། ཕལ་པ། མགར་པ་བཅས་སོ། ।ཕལ་པ་དང་མགར་བའི་བར་ན་གླལ་རིམ་གཞན་ཐེཀ་ཆ་རེ་ཞེས་པ་ཞིག་སློན་ཐང་ན་ཡོད། དེ་དག་གོད་ནས་གནས་སྤོ་བྱས་ཤིང་ཕ་མེས་ཀྱི་གླལ་རིམ་གྱི་མིང་ཉིད་ཐོག་པ་དང་། འབྲོག་པའི་མི་རྒྱུད་འདི་དག་ལས་ན་ཀ་ནམས་འབྲོག་པ་ལས་ཕྱང་ཟད་གླལ་རིམ་མཐོ་བར་བརྟེས། གང་ལྟར་དེང་སང་མི་རྒྱུད་འདི་གསུམ་ཀ(ཐེཀ་ཆ་རེ་དང་ན་ཀ་དང་འབྲོག་པ)གླལ་རིམ་གཅིག་པར་བརྟེ་འཛིན་བྱེད་ཅེས་གློ་རྒྱལ་ཐན་ཀྱི་སྟོན་འགྲོ་སྤྱི་བཤད་ནང་དུ་གསུངས།

འཛིར་ཕྱོང་དང་། བཀྲ་ཤིས་ཐུག་དཀར་ཕྱོང་། ཟླུ་བཏུ་བཅས་ཀྱི་ཡུལ་མིའི་སྐད་གློ་སྟོད་ཀྱི་ཡུལ་སྐད་དང་མཚུངས་ཤིང་། ཚུགས་བཟང་དང་། གཉེར། ཤུང་པཏ། ཅེ་ལེ། རྒྱ་དཀར། ཞི་གཅོག། པཏ་ཙེ། བཀྲ་ཤིས། ཐུ་ཀཱ། ཐག་ལུ། ཐག་ལུ། ཐག་ལ་ལ། ཐག་ཏོང་དང་གཏན་ནས་མི་འདྲ་ཞིང་རིག་གཞུང་ལའང་ཁྱད་པར་ཆེ། ཐག་དང་། ཞི་གཅོག། བཀྲ་ཤིས། ཐོང་གསལ་བློ་ཏ་ཀ། ཚུ་ལས་ཐུ་ཀ་ཀ་ཡིན་ལ། ཐག་ལ་ཞི་ནས་ནས་ཡོངས་ཀྱང་། ཐག་དང་། ཞི་གཅོག། བཀྲ་ཤིས། མི་རྣམས་ལ་ནི་ཐུ་ཀ་ཀ་ཡིན་ལ། ཐག་ལ་ཅི་དབུས་ཀྱི་རིག་གཞུང་གི་ཤུགས་རྒྱུན་ཞེས་མེད་པ་མ་ཟད། གོད་བའི་མི་རིགས་ཤ་སྟག་གོ །གློ་ལམ་ཐུས་ཁང་དུ་ཆོས་ཁོ་ན་ཉིན་རེའི་བྱ་བཞག་གཙོ་བོ་ཡིན་པར་བརྟེན། ས་གནས་འདི་གའི་ཡུལ་མི་བརྒྱ་ཆ་དགུ་བཅུ་སྟག་ནང་ཆོས་བྱེད་མཁན་ཤ་སྟག་དང་ཐོག་མའི་ལྟ་འཛིན་གསོལ་མཆོད་ཅན་ཀྱི་གོན་པོ་རེ་ཟུང་ཅམ་ཡོད། གོད་རྒྱུད་ནང་ཆོས་ནང་

ནས་ཀྱང་ས་སྐྱ་དར་ཆེ་ཤོས་དང་། རྒྱོང་མ་བཀའ་བརྒྱུད་པའི་དགོན་པཉང་ལགས་ཡོད། གསར་བྱུང་རི་གོ་དགེ་ལྡན་པའི་དགོན་པ་མཇལ་རྒྱ་མེད། གྲོང་གསེབ་རེ་རེར་དགོན་པ་དང་མཚོད་རྟེན་མེད་པ་མི་སྲིད།

འོམ་ལོ།

འོམ་ལོའམ་འོམ་ལྷོ་ནི། ཏི་ས་དང་མཚོ་མ་པམ་གྱི་ལྷོ་ཕྱོགས་ནས་འབབ་པའི་ཆུ་བྱ་ཁ་འབབ་ཀྱི་གཙང་འགྲམ་དུ་ཆུ་ཤིང་འོམ་བྱའི་ཐོང་པོ་མང་དག་སྐྱེས་ཀྱི་ཡོད་པས་འོམ་ལྷོ་ཞེས་པར་གྲགས། འོམ་ལའི་ཤར་ཕྱོगས་སུ་ཡོད་པ་ལི་མི། ཐུ་ན། ཡ་རི་ཏུམ་ཀོཏ་གཙང་པོའི་འགྲམ་དུ་ཆུ་ཤིང་འོམ་བྱའི་རིགས་ཀྱི་ཅི་ཤིང་གང་མང་སྐྱེས་པའི་ལྱང་པ་ཡིན་པས་འོམ་ལྱང་ངམ་འོམ་ལོར་གྲགས།

གཞན་ཡང་ཕྱི་རོལ་པ་ཅིན་ཆུའི་གཏམ་རྒྱུད་ལྟར་ན། ཐར་གཤུ་གོང་གི་ནགས་སུ་ཕ་བོང་ཆེན་པོ་ཡོད་པ་དེར་རྒྱུན་དུ་ཏོམ་མམ་མེའི་མཚོད་སྦྱིན་ཕུལ་གྱི་ཡོད་པས་ཕ་བོང་གི་མིང་ལ་ཏོམ་ཕ་བོང་དང་རྟེས་སུ་ས་གནས་ཀྱི་མིང་དུལང་འོམ་ལ་ཏོམ་ལ། ཆགས་ཞེས་ཟེར།

འོམ་ལོའི་ཡུལ་ནི། ༧ གཙང་པ། (ચાङब ढोजाम) གཙང་གཙང་པོའི་འགྲམ་དུ་ཡོད་པའི་ཡུལ་ཡིན་པས་གཙང་པ་དང་། བཞེད་སྲོལ་གཞན་ཞིག་ལ་ནགས་གསེབ་དུ་ཁྱི་ར་བརྒྱ་བྱེད་མདའ་བཟོ་བྱེད་གཙང་བཏབ་ཡོད་པས་ས་མིང་ལའང་གཙང་ཆགས་ཟེར། ༨ ཉིན་པ། (बारथपाले) ཡུལ་འདིར་ཉི་མ་སྤོ་ཤར་གྱི་ཡོད་པས་ཉིན་པ་ཟེར། ༩ དྲུག་ཚུ་ལྱང་པ། (साठी खोले) དྲུག་ཚུ་ལྱང་པ་ནི་གཙང་པོ་དྲུག་བཅུར་གོ་ནའང་དངོས་སུ་གཙང་པོ་དྲུག་གི་བར་ཡུལ་ལ་གོ་དགོས་ཞེས་ཟེར། གཙང་པོ་དྲུག་ནི། ས་ལྷི། ཏ་ཀོར། ཏང་ཁིན། ཀི་ཌོམ། ཀ་ཚུ། ཀ་རང་བཅས་ཡིན། ༡༠ ཡུལ་ཚོ་བདུན་ནི། (सातथपाले)

ཡོལ་དབང་། གཡང་དཀར། ཙ་ལང་། ཐུ་ཐུ། ཏུམ་བུ། གཡང་རིགས་ཡུལ་གཉིས་བཅས་ཡིན། ༤ ལི་མི། (ලිම්‍යෑං) ཏིལ། ཏལ་ཏེ། ཎང་བཅས་ཀྱི་ཡུལ་གསུམ་ཡིན།

འོམ་ལོའི་ཚགས་ཚུལ་ནི། ཞང་ཞུང་གི་སྤྱ་རང་ངམ་མངའ་རིས་ཁོངས་ས་གཏོགས་པར་འདོད། འོམ་ལོའི་མི་རིགས་ནི་གཡག་ཐུགས་རྣམས་འཚོ་ཞིང་འཕྱི་བ་རྣམས་ཀྱི་ཁྱེ་ར་བརྒྱབ་ནས་འཚོ་བསྐྱལ་བྱེད། འོམ་ལོའི་མི་རིགས་རྣམས་ལ་ལྷར་གཡག་པཉང་གྲགས། དེ་རྣམས་ཀྱིས་ཁྱེ་ར་བརྒྱབ་སྐབས་འཕྱི་བའི་རྒྱལ་པོཉང་ཁྱེ་ཤར་བས་པས་ཡུལ་འདིར་བྱེ་ཚད་ཀྱི་ནད་ཡམས་དྲག་པོ་ཁྱབ། ནད་ཡམས་འདིས་ཡུལ་མི་མང་པོའི་ཚེ་སྲོག་དང་བྲལ་བས་ཡུལ་མི་རྣམས་ཡུལ་དོར་ནས་ཡུལ་གསར་པ་ཚལ་བར་ཕྱིན། དཔོན་སངས་རྒྱས་ལྷུན་གྲུབ་སོགས་ཀྱིས་ཅ་དཀར་ (च्यादुक) ཏུ་གནས་སྒོས་པ་དང་། མཁ་ཆེ་གཡང་སོགས་བས་ཏེག་པ་ཇ་གཡག་པ་ཀ (हेक्पा)རུ་གནས་སྒོས་བྱེད་པ་དང་། མཁོན་པོ་སོགས་ཀྱིས་ཀང་རང་ (केर्मी) ལ་ཚགས། དེ་ལས་གཞན་སྟོན་གྱི་ཡུལ་རྣོང་ཚགས་ཤུལ་མང་བར་ད་ལྟའང་མཐོང་རྒྱ་ཡོད་པར་གྲགས།

བོད་པའི་མི་རིགས་རྣམས་ལ་བོད་པཉམ་རྟོ་ཏེ་དང་། དེ་རྣམས་ལ་ཏ་མང་དང་ད་ལྟ་ཟླ་མའི་མི་རིགས་ས་གཏོགས། གཞན་ཡང་ཏེ་བ། ટેવા દર્વા ધાર્વા ગોર્ઁ'વા ચ્યોવા ક્રુલ્'ક્રુદ્ગ ગેલ્યૂત્ત દગાલ્'વા ગવઁ લુ'દે'ગોં'દેં'ઙર્'ખા લુઇરી કોચ્રયા લ્હુદ્'યોં' ખ્યૂઙબો સ્ટ્રેવુ'સ્ક્રો'વા ટિઊ કેવા ચુ'તેં' પુંટો/પુંયો, ર'વા રાવા ખર્'દે'મદર્વદગા'વા સ્યારી ડાતાક્પા લુ'ગે' લુને મોંર'ઙા મોર્ચા દેં'યોં'સ્ક્રુન્'તુદ્ગ' ચ્યોગો ડિન્ટુઙ ગાયોંગા'યોં' યોક્પુ મગાર'વા ગારા ગાનસ'સ્ક્રોંર'વા નાઈકોરા વઞ્ચમસ'યોં' ખ્યામ્બુ સોંગાસ'ગ્રી' મી'દેગાસ'ચ્રે'વ'ખદ'ખોંદ'

གུ་རུང་།

གུ་རུང་ནི། ལྷར་དགུ་རི་དབང་ Gu-Rewang ཞེས་པར་སྒྲ་འདོན་སྲོལ་ཡོད་པ་དང་། དེའང་གུ་རུང་གི་མི་རིགས་རྣམས་ས་མཚོའི་རི་ཁ་རྣམས་སུ་གནས་སྤྲོད་བྱེད་པས་དགུ་རི་དབང་ཞེས་འབོད་པར་མེ་སྐྱེ་ཟློ་མས་གུ་རུང་ཞེས་པའི་དེབ་དུ་གསལ། གཞན་ཡང་གུ་རུང་ལ་ཏ་མུ་ Tamu ཞེས་པའང་ཡོད། ཏ་ཞེས་པ་རྒ་དང་མུ་ཞེས་པ་མི་ཡིན་པས་རྒ་མིའམ་འདོད་པ་གཞན་ཞིག་ལ་ཏ་ཞེས་པ་འབྲུག་སྒྲ་དང་མུ་ཞེས་པ་ནམ་མཁའ་ལ་འདོད་པའང་ཡོད།

གུ་རུང་ Gurung ནི་གུ་ཞེས་པ་སྨོ་དང་རུང་ཞེས་པ་སྲུང་ལ་གོ་བ་ཡིན་ཞེས་སྒྲ་ནའང་ཁྱད་པར་ཕྱིག་ཆ་སོགས་ནི་མི་གསལ། གུ་རུང་གི་འདོད་མའི་བོན་ཆོས་ཀྱི་ངག་གཏམ་ Pye-Ta Lhu-Ta ཞེས་པ་དེ་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་ཁྱད་སུ་ངོས་འཛིན་ནའང་ཡིག་ཐོག་ཕན་པར་དཀའ་ངལ་ཆེ་བར་ཡོད་པའི་རྩོམ་ཡིག་ཀྱང་ཡོད།

གུ་རུང་གི་མི་རིགས་ལ་གཙོ་བོ་རིགས་བཞི་ཡོད་པ་ནི། ༡ ཟླ་མ་ནི་ཆོས་ཀྱི་ཟླ་མའི་མི་རིགས་ཡིན། धर्म गुरु ༢ ལ་མི་ཆ་ནི་ནི་དམག་དཔོན་གྱི་མི་རིགས་ཡིན། सेनापति ༣ རྒྱ་ལེ་ནི་རྒྱལ་རིགས་ལ་གོ། राजा ༤ སྨོ་ཏ་ནི་ནི་བློན་པོའི་རིགས་ལ་གོ། मन्त्री གཞན་ཡང་གུ་རུང་གི་མི་རིགས་ལ་ཡན་ལག་གི་མི་རིགས་བཅུ་དྲུག་ཡོད་ནའང་དྲངས་སྲོལ་འདི་ཅིན་ཆུའི་ལུགས་སུ་འདོད་ནས་མང་ཆེས་ཁས་མི་ལེན་པ་འདུག

གུ་རུང་ཟླ་མ་ལ་ ༡ པ་ཚུ། ཕ་རྗེ། Pachyu (Paju) ༢ ཁེ་ལི་ཟྲི། ཕ་རྒྱ་བྲི། Klehpree (Gya bri) ༣ ལམ་བོ། ཕ་ཟླ་མ། Lambo (Lama) ཞེས་གསུམ་དང་། བོན་པོའི་དབང་དུ་བྱེད་ན། ༡ ནམ་

པོ། ཤོས་ནགས། Nambo ༢ ཁྱུང་པོ། ཤ་ཁོས། Kyarbo ༣ ལམ་པོ། ཤ་དཀར་པོས། Lambo བཅས་གསུམ་ཡིན་མོ། །

ཀུ་རྒྱང་ནི་ནི་སྣལ་ཀྱི་མ་ནང་། Manang ཐུས་ལྡང་། Mustang ཏོལ་པ། Dolpa ཀསྐི། Kaski ལམ་ཕྱོང་། Lamjung གོར་ཁ། Gorkha པར་ཕྱུ། Parbat ཤཱན་ཛ Syangja བཅས་སུ་གཙོ་བོ་གཞིས་ཆགས་ཀྱང་དཔལ་ནི་ནི་སྣལ་ཡོངས་དང་རྒྱ་གར་བྱང་ཕྱོགས་གཙོས་འཛམ་གླིང་རྒྱལ་ཁབ་མང་དག་ལ་ཁྱབ་ཡོད།

རྡོ་མང་།

རྡོ་མང་དམ་རྡ་དམག་ནི། རྡ་མང་དམ་རྡ་དམག་གི་སྒྲ་བྱང་ཚུལ་གྱི་བཞེད་སྲོལ་མི་འདྲ་བ་མང་ཙམ་ཡོད་ནའང་། གཙོ་བོ་རྡ་མང་ནི་རྡའི་ཚོང་པ་ཡིན་ཞེས་པ་དང་། རྡ་དམག་ནི་ཆོས་རྒྱལ་སྲོང་བཙན་སྒམ་པོའི་རྡའི་དམག་གི་མི་རིགས་ཡིན་ཞེས་པ་གཉིས་གཙོ་བོར་བྱེད། འགའ་ཞིག་གིས་ཏམ་ས་གླིང་ཞེས་པའི་མི་རིགས་ཡིན་པས་ཏ་མང་བརྗོད་པར་འདོད་པཡིན་ཡོད།

མི་རྒྱུད་འབྱུང་ལྟར་བཤད་པ་ལས་ཤོག་ཤིན་ཏུ་མང་བར་འདུག་ཀྱང་ཁྱད་ཐུན་ཐུབ་པ་ནི་ཤིན་ཏུ་དཀོན། པོ་ལ་ལྟའི་ལྟ་རབས། མི་ཡི་ཤ་རབས་དང་། ཟློན་དཔོན་ཤ་རབས། སྟེ་སྨལ་གང་ས་ཀྱི་གཞི་བདག་གསོལ་མཆོད། འཇིག་རྟེན་གཏམ་ཆོས། ཏམ་བ་ཀཱ་རན་བཅས་ཀྱི་ཡིག་ཆ་རྣམས་ལ་གཙོ་བོ་ཁྱད་པར་ཅོས་ནས་བྱིས་པ་མཐོང་།

རྡ་མང་གི་རིགས་རུས་ཀྱི་བྱེ་བྲག་བཅོ་བརྒྱད་དུ་གྲགས་པ་ནི། ལྟའི་བུ་མོ་གསུམ་ཤ་ཅ་ཤིང་ཟློལ་མ། ཅ་ཤིང་བཀྲ་ཤིས། ཅ་ཤིང་ཏ་ཀུ། ཀེ་ཡུལ་དུ་འབབ་ནས་སྟྲེཏ་དང་ཁྱིམ་ཐབས་བྱེད། སྟྲེཏ་དང་ཅ་ཤིང་

སྒྲོལ་མ་ལས་ ༡ གི་སིང་། ༢ བལ། ༣ ཐོ་སྐར། ༤ ཐིང་། ༥ ཐུ་ས།ད། ༦ ལྷ་ལན། ༧ ནུམ་བ། སྒྲོ།ཏ་
དང་ཨ་ཤིང་བཀྲ་ཤཱི་ལས་ ༡ ཁྱོང་ཛིན། ༢ བམ་ཛིན། ༣ ཤ།ང། ༤ ཤ།ཀེ ༥ ཞབས་བོ། ༦ ཇི་མ་བ།
སྒྲོ།ཏ་དང་ཨ་ཤིང་ཏ་ཀུ་ལས་ ༡ མོ་ཀ་ཏན། ༢ བཏྲི་ན། ༣ བ་ཡི་ལྷ། ༤ ཏ་བ། ༥ ལུང་པ་བཅས་ལས་
མི་རིགས་བཅོ་བརྒྱད་དུ་འགྱེས་པར་གྲགས། དེ་ལྟར་རྒྱ་མཚ་ལ་མི་རིགས་བཅོ་བརྒྱད་ཡོད་པར་བྱིས་
པའི་དབྱུད་རྩོམ་མང་དག་ཡོད་ནའང་འགའ་ཞིག་གིས་དེ་ཙམ་མ་ཚད་པའི་མི་རིགས་གཞན་ཡང་ཡོད་
པར་འདོད།

མི་རིགས་དང་འབྲེལ་བའི་སྒྲུང་དང་འགྱེས་ཚུལ་སོགས་བཤད་སྒྲོལ་མང་བར་ཡོད་པས་འདིར་མ་བྱིས།
རྒ་མང་རྒྱལ་པོའི་སྐོར་ཡང་མི་མཐུན་པ་དང་རྒྱལ་པོ་མང་པོའི་ལོ་རྒྱུས་ཡོད་པས་འདིར་མཚོན་བྱེད་ཙམ་
མཁོར་བསྡུས་ནས་བཤད་ན། ར་སུ་བ་ཡི་གཏ་གླང་ཡུལ་ལ་མོ་བ་རྒྱལ་པོ་ཡོད་ཅིང་། མོ་བ་ནི་བོད་ཀྱི་
ཁྲོང་སའི་མོ་ཞེས་པ་ནས་ཡོང་ཞིང་ཀྱེ་གང་གི་རྒྱལ་ཁབ་ནས་གཏ་གླང་དུ་རྒྱལ་སྲིད་སྐྱོངས་པས་མོ་བ་
ཞེས་གྲགས། སྲིན་མོ་བ་ནི་ཏོང་གི་རིགས་ཡིན་ཡང་གོང་གསལ་རྒྱ་མཚན་གྱིས་མོ་བ་ཡི་རིགས་སུ་
འགྱུར། འགའ་ཞིག་གིས་ཏོང་ནི་ཇོ་དམར་ཡིན་ཞེས་འདོད་པཡིན་ཡོད། གང་ལྟར་ཡང་མོ་བ་རྒྱལ་པོ་
མེ་ཏོན་མོ་བ་ཞེས་པའི་རྒྱལ་སྲིད་སྐྱོང་སྐབས་ཉེ་འཁོར་ལྷ་ལེ་རྒྱལ་པོ་ནམས་ཀྱི་རྒྱལ་ཐན་ནམས་ཡོད།
ལྷ་ལེ་རྒྱལ་པོ་ནམས་དང་མོ་བ་རྒྱལ་པོ་ནམས་ལོ་ལྟར་དམག ཟླང། ལུག ཏྲ་པོ་ནམས་འཛིང་རྩེད
ཏྲ་བར་ལྷ་ལེ་ནམས་རྒྱུན་དུ་ཕམ་ཉེས་བྱུང་སྲོལ་ཡོད། དེའི་རྒྱུན་གྱི་ལྷ་ལེ་རྒྱལ་པོ་ཐུ་བལ་དེན་རང་གི
རྒྱལ་སྲིད་ཡང་ཕམ་པར་དོགས་ནས་མོ་བ་རྒྱལ་པོའི་སྲས་མོ་ཞིག་དང་ཁྱིམ་ཐབ་བྱས། ལྷ་ལེ་རྒྱལ་པོའི
བཙུན་མོ་ལས་མོ་བ་རྒྱལ་པོས་འཛིང་རྩེད་ཐོབ་དོན་གཡུ་བྱིན་ཅན་གྱི་བསོད་ནམས་ཀྱིས་ཡིན་པར་ཤེས།
གཡུ་དེ་དབང་དགོས་པར་དགོངས་ནས་བཙུན་མོ་གཡུ་བཀྲ་བར་བཏང་། གཡུ་དེ་ཡབ་ཡུམ་གྱིས་མ
ཚོར་བར་བླངས་ནས་རྒྱལ་པོ་མེ་ཏོན་ལྷ་ལེ་ལ་ཕུལ། དེ་ནས་བཟུང་མོ་བ་རྒྱལ་པོ་རྒྱུན་དུ་འཛིང་རྩེད་ལ་

པམ་ཉེས་བྱུང་། པམ་ཉེས་ཀྱི་ངོ་ཚ་དང་འཇིགས་སྟང་ལ་བརྟེན་ནས་མཁ་བ་རྒྱལ་པོའི་གཙུང་པེ་རྡེན། ཏེ་རྡེན། རེ་རྡེན་གསུམ་ཡུལ་པོར་ནས་མང་ཅིཏ་ཞེས་པའི་སར་སྒྲོག། རྟེས་སུ་རྒྱལ་པོ་འཕོར་དང་བཅས་པ་ཡང་མང་ཅིཏ་ཕྱོགས་སུ་ཕེབས་ནས་སྤྱན་གསུམ་ལ་རང་ཡུལ་དུ་ལོག་དགོས་པར་གསུང་ཡང་མ་ཉན། དེ་ནས་རྒྱལ་པོ་ཡང་སྤྱན་རྣམས་དང་ལྷན་དུ་མང་ཅིཏ་ལ་བཞུགས། ཉིན་ཞིག་ཏེ་རྡེན་ཁྱི་ར་རྒྱུ་སྐྱབས་བྲག་གཡང་ལས་ལྷུང་ནས་འདས་གྲོང་དུ་ཕྱིན། དེའི་རྟེས་སུ་སྤྱན་གསུམ་ལྷན་དུ་ཐོད་མི་ཐོད་གྲོས་བསྡུར་བྱེད་པར་སོ་སོར་རང་མོས་བྱ་རྒྱུར་བྱུང་བས། འཕོར་རྒྱ་ནོར་ཀུན་བགོ་བཅཱ་ལ་བྱེད་རྟེས་བྱ་སྒྲོ་དང་། རྡེཏ་དང་། མདའ་གསུམ་འཕེན་ནས་གང་དུ་འབབ་ན

གར་མི་ཡི་ཡུལ་ཡོད་ཞིང་ཡུལ་བཟང་བ་གསལ་ཡོད། འགའ་ཞིག་ལྟར་ན་མ་གར་ནི་དམག་སྒར་ཞེས་པའི་གོང་ཚོག་ལས་བྱུང་བར་འདོད་ནས་དམག་མིའི་མི་རིགས་ཡིན་ཟེར།

བུ་ཅ་དང་ཧུ་ཀམ་གྱི་གདུང་རབས་ The Vamshali of Budha and Hukam དང་། གཏྲི་དང་ཏ་ཀ་ཡི་གདུང་རབས་ The Vamshali of the Gharti from Taka དང་། གཏྲི་འི་བྱུང་རབས་ངག་རྒྱུན་ལོ་རྒྱུས་ The Oral Origin Story of the Gharti རྣམས་ལས་གཅིག་མཚུངས་སུ་མ་གར་གྱི་མི་རིགས་ཀྱི་ཐོག་མའི་འབྱུང་གནས་ནི། ལྷའི་བཞུགས་གནས་བྲག་ཕུག་ནུབ་ཕྱོགས་བྱང་གཏུ Uttar Ganga དང་པེལ་མ་ Pelma གཙང་པོས་ལྷུང་བའི་བར་ཕྱི་བ་བརླ་ཆ་རེ་ Pimachare ཞེས་ས་རྡུ་ཆགས་པར་བྲ་དྲོན་ཁམས་ Pradeep Khambu བྱས་གསུངས།

མ་གར་གྱི་གནས་འདི་ཕྱིས་སུ་མག་དབར་གི་སུ་ Magwar Bisaya དང་དེ་ནས་ཡང་མ་ག་རཏ་ Magarat ལ་འགྱུར། མ་ག་རཏ་ནི་མར་ཡང་དེ་གཙང་ཆུ་ Marsyandi River ནས་གིཡུ་ཐན་ Pyuthan བར་གྱི་ས་གནས་ལ་ངོས་བཟུང་བྱེད། དུས་རབས་བརྒྱད་པའི་ནང་བྱོན་ཀ་ལི་རྒྱན་ཀཱི་ Kali-Gandaki ཡི་རྒྱལ་པོ་གྲགས་ཅན་ཨ་ར་མུ་དེ་ Aramudi ནི་མ་གར་རྒྱལ་པོ་ཡིན་པར་འདོད། དེ་ཡང་ཨ་ར་མུ་དེ་ནི་མ་གར་སྐད་ཡིན་ཞིང་། དོན་ཡང་ཨ་རི་ནི་ཆུའི་ཐོན་ཁུངས་དང་མུ་དེ་ནི་གཙང་པོའི་དོན་ཡིན་པས་གཙང་ཆུའི་ཐོན་ཁུངས་ལ་གོ་བས་རྒྱལ་པོ་དེ་མ་གར་རང་ཡིན་པར་འདོད།

བུ་ཅ་མ་གར་ Budha Magar ལྷར་ན་མ་གར་རྣམས་སྒྲི་ལོའི་སྟོན་ ༡༥༠༠ ལོར་བོད་ནས་མུས་ལྷང་བརྒྱད་ཡོང་ཞིང་། མྱག་དི། Myagdi པར་ཐུ། Parbat བཀ་ལུང་། Baglung གིཡུ་ཐན། Pyuthan ཧོལ་པ། Rolpa རུ་ཀུམ་ Rukum བཅས་སུ་སོང་ཞིང་ཆགས། དེ་ནས་རིམ་གྱིས་ནི་ལྷལ་རྒྱལ་ཡོངས་དང་རྒྱ་གར་བྱང་ཕར་ཕྱོགས་སུ་ཀྱེས་ནས་ཡོད།

སྤྱིར་མ་གང་རྒྱམས་ནི་དམག་དོན་རིག་པ་དང་། དམག་གི་གྲབ་གཤོམ་དང་། དམག་ལ་སློབས་པ་སོགས་ཡོད་མཁན་ཡིན་པས་དམག་མིའི་མི་རིགས་སུ་བརྩི་བའང་ཡོད། འདས་པའི་ལོ་རྒྱུས་ནང་དུ་མ་གང་གི་མི་རིགས་དམག་དཔོན་གྲགས་ཅན་མང་དག་བྱུང་ཡོད།

སུ་ཀུམ།

སུ་ཀུམ་མམ་ཐུམ་ནི། ཐོག་མར་ཞང་ཞུང་བྱ་རྒྱ་བཅོ་བརྒྱད་ཀྱིས་ཁོངས་སུ་གཏོགས་ཤིང་ཆོས་དང་རིག་གཞུང་ཡང་ཞང་ཞུང་གི་དར་ཡོད། སྔོན་གྱི་མིང་ཆྱིང་ནི་ཐུམ་ཡིན་ཞིང་དོན་ཅི་ཡིན་མི་ཤེས་ནའང་ཞང་ཞུང་གི་མིང་ཡིན་པར་འདོད། སྤྱི་ལོ་ ༡༩༡༥ ལོར་ཏེ་ས་རྒྱང་གྲགས་དགོན་པའི་རྫོར་འཛིན་བསོད་ནམས་རྒྱ་མཚོ་གུ་ཡ་སྒང་པ་དང་། ར་ས་ནག་པོ། སྔོན་པོ་སོགས་སྒོམ་ཆེན་ལྷ་ཁྲི་ལྷ་སྔོང་ལྷ་བརྒྱ་དང་ཉེར་ལྷ་བཅས་པ་ཐུམ་རི་ཁྲོད་ཀྱི་ཐུ་ཀུམ་ཀྱི་དུ་ཕེབས་ནས་སྒྲུབ་ཁང་བཙུགས།

རྗེ་སྒྲུན་ལྷ་གྲོང་པ་གསེར་གྱི་མདོ་ལི་ལ་བཏེགས་ནས་ཡ་ཅེ་རྒྱལ་ཁབ་ཏུ་སྒྲུན་ཏང་ཀེ་ཕྱི་བོས་མཆོད། རྒྱལ་འབངས་རྣམས་ལ་དོན་དམ་པའི་ཕྱག་ཆེན་གྱི་རྟོགས་པ་རྒྱུད་བཏབ་ནས་ཆོས་ཀྱི་སྟོད་ལྟན་དུ་གྱུར། བཀའ་དྲིན་གཏང་རག་གི་ཡོན་བུ་སྟེ་མི་དང་ཐུམ་ཀུ་ཐུ་ཀུམ་ཀ་སོགས་ནས་དགོན་སྡེ་དང་། རི་ཁྲོད། ཆོས་གཞི་དང་བཅས་ཕུལ་ཞིང་། སྒོམ་ཆེན་རྣམས་ལ་སྒྲུབ་རྒྱགས་དང་ན་བཟའ་བཟང་པོ་ཕུལ་དུ་ཕྱིན་པ་འབྱུལ་བ་སོགས་བསྟེ་སྟང་ཞབས་ཏོག་འགྲན་ཟླ་དང་བྲལ་བར་མཛད། ཆོས་རྗེ་དགོན་མཆོག་མགོན་པོ་འཁོར་དང་བཅས་པ་ཟླ་མའི་ལྷུང་བསྟན་དང་འབྲེ་གུང་བཀའ་བརྒྱད་ཀྱི་བསྟན་པ་སྟེལ་བའི་ཕྱིར་ཐུ་ཀུམ་ཕྱོགས་སུ་ཕེབས། ཕ་བོང་ལམ་བཀག་པ་ཞིག་ཏུ་ན་བཟའ་བརྟབས་པའི་རྗེས་དང་ཞབས་རྗེས་སོགས་འཛིག་པར་གནང་། ཁོང་གི་བོད་དང་ཡ་ཅེའི་རྒྱལ་ཁབ་བར་གྱི་སྟང་ས་ལ་ཞེས་པ་ཐོག་མར་སྒོ་ཕྱེས་པར་གནང་། དེ་ནས་ཐུམ་རི་ཁྲོད་ཀྱི་གོག་པོ་རྡུ་ཕེབས་ནས་བཞུགས། དེ་སྐབས་འབྲེ་

གྱང་གི་སྨོན་ཆེན་འགའ་དང་སྨྲྭ་བ་འགའ་ཞིག་དང་། མི་རིགས་ཉུང་ཤས་ལས་མེད་པར་སྣང་ཡང་རྟེས་སུ་བོད་ཀྱི་མི་རིགས་རིམ་པས་འཚེལ་བར་འདུག་ཞེས་སུ་གྱུར་ཚོང་འདུས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ནང་གསལ།

སུ་གྱུར་གྱི་ཡུལ་ལྷོངས་རྒྱུང་པ་ནི་གོག་པོ་རྡུ་ཆགས་ཞིང་མེད་ལའང་སྲུས་ཟེར། བོད་ཀྱི་ཆོས་རྟེ་དགོན་མཆོག་མགོན་པོའི་མངའ་འོག་གི་འབྲོག་སྟེ་བཞི་དང་ཚོང་འབྲེལ་ཐོག་མ་སུ་གྱུར་གོག་པོ་རྡུ་འགོ་བཙུགས་གནང་བ་ཡིན་པར་འདུག གནས་འདིར་བོད་དང་ཡ་རྩེ་བར་ཀྱི་ཚོང་འབྲེལ་ཐོག་མར་འགོ་བཙུགས་པའི་དྲན་རྟེན་དུ་ཡ་རྩེ་རྒྱལ་པོ་རི་བུ་མཛློས་རྡོ་རིང་བཙུགས་ཡོད། དེ་ལྟར་ཚོང་རྩ་རྒྱ་ཆེན་དུ་འཚེལ་བས་སུ་གྱུར་ཚོང་འདུས་ཞེས་ཆོས་རྟེ་རིན་པོ་ཆེ་དང་ཡ་རྩེ་རྒྱལ་པོ་རྣམས་ཀྱིས་བཏགས་པར་མཛད། དུས་རབས་བཅུ་བཞི་པའི་ནང་ས་སྐྱའི་སྐབས་སུ་སུ་གྱུར་ཞེས་པའི་མིང་ཆགས་པར་གསུངས།

ཡུལ་ལྷོངས་ཆགས་ཚུལ་ནི། ཐོག་མར་གོང་པོའམ་སུམ་ཞེས་པའི་སར་ཆགས། གཉིས་པར་ཁྱེ་ཏེའམ་ཤྲི་མེན་རྫོང་ཞེས་པའི་སར་ཆགས་ཀྱང་གནས་དེར་ཐུང་ཚ་བ་ཆེ་བས་བོད་ཀྱི་འབྲོག་པ་རྣམས་ཚད་པས་སྟོད་མ་ཐུབ་པས་སྨར་ཡང་གནས་སྟོས་བྱས། སུ་གྱུར་ཡུལ་ལྷོངས་གསུམ་པ་ནི་ཆོས་རྟེ་དགོན་མཆོག་མགོན་པོ་ད་ལྟའི་ཡུལ་གྱི་ཕ་རོའི་ཕུག་པ་ཞིག་ཏུ་བཞུགས་ནས་ས་གནས་བརྟག་པ་ལས་བྱུང་། ཁོང་གིས་གནས་དེར་དགོན་པ་གསེར་ཁང་བཞེངས། དེ་ནས་རིམ་པས་བླ་བྲང་དང་མི་མང་དེར་སྟོས།

སུ་གྱུར་གྱི་མི་རིགས་ལ་ཁྱུང་པོ། སྟེ་བོ་ཁོ་རྣམ་དཀར་པོ། དཔོན་རིགས་བྱོ་བྱོ་དང་། མངའ་རིས་འབྲོག་པ། ས་སྐྱ། སོག་པོ་སོགས་བོད་ཀྱི་མི་རིགས་འདྲ་མིན་དང་འདྲུག་ཕྱིས་དོལ་པོ་ནས་གཙོ་བོའི་རིགས་དང་། གཞན་མོན་གྱི་རོག་ག་བཅས་དང་ཡོད།

ནུབ་རི།

ནུབ་རི་ནི་སྦྱིར་ས་ཁྲོན་ས་ཁུལ་ཆེན་པོ་ཡིན་ཞིང་དེལང་ད་ལྟའི་བོད་ཁུལ་རྒྱད་ནང་ཚར། སྣམ། སྐྱིང། ཀོང་ཐང། གཙང་སོགས་ཡིན་ཡང་དེང་དུས་ནི་ནེ་གླལ་ཁོངས་ཀྱི་སམ་དོ། རོད། ཐྲོད། སྟོག ཅི་རྒྱ་ཡུལ་གཙོ་བོ་དང། ནང་ཁོངས་ཀྱི་ཡུལ་ཆུང་མང་དག་ཡོད་པ་རྣམས་ལ་གོ

ནུབ་རི་ལ་གནམ་ལྟ་རིན་པོ་ཆེས། ནོར་རིར་གསུང་པ་དེལང་ནུབ་རིའི་གནས་ཆེན་གཅས་རི་སྦྱངས་རྒྱན་ནི་མཚན་ཉིད་གསུམ་ལྟན་ལས་རིན་ཆེན་སྣ་ཚོགས་སྦྱངས་པས་སྦྱངས་རྒྱན་ཞེས་པས་ནོར་རིར་གསུང་པ་འདྲ་ཞེས་པ་དང། མང་ཡུལ་གྱང་ཐང་ལ་དང་ཇོང་དཀར་ནས་རོད་ཀྱི་གཅས་རི་སྦྱངས་རྒྱན་ནུབ་ཕྱོགས་སུ་ཡོད་པས་ནུབ་རིར་བྱགས་ཞེས་འདོད་པ་མི་མཐུན་པ་གཉིས་ཡོད།

ནུབ་རི་ནི་ཐོག་མ་གྱང་ཐང་དང་ཕྱིས་སུ་ཇོང་ཁ་ཇོང་གི་མངའ་འོག་ཡིན་པ་དང། ཕྱིས་སུ་གོར་བོད་གཉིས་ཀྱི་དམག་བྱུང་ཟེས་ནི་གླལ་ཁོངས་སུ་ཆགས་པར་འདོད།

མི་རིགས་ལ་མངའ་བདག ཁྱུང་དཀར། ཁྱུང་མོན། དཔོན་བཟང། ཡོར་གོང་བཅས་ཀྱི་མི་རིགས་རྣམས་ནི་སྦྱི་ལོ་ １９２３ ལོར་ཏོགས་ཞིབ་འགྱུལ་བཞུད་པ་སྒྲུ་ཞབས་མའི་ཀལ་ཅེ་རིས་ཀྱི་འབྱོར་ཐོ་ནང་དུ་འཁོད་འདུག ཀཱཧན་ཡང་མི་རིགས་མང་དག་ཡོད་པར་ངེས་ནས་འདང་དེ་སྐོར་གྱི་ཡིག་ཆ་དང་ཕྱོམ་ྲྀོག་སོགས་ལག་ཏུ་མ་སོན་ཞིང་ངེས་གཏན་མ་བྱུང་བས་འདིར་མ་བྲིས།

འདི་ལྟོགས་སུ་ཀུ་ཏུ་བརླབ་ཐེས་གནས་ཐེས་ཡུལ་སྐྱིད་མོ་ལུང། རྡེ་བཙུན་མི་ལ་ར་ས་པའི་རྣལ་འབྱོར་ཕུག ཀཱར་རི་སྦྱངས་རྒྱན། ཀུ་ཏའི་སྒྲུབ་ཕུག་ཐེས་ཕུག བདེ་མཆོག་ཡབ་ཡུམ་གྱི་གསང་མཚན། ཀུ་ཏའི་གྲྭབ་ཚུ། གནས་བདག་ཟླ་སྟན་གྱི་ཐྲ་མཆོ་བསྐལ་མཆོ་ཁ་ཏོངས་བསྐལ་པ་མཐའ་མའི་བར་དུའང

གནས་བས་བསྐལ་མཚོར་གྱིས། ༡། གཏེར་སྟོན་མཁྱ་ཡངས་ནམ་མཁའི་རྒྱམ་འབྱོར་གྱི་སྒྲུབ་ཕུག་དང་གཤུང་བུམ། ནུབ་རི་སྟོད་རོད་ཀྱི་གནས་གསུམ་ནི། ༢ སྟོད་ལ་དཀར་བརྒྱད་ཚོས་གླིང་། ༣ བར་དུ་ཕོ་བྲང་དགའ་སྒྲིད་ཁང་གསར། ༤ སྨད་དུ་མཚོད་རྟེན་བཀྲ་ཤིས་དགུ་སྐོར་སོགས་དང་། གཞན་ཡུལ་རང་གི་ཐུ་མ་དམ་བ་དང་འབྲེལ་བའི་གནས་དང་རྟེན་གྱི་རིགས་མི་ཁྱད་བ་བཞུགས་ཡོད།

ཐུགས་པ།

ཐུགས་པ་ནི། དེ་སྐོར་འདིར་བྱིས་མ་དགོས་པར་སྦས་ཡུལ་ཐུགས་གྱི་ཡིག་མཛོད་བཀྲ་ཤིས་དཔལ་བཟང་དང་། ཁོ་བོས་བྱིས་པ་འབེལ་གཏམ་བདུད་རྩིའི་ཕིག་པ་སོགས་ལས་ཤེས་པར་བྱའོ།

བདག་གིས་གླིང་འཕྲང་། ཞབས་རྒྱ། ཡོལ་མོ། འོ་ལུང་སོགས་མི་རིགས་མང་དག་གི་ལོ་རྒྱུས་འབྲི་ཐུབ་ནི་བསམ་ཡང་། ལྷར་བརྩམས་བཞག་པའི་ཡིག་ཆ་དཀོན་པ་དང་། བདག་རང་གིས་ཞིབ་འཇུག་སོགས་ལ་མཐའ་མ་ཁྱོལ་པས་བྱིས་པར་འཇུག་མ་ཐུབ།

ཤུང་གཏུགས་ཡིག་ཆའི་དགེ་ཕྱི།

བོད་ཡིག་ཡིག་ཆ།

བལ་ཡུལ་དུ་བསྒོད་པའི་ལམ་ཡིག་ནོར་བུ་སྒྲོལ་མའི་ཕྲེང་བ།

ཞྭ་དམར་བ་ཚོས་ཀྱི་དབང་ཕྱུག

བལ་ཡུལ་གྱི་གནས་དང་རྒྱན་གྱི་ལོ་རྒྱུས་འགས་བར་བཙོད་པ་འཕྲལ་སྦོང་ནོར་བུའི་མེ་ལོང་།

བྲག་དཀར་ཚོས་ཀྱི་དབང་ཕྱུག

བལ་ཡུལ་རང་བྱུང་མཚོད་རྟེན་ཆེན་མོའི་ལོ་རྒྱུས།

བསྟན་པའི་ཉིན་བྱེད།

འཕགས་པ་སྟག་མོས་ཞུས་པ་ཞེས་བྱ་བ་ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་མདོ།

སྟག་མོ་ལུས་སྦྱིན་གྱི་ལོ་རྒྱུས།

བྱ་རྒྱང་ཁས་ཤོར་གྱི་ལོ་རྒྱུས་ཐོས་པས་གྲོལ་བ།

གཉེར་སྟོན་ལྷ་བཙུན་སྟོན་མོ། སྤ་གས་འཚང་ལྷཀ་བཟང་མོ།

བལ་པོའི་གནས་ཡིག་གངས་ཅན་རྒྱ་བའི་བདུད་རྩི།

ཁམས་སྒྲོལ་བསྟན་པའི་ཉི་མ།

ཐུ་ཤྲཱ་ལམ་ཡིག

རྒྱའི་བཙུན་པ་ཐུ་ཤྲཱ།

ཆེན་པོ་ཐང་གུར་དུས་ཀྱི་རྒྱ་གར་ཞིང་གི་བཀོད་པའི་དཀར་ཆག

ཐང་ཟན་ཙང་དང་པེ་ཅིས། གྱང་མཚོན་པོ་སྒྲབས་ཀྱིས་བསྒྲུར།

ཀཱཊཱཡ་རིག་འཛིན་ཆེ་དབང་རོར་བྱའི་བཀའ་འབུམ།

བྲག་དཀར་ཚོས་ཀྱི་དབང་ཕྱུག

གླུ་པོ་དང་གཙང་ཚོས་ཇོ་ཇे་གདན་གྱི་ལོ་རྒྱུས་མཐོང་ཀུན་དད་གྲོལ།

ངག་དབང་འཇིགས་མེད།

གླུ་པོ་རྒྱལ་ཕན། ལོ་རྒྱུས་ཉམས་ཞིབ།

ར་མེཥ་ཀུ་མར་ཏང་གེལ། ངག་དབང་ལྷུན་གྲུབ།

སྦས་ཡུལ་སྲོ་དང་བྱེ་བྲག་ཡོལ་མོ་གངས་རའི་གནས་ཡིག

མཁན་པོ་ཉི་མ་དོན་གྲུབ།

གངས་ཅན་དོལ་པོའི་པོ་རྒྱས་ཀ་ལ་པིང་ཀའི་སྒྲ་དབྱངས།
མཁན་པོ་སྨན་ལྷ་ཕུན་ཚོགས།

ཆུ་གྱམ་ཚོང་འདུས་ཀྱི་པོ་རྒྱས་སྟོན་མེད་རབ་གསལ་སྒྲོན་མེ།
ཌྭ་མ་ཐེན་ལས་རྒྱ་མཚོ།

ནུབ་རི་སྒས་ཡུལ་སྐྱིད་མོ་ལུང་གི་གནས་བཤད།
མཚོག་སྒྲུལ་ཀརྨ་མི་འགྱུར་རྡོ་རྗེ།

English Titles

Manik Bajracharya, Axel Michaels and ***Niel Gutschow***
Nepalavamsavali:History of kings of Nepal, A Buddhist chronicle.
Social Science Baha, himalayan traditions and culture series no.5, 2016

Dhanavajra Vajracarya and Kamal P. Malla
The Gopalarajavamsavali – Franz Steiner Verlag Wiesbaden GmbH 1985.

Daniel Wright, M.S.S. Singh and ***Pandit Shri Gunanand***
History of Nepal: an introductory sketch of the country and people of Nepal.
Cambridge University Press 1877.

D.R. Regmi
Ancient Nepal Medieval Nepal Vol I and II

D.B. Shreastha and C.B. Singh
The history of Ancient and Medieval Nepal, in a nutshell with some comparative traces of foreign History. HMG Press 1972

D.R. Regmi
Inscription of Ancient Nepal, Vol I & Vol II. Abhinav Publication 1983

Luciano Petech
Mediaeval history of Nepal (C.750 - 1482). Istituto italiano per il medio ed estremo oriente 1984.

Gerard Toffin
Nepal Past and Present. Sterling Publishers 1993.

Guiseppe Tucci
Preliminary report on two scientific expedition in Nepal. Istituto italiano per il medio ed estremo oriente 1956.

Pandit Kota Venkatachelam
Nepalaraja Vamsavali:Chronology of Nepal History – reconstructed. Arya Vijnana Publication-16, 1953.

Michael V. Aris
–Expedition to Kutang and Nubri in Northern Nepal. Report on the University of California 1973.
–The Tibetan myth of the Hidden Valley in the visionary Geography of nepal. Istituto per I'Africa e I'Oriente (IsIAO) Vol:41 1991.

Geoff Childs
–A Brief History of Nubri:Ethinic interface, Sacred geography and historical migratio in himalayan locality. Canberra 2001
–Claiming the Frontier:A note on the incorporation of Nubri within the border of Nepal. studies in history and soceity 2000

–Tibetan Diary:from birth to death and beyond in a himalayan valley of Nepal. University of California 2004.

Thomas Cox
Langtang Tibetans and Hindu Norms as political Language: A Critical Perspective on Sanskritization Theory, Contributions to Nepalese Studies CNAS, Tribhuvan University 1989.

Liesl Messerschmidt, Tsering Dolma Gurung and ***Frances Klatzel***
Stories and Customs of Manang, as told by the lamas and elders of Manang, Mera Publication 2004.

David N. Gellner, Joanna Pfaff-Czarnecka and John Whelpton
Nationalism and Ethinicity in Nepal,

Tshampa Megi Lama
The Gurung:their hidden history

नेपाली ग्रन्थसूची

बाबुराम आर्चाय
नेपालको सङ्क्षिप्त वृत्तान्त
चीन तिब्बत र नेपाल

पीताम्बर लाल यादव
नेपालको राजनैतिक इतिहास

डाँ. मेदिनीप्रसाद शर्मा
नेपालको आधुनिक इतिहास

प्रा. डाँ. सूर्यमणि अधिकारी
खश साम्राज्यको इतिहास

डाँ. बमबहादुर अधिकारी
नेपालको सरल इतिहास

राजुकुमार राई
नेपालको किरात इतिहास, कविता राई वि.स. २०७५

बाबुराम आर्चाय
नेपाल, नेवार र नेवारी भाषा, नेपाल सांस्कृतिक परिषद् पत्रिका अंक १, वि.स. २००९

जगदीश चन्द्र रेग्मी
नेपालको धार्मिक इतिहास, नेपाल राजकीय प्रजा प्रतिष्ठान वि.स. २०३०

शेखर पाठक
पंडितों का पंडित, नेशनल बुक ट्रस्ट, इंडिया

मुक्त सिंह तामाङ, थुप्तेन ग्याल्छेन लामा
जिग्तेन तामछयोई, मूल ग्रन्थ अनुवाद र व्याख्या, तामाङ अध्ययन केन्द्र २००५

कन्जोक लामा (अविनाश)
हुम्लो भोटे-लामा संस्कृति र बहुपति विवाह-प्रथा

परशुराम तामाङ
तामाङ वंशावली

रवीन्द्र तामाङ
प्राचीन तामाङ राज्य एक ऐतिहासिक अध्ययन

ནེ་པཱལ་གོ་རྒྱུས་དང་འབྲེལ་བའི་འཛིན་པར་འགྲན།

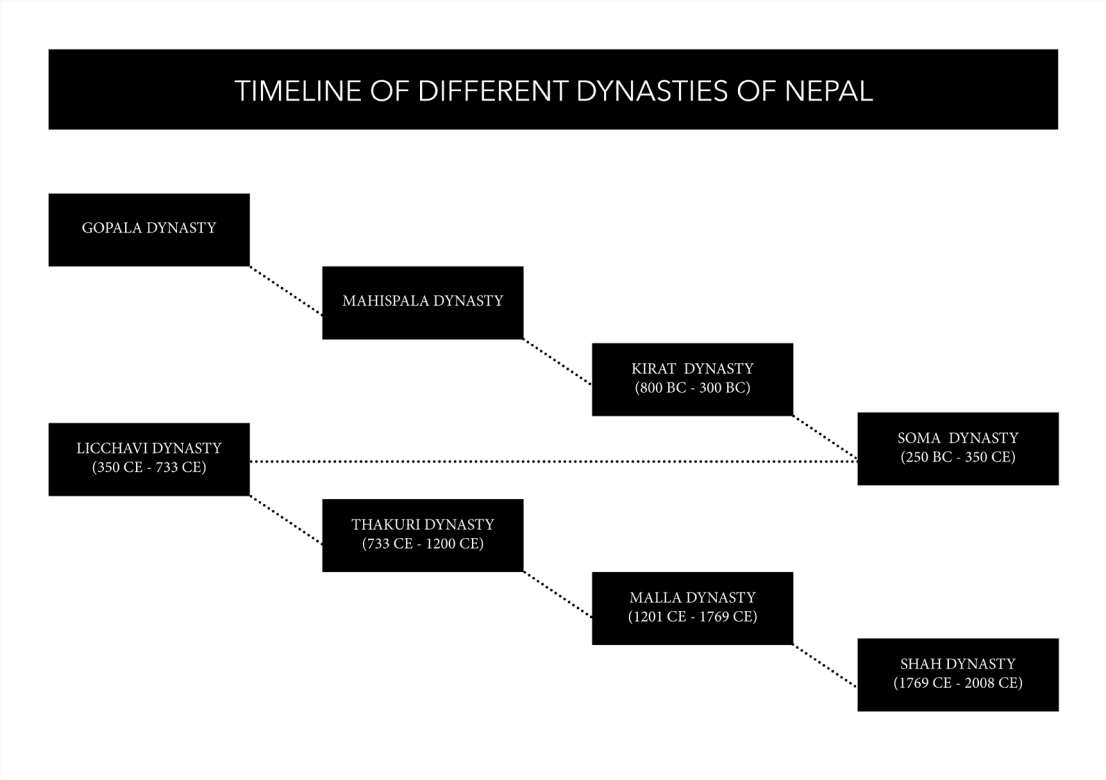

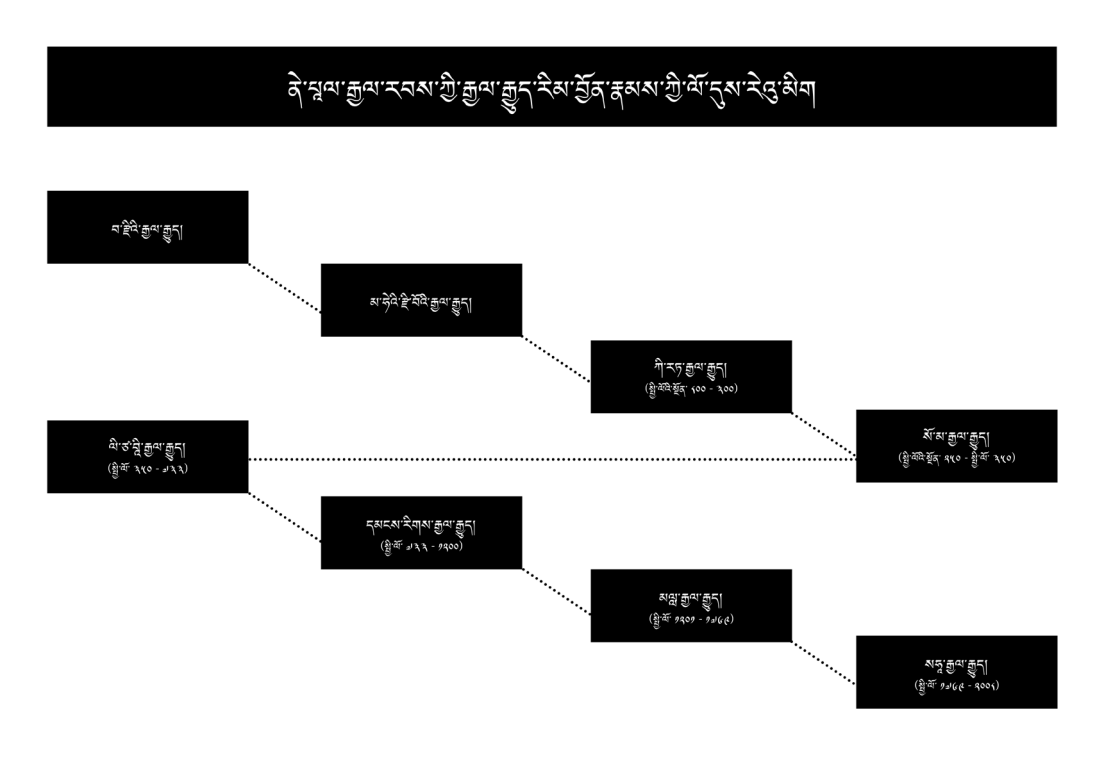
ནེ་གླལ་རྒྱལ་རབས་ཀྱི་རྒྱལ་རྒྱུད་རིམ་བྱོན་ནས་ཀྱི་ལོ་དུས་རེའུ་མིག
བ་རྡོའི་རྒྱལ་རྒྱུད།
མ་ཅེའི་རྡེ་སོའི་རྒྱལ་རྒྱུད།
ཀཱ་རཏ་རྒྱལ་རྒྱུད།
(སྐྱེ་ཤས་སྟོན: ། ། - ། །)
ཤོ་མ་རྒྱལ་རྒྱུད།
(སྐྱེ་ཤས་སྟོན: ། ། - ། །)
ལི་ཙ་གླི་རྒྱལ་རྒྱུད།
(སྐྱེ་ཤོ: ། ། - ། །)
དཔང་རིགས་རྒྱལ་རྒྱུད།
(སྐྱེ་ཤོ: ། ། - ། །)
ཝཱ་ལ་རྒྱལ་རྒྱུད།
(སྐྱེ་ཤོ: ། ། - ། །)
ཕན་རྒྱལ་རྒྱུད།
(སྐྱེ་ཤོ: ། ། - ། །)

Facsimile of the Gopalarajavamsavali preserved at National Archives.

གོ་པལ་རྒྱལ་པོའི་གདུང་མཛོད་ཀྱི་མ་དཔེའི་འདྲ་པར།

Picture of Nepalikabhupavamsavali aka Paris Vamsavali

ནེ་པ་ལི་ཀ་ཁཏྲུང་མཛོད་ཀྱི་མ་དཔེའི་འདྲ་པར།

Virupaksa believed to be an ancestor of Kirat People.

ཀི་རཏ་མེས་པོར་གྱུས་པ་སྦྱན་མི་བཟང་།

Yalambar first king of Kirat.

ཀི་རཏ་ཁུལ་པོ་ཕྱོག་མ་ཡ་ལམ་བར།

An stone inscription of Licchavi period at Pashupatinath Temple Area

ཀུ་ཐང་དུ་ཡོད་པ་ལི་ཙ་བིའི་དུས་རྒྱས་ཀྱི་རྡོ་བཀོས་ཡི་གེ

Painting of Swayambhu Puran

རང་བྱུང་གི་སྟོན་རབས་ཀྱི་མདོའི་ཕྱིས་རིས།

Coins from Licchavi period

ལི་ཙ্ཆ་པིའི་སྐབས་ཀྱི་ཏམ་ཀ།

Coins from Malla period

མཎ্ལ་སྐབས་ཀྱི་ཏམ་ཀ།

Coins from Early Shah period

ས་ཧ্ན་སྐབས་ཀྱི་ཏམ་ཀ།

Some pictures of different Stupa architecture from Licchavi period.

ལི་ཚྭ་བིའི་དུས་ཀྱི་མཆོད་རྟེན་གྱི་བཀོད་པ་མི་འདྲ་བ་སྣ་ཚོགས།

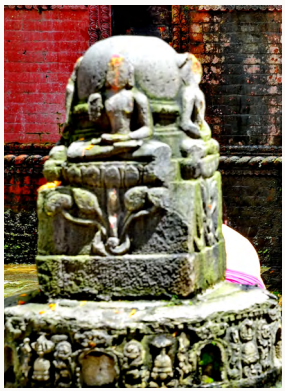

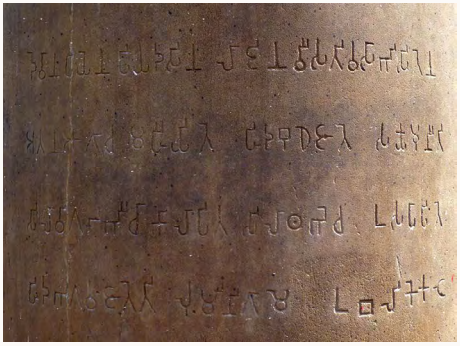

Pillar inscription of Emperior Ashoka

ཆོས་རྒྱལ་མྱ་ངན་མེད་ཀྱི་རྡོ་བཟོས།

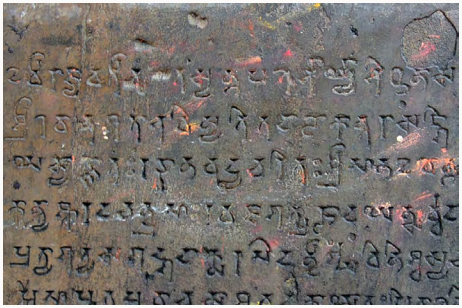

Stone inscription in Changu Narayan

ལྷུང་རང་བྱོན་ཀྱི་རྡོ་བཟོས་དཀར་ཆག

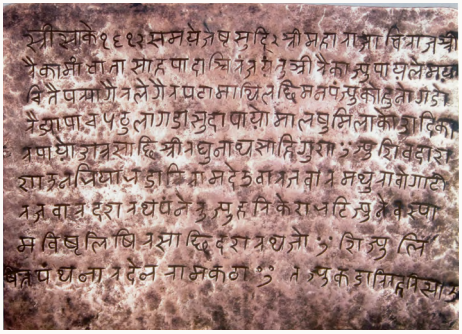

Stone inscription in Swayambhu

འཕགས་ཡིད་གི་ཀྱི་རྡོ་བཟོས་དཀར་ཆག

Stone inscription

ནང་བའི་རྡོ་བཟོས་ཀྱི

དཀར་ཆག

Stone inscription written in Ranjana

རྡོ་བཟོས་ཀྱི་ལན্ཛའི

དཀར་ཆག

Saharsha Prajnaparamita text of Bhagwan Bahal

ཐུ་བ་ཏེ་ལ་ལྷ་ལང་གི་ཤེར་ཕྱིན་སྟོང་ཕྲག་བརྒྱ་པའི་ཏིས་དགེ།

A stone inscription in Tibetan and Nepal Bhasa at Swayambhu

འཕགས་ཡིང་དུ་བཞུགས་པ་ནེ་སྦལ་ལི་དང་བོད་ཡིག་ཐོག་གི་རྡོ་བཀོས་དགར་ཚག

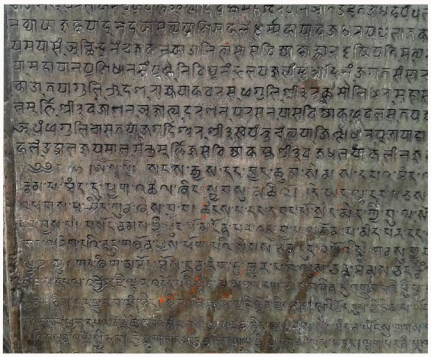

A stone image of Kathok Rigzin Tsewang Norbu in Swayambhu Museum.

འཕགས་ཡིང་འགྲེམས་སྟོན་ལང་དུ་བཞུགས་པ་
ཀཱ་ཐོག་རིག་འཛིན་ཚེ་དབང་ནོར་བུའི་རྡོ་རྗེ།

Stone statue of Amshuverma

རྒྱལ་པོ་འོད་ཟེར་གོ་ཆའི་རྟོ་སྐུ།

Painting of Jayasthiti Malla

རྒྱལ་པོ་ཌ་ཡ་སྦྱིའི་མཚན་ཚོན་བྱིས་རི་མོ།

Painting of Jaya Prakash Malla

ཌ་ཡ་པར་ཀ་ས་མཚན་ཡི་ཚོན་བྱིས་རི་མོ།

Painting of Prithvi Narayan Shah

པྲི་ཐི་བི་ན་ཏྲན་ས་ཌ་ཡི་ཚོན་བྱིས་རི་མོ།

Pictures of some artifacts by Arniko

མཱ་ཐས་པ་ཨར་ནི་ཀོའི་བཟོ་སྐྱེན་གནང་བའི་སྐུ་རྫལ་དངོས་རིགས་འགྱེད།